מסורת הש"ס

הלכה א מתני'

כילד העדים נעשים זוממין. תנא אסיומא דסנהדרין קאי דקתני זוממי בת כהן דאין דין בהם דין הזמה אלא אין דין הזמה של הבוטל וקאמר יש עוד זוממין אחרים שאין בהם דין הזמה כל עיקר לפי שאין יכולין לקיים בהן תורה אור כאשר זמם לעשות לאחיו וכילד הדין הזה באלו עדים שאין מקיימין בהן דין הזמה האיך הם נעשו זוממין: מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה. שבפנינו נתגרשה אמו קודם שנולד והרי הוא חלל: או בן חלוצה. והוא חלל מדרבנן: אין אומרין. אם הזממו והן כהנים יעשה זה בן גרושה לקיים בו כאשר זמם משום דכתיב ועשיתם לו כאשר זמם לו ולא לזרעו ואם תעשהו חלל והוא כהן פסלת את זרעו לעולם ואם תאמר נפסל לו ולא לזרעו בעינן כאשר זמם לעשות ולילא שהרי הוא זמם ליפסול הגידון ואת זרעו: אלא לוקה ארבעים. דאמר קרא והלדיקו את הלדיק והרשיעו את הרשע והיה אם בן הכות הרשע משום דהרשיעו את הרשע והיה אם בן הכות הרשע אלא עדים שהרשיעו את הלדיק ואתו עדים אחריו והלדיקו את הלדיק דמעיקרא והרשיעו את הרשע דשויהו להך רשעים והיה אם בן הכות הרשע אם הזמה זו בת מלקות הוא שאין יכולין לקיים בהן דין הזמה גמורה כגון עדי בן גרושה או גלות דלוקין הן: אין אומרי' יגלה זה תחתיו. דכתיב הוא יטוס הוא ולא זוממיו: שגירש את אשתו. בפנינו ביוס פלוני וזה אומר לא גרשתיה ואיני חייב ליתן לה כתובתה: והלא בין היוס בין למחר. כלומר מה שאמר לו אם האמר כל הכתובה והלא שמא יגרשנה היוס או למחר וסופו ליתן לה כתובתה ונמצא שלא היו מפסידין אותו כלום: אומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו. מספק שאם נתאלמנה או נתגרשה ימצאנה הלוקח ואם מתה יירשנה בעלה ויפסיד הלוקח וכפי דמי טובת הנאה זו ששוה כתובתה מספיק כך הן משלמין: גמ' הכל בא בכלל לא תענה. דכתי ר' יוסי בן חנינה חליבא דשיטתיה דר"מ מיתפרשא דקאמר לקמן במתני' מעידין אנו באיש פלוני שהוא חייב מלקות ארבעים ונמצאו זוממין לוקין שמנים משום לא תענה ברעך עד שקר ומשום ועשיתם לו כאשר זמם והשתא קאמר ר' יוסי ב"ח לפרושי טעמא דמתני' דקתני לוקין ארבעים ומשמע דכל"ע אתיא ואפילו לרבי מאיר והלא לרבי מאיר אית ביה מלקות משום לא תענה וא"כ במתני' נמי ליתי שמנים דאע"ג דמלקות מכאשר זמם ליכא הכא מכל מקום מכיון דמתחייב מלקות מקרא דוהלדיקו וגו' והיה אם בן הכות הרשע ואית ביה נמי לא תענה שמנים הוא דהוי ליה למילקי והלכך קאמר דלא היא דהכל מודים במתני' דליכא אלא מלקות ארבעים: הכל היו בכלל. דלא תענה וילאו עדים זוממין לידון מועשיתם לו וגו': אם שאתה יכול לקיים בו וכו'. כלומר דוקא היכא דמיקרי משום כאשר זמם כמו במתני' דהתם שהעידוהו שחייב מלקות בהא קאמר רבי מאיר דלוקה נמי משום לא תענה אבל הכא כיון דמשום כאשר זמם אין אתה יכול להלקותו אין אתה מקיים בו לא תענה ולא לקי אלא ארבעים מקרא דוהיה אם בן הכות הרשע. דבר אחר ועשיתם לו ולא לזרעו. כלומר דבלאו הכי אין כאן משום כאשר זמם לעשות דלו כתיב ומשום הכי אמרינן דלא יעשה זה בן גרושה דאל"כ אתה פוסל גם לזרעו ומלקות הוא דלוקה משום לא תענה: ר' יהושע בן לוי אמר ועשיתם לו. כלומר דריב"ל טעמא דאמרינן קאמר דאין כאן אלא מלקות ארבעים דאין אתה מחייבו משום ב' רשעיות כדמפרש ואזיל: שני דברים מסורין לב"ד. האי מילתא איתא לעיל בפ' מרובה הלכה ב' דדרש מכדי רשעתו דכל מקום שבני דברים מסורין לביה דין כגון מיתה ומלקות או מיתה וממון או מלקות וממון אתה חופס לחייבו משום אחד מהן דמשום רשעה אחת אתה מחייבו ולא משום שתי רשעיות וה"ג משום לא תענה אתה מחייבו ולא משום כאשר זמם: יצא דבר שהוא מסור לשמים. אסוקי מילתא דדרשא כדי רשעתו היא כדאמרינן התם דאם הוא חייב מיתה בידי שמים או כרת בכי הא הוא דאמרינן דמיתחייב נמי ממון כיוצא דאיתיה: כתיב ולא יחלל זרעו וכו'. בריתא היא בת"כ פרשת אמור ואיידי דאיירי בהאי ענינא דהמחלל לא נתחלל כדבר פדה לקמן מייתי לה הכא: היא

מראה הפנים

ביצד העדים נעשין זוממין. אם כן אלולא. הקשה כרמב"ן ז"ל בחידושיו כיון דאלולא דרבנן היא ומן התורה כשר ואיתיה לוקין אח"כ ארבעים וכי אלו הן לוקין תירץ דאלולא תשבורת ליבת היא ומן המתני' ודעתו ז"ל כדעת התוס' דבכן אלולא דמתני' אין לוקין אלא מכת מרדות ומדברי הרמב"ם ז"ל אין נראה כן שכתב כתב בפ' כי תהא עדות הלי ח' שמידו על כהן שבאשתו אפשר ונתגרשה אמו אז נחלל במקום פלוני ביום פלוי ומשמע דמיתן אין המו אז נחלל במקום פלוני ביום פלוי ומשמע דמיתן אין כמלקות ארבעים ואפשר לאחר דלאסור בכהן ואמכוסה אחרת דוהשה הוא לם בפיון דאורייתא לענין דינא דמתני' דלוקין ארבעים וכעין דאמרינן בב טין דף נ"ח ע"ב בכת מדברים וכלמפרש בתוס בכת ידי דבריהם בתוס בו:

הכל היה בכלל לא תענה וכו'. ע"כ דדבריו ר' יוסי בן חנינה לפי הני אחר דהא אין אתה מקיים בו לא תענה ברעך קאמר ולכאורה יש סמך לזה מתוך דבתוס דף ד' ע"ב ד"ה וכבנו האי לא תענה מלי פבדי ליה דהא דקאמר לעיל בני לא תענה משום דהוי לאו שאין בו משהה דיינו אי לאו קרא דוהלדיקו אבל בחר דבני לן קרא דוהלדיקו דבריך ביה מלקות יש לנו לומר דלקי מלא תענה ובתנו שם עוד אבל מ"מ קשה לעיל דפריך ותיפוק לי מלא תענה ולמה לי ויהיה אם בן הכות הרשע ליעבי אי לאו דבני לן קרא ה"א דלא לקי משום דלא תענה לאו מיינן לאוהרת מיתת כ"ד הני ר"ל דעדיפא מיהא מבני ועוד י"ל דפריך לר"מ דנפקא ליה אזהרה לעדים זוממין מולא

אר"י ב"ח הכל הי' בכלל לא תענה ברעך ולא תעשיתם לו כאשר זמם ר"ל דאי אמרת לקיים בי' שנים דב' דברים המסורין לב"ד אל תופס אחד מהן ואי"כ היכי משכח"ל הל"ת דל"ת ע"כ אח שאת שאתה יכול לקיים בי' ועשיתם לו כאשר זמם אין אתה מקיים בי' ל"ת ואת שאתה יכול לקיים בי' ועשיתם לו כ"ז אין אתה מקיים בי' ל"ת כן הוא הני' אמיתת ומוכח הוא [וכן כתב המה"פ ז"ל] ע"כ מוכח מזה דאיכא דוכתי דלא מקיימין לי' ועשיתם לו כ"ז והוא בכ"ג וכ"ח דאל"כ היכי משכח"ל הל"ת דל"ת דבר אחר ועשיתם לו ולא לזרעו ריב"ל אמר ועשיתם לו ב' דברים מסורין לב"ד לא תופס אחד מהן יצא דבר שהוא מסור לשמים כגון קרבן ומלקות כדאיתא בפ"ו דמס' תרומות עיי"ש ודרש מועשיתם לו דהוא עשית ב"ד ומביא כאן המימרא דריב"ל אגב גרדא בדרך הש"ס הזה וכפ' מ"ג וכפ"ו דתרומות דמיירי נמ שם מעניינים הללו דאין אתה מחייבו משום ב' רשעיות ומוכח האי מימרא התם מביא אגב גרדא כאן:

כתיב ולא יחלל וגו' היא עצמה מגין ב' הוא עצמו יוכיח ב' וגרסינן זאת במס' סוטה פ"ד בירושלמי ומביא כאן לאסוקי הא דבפ' דבסמוך דהמחלל אינו מתחלל היאך זה נחחלל: עדים

העדים נעשים זוממין מעידים אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה אין אומרין ייעשה זה בן גרושה או בן חלוצה תחתיו אלא לוקה ארבעים מעידים אנו באיש פלוני שהוא חייב גלות אין אומרים יגלה זה תחתיו אלא לוקה ארבעים מעידין אנו באיש פלוני שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובתה והלא בין היום בין למחר סופו ליתן לה כתובתה אלא אומדים כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו שאם נתאלמנה או נתגרשה ואם מתה יירשנה בעלה: גמ' א"ר יוסי בן חנינה הכל היה בכלל לא תענה ברעך עד שקר יצא ועשיתם לו לעשות לאחיו כאשר זמם לעשות לאחיו את שאת יכול לקיים בו ועשיתם לו כאשר זמם וגו' את מקיים בו לא תענה ואת שאין את יכול לקיים בו ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו אין את מקיים בו לא תענה ברעך דבר אחר ועשיתם לו לא לזרעו ר' יהושע בן לוי אמר ועשיתם לו שני דברים מסורין לבית דין את תופש אחד מהן יצא דבר שהוא מסור לשמים. כתיב ולא יחלל זרעו בעמיו אין לי אלא זרע שהוא מתחלל היא

מכות ב (כ"ק ס"ז ת"כ פ' אמור)

ר"ק פס ע"ח

עין משפט נר מצוה

א
לא מייר פ"יב מסלי עדות ה"ח סמ"ג עשין קי עתו"מ סי' לא

ב
ב מיי' שם פכ"ח ה"ח סמ"ג שם עתו"מ שם

ביצד

אר"ש בן לקיש ר' אלעזר בן עזריה אומר אם הזמה זו בת מלקות הוא שאין יכולין לקיים בהן דין הזמה גמורה כגון עדי בן גרושה או גלות דלוקין הן: אין אומרי' יגלה זה תחתיו. דכתיב הוא יטוס הוא ולא זוממיו: שגירש את אשתו. בפנינו ביום פלוני וזה אומר לא גרשתיה ואיני חייב ליתן לה כתובתה: והלא בין היום בין למחר. כלומר מה שאמר לו אם האמר כל הכתובה והלא שמא יגרשנה היום או למחר וסופו ליתן לה כתובתה ונמצא שלא היו מפסידין אותו כלום: אומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו. מספק שאם נתאלמנה או נתגרשה ימצאנה בעלה ויפסיד הלוקח וכפי דמי טובת הנאה זו ששוה כתובתה מספיק כך הן משלמין: גמ' הכל בא בכלל לא תענה. דכתי ר' יוסי בן חנינה חליבא דשיטתיה דר"מ מיתפרשא דקאמר לקמן במתני' מעידין אנו באיש פלוני שהוא חייב מלקות ארבעים ונמצאו זוממין לוקין שמנים משום לא תענה ברעך עד שקר ומשום ועשיתם לו כאשר זמם והשתא דמתני' דקתני לוקין ארבעים ומשמע דכל"ע אתיא ואפילו לרבי מאיר והלא לרבי מאיר אית ביה מלקות משום לא תענה וא"כ במתני' נמי ליתי שמנים דאע"ג דמלקות מכאשר זמם ליכא הכא מכל מקום מכיון דמתחייב מלקות מקרא דוהלדיקו וגו' והיה אם בן הכות הרשע ואית ביה נמי לא תענה שמנים הוא דהוי ליה למילקי והלכך קאמר דלא היא דהכל מודים במתני' דליכא אלא מלקות ארבעים: הכל היו בכלל. דלא תענה וילאו עדים זוממין לידון מועשיתם לו וגו': אם שאתה יכול לקיים בו וגו'. כלומר דוקא היכא דמיקרי משום כאשר זמם כמו במתני' דהתם שהעידוהו שחייב מלקות בהא קאמר רבי מאיר דלוקה נמי משום לא תענה אבל הכא כיון דמשום כאשר זמם אין אתה יכול להלקותו אין אתה מקיים בו לא תענה ולא לקי אלא ארבעים מקרא דוהיה אם בן הכות הרשע. דבר אחר ועשיתם לו ולא לזרעו. כלומר דבלאו הכי אין כאן משום כאשר זמם לעשות דלו כתיב ומשום הכי אמרינן דלא יעשה זה בן גרושה דאל"כ אתה פוסל גם לזרעו ומלקות הוא דלוקה משום לא תענה: ר' יהושע בן לוי אמר ועשיתם לו. כלומר דריב"ל טעמא דאמרינן קאמר דאין כאן אלא מלקות ארבעים דאין אתה מחייבו משום ב' רשעיות כדמפרש ואזיל: שני דברים מסורין לב"ד. האי מילתא איתא לעיל בפ' מרובה הלכה ב' דדרש מכדי רשעתו דכל מקום שבני דברים מסורין לביה דין כגון מיתה ומלקות או מיתה וממון או מלקות וממון אתה חופס לחייבו משום אחד מהן דמשום רשעה אחת אתה מחייבו ולא משום שתי רשעיות וה"ג משום לא תענה אתה מחייבו ולא משום כאשר זמם: יצא דבר שהוא מסור לשמים. אסוקי מילתא דדרשא כדי רשעתו היא כדאמרינן התם דאם הוא חייב מיתה בידי שמים או כרת בכי הא הוא דאמרינן דמיתחייב נמי ממון כיוצא דאיתיה: כתיב ולא יחלל זרעו וכו'. בריתא היא בת"כ פרשת אמור ואיידי דאיירי בהאי ענינא דהמחלל לא נתחלל כדבר פדה לקמן מייתי לה הכא: היא

שאת יכול לקיים ועשיתם לו כאשר זמם וגו' אין את מקיים בו לא תענה ברעך ואת שאין את יכול לקיים בו ועשיתם בו לא תענה ברעך

כתיב ולא יחלל זרעו בעמיו אין לי אלא זרע מתחלל כו' ואם נפסל יאמר אף מי שסיה כשר ונחלל בר פדייה אמר דמחלל לא נתחלל כיצד זה מתחלל דבר אחר ועשיתם לו ולא לזרעו ריב"ל אמר ועשיתם לו (כב"ל שם"ל) שני דברים מסורים לבד כו' (כלומר כיון דמ"מ לומר שהעל יעשה בן גרושה וב"ח אמתיו ואין ביום מסור אלא לשמים לכהי נוקה משום ג"ת) ר' לעזר אומר רשע רשע כו'. אולי ק"ל הא בתם שהעידו שהוא ב"ג וב"ח מפסידין לו מה"ב (אוכרים אותו לאכול תרומה שהמיה מדמי אולין. ועיין בירושלמי בסוסדרין פ"ח ה"ח אר בר בם אחר לאחר כהן אחת עובדת קומי ר"ש ואוכליה חולין שבנין מיתר שיוצאין לו דמי חלוחה מהוכם ועש"ם

אפרים

בב"מ. וה"ג נהי דאי אמשר לקיים בעיקר עדותם כאשר זמם מ"מ יצקו ושלמו ממון שרגא לאפסידו נכן אמר ר' לעזר רשע רשע שאין לוקין ומשלמין. ודוקא בעדים זוממים במקום שמקיימים בעיקר עדותם כאשר זמם בני קרא דמשלמין ואין לוקין וכן בחולב בחברו בני קרא דמשלם ואינו לוקה אבל בעלמא לוקה ואינו משלם. ולר"מ דס"ל בב"מ לוקה ומשלם ג"ק דהא בעלמא דר"מ מסיק בנבנאי ל' ע"ב דס"ל כר"ש דע"ז קנסא. ולדאמר שם ב' ס"ב תדע שהרי לא עשו מעשה כו' וגזה"כ דמ"ז משלמים מכאשר זמם אבל בעדות ב"ע וכ"מ דאי אפשר לקיים בעיקר עדותם כאשר זמם ליכא נזה"כ וממילא פטורים על מחבתם שרגא לאפסידו ממון. ועיין בירושלמי כתובות סוף פרק ב' ובסוטה פרק א' הלכה ג' מהו שישלמו כו' אין לומדין דבר מדבר נע"ז.

ועיין בריעב"ש במוגין:

היא עלמה מנין. שנעשיה תלה בביאתו: היא שעברה עבירה. דלא יקמו כתיב ודרשינן להזהיר אשה על ידי האיש: הוא עצמו יוכיח. שאינו מתחללה אף על פי שעבר עבירה דלא יחלל זרעו כתיב ולא את עצמו כדתנן בבכורות הניחא נשים בעבירה פסול עד שיזור הגלה וכי הדיר עובד עבודה: שאינו מתחלל בכל מקום. אפי' בא על הפתחה ועל הזונה תאמר באשה שאם בא עליה אחד מן הפסולין פסלה: ואם נפשך לומר. דמעיקרא דדינא פירכא מהיכי מייתית לה מזרעו מה לזרעו שכן ילירתו בעבירה: לא יחול. הוה ליה למיכתב וכתיב לא יחלל להביא אף מי שהיה כשר ונתחלל ואי אתה יכול לפרשו אלא על האשה שהיתה כשירה ונכשיו נתחללה דאלו הוא אימעיט מזרעו: בר פדייה אמר. לפרושי טעמא דמתני' מ"ט אין אומרין יעשה זה בן גרושה תחתיו: המחלל לא מחלל. כדאמרינן לעיל שהוא מחלל זרעו ואין הוא עצמו מתחלל: והיאך זה מתחלל. שאינו בא אלא לחלל ולא חילל: עדים שנזדממו ר' יוחנן אמר שקר שקר. ומפרש לה דמאי קאמר: עדים וכו'. הכי קאמר עדים שנזדממו. לענין חיוב מלקות: ותזרו ונשתקרו. כלומר שכאותה עדות עלמה נשתקרו ג"כ לענין ממון שהעידו על אחד לחייבו כדבר שיש בו חיוב מלקות וממון וכשהוזמו נתחייבו בשתיהן וקסבר ר' יוחנן דלוקין ומשלמין משום שקר שקר הרי זימנו לא תענה בדעתך עד שקר וכתיב שקר ענה בחיו. א"כ דבהאי קרא דעדים זוממין גופיה כתיב והנה עד שקר העד שקר ענה בחיו לרבות למלקות ולממון: ר' אלעזר אמר. דאין לוקין ומשלמין דאתיא רשע רשע: נאמר רשע במחייבי מיתות. אשר הוא רשע למות: ונאמר רשע במחייבי מכות. והיה אם בן הכות הרשע מה התם אינו מת ומשלם אף בחייבי מלקות אינו לוקה ומשלם: בר פדייה אמר. דאין אומרים יגלה זה תחתיו הוא יגוס כתיב ולא זוממין: ואין משלמין כל הכתובה. דברי מהני' מפרש דאין אומרים משלמין כל הכתובה והלא בין היום ולמחר וכו' אלא לפי טובת הגלה הוא דמשלמין כדמפרש ואזיל: לפי כך הוא משלם. לפי כך החשבון של טובת הגלה זה כמה שהיה נותנין בעד הכתובה מספק כך הם משלמין:

הלכה ב מתני' כמה אדם רולה ליתן וכו'. וכך הם משלמין מה שרלו להפסידו: שלא הסר המזיאו לידי מכות. לא המקרא המחייבו מלקות מחייבו השלומין מלקות מלא תענה והשלומין ומעשיהם לו כאשר זמם: כל המשלם אינו לוקה. דכתיב כדי רשעתו משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות. והא דקאמרי כל המשלם אינו לוקה ולא קאמרי כל הלוקה אינו משלם משום דבעדים זוממין בפירום רבתה התורה להשלומין וכן בחובל בחבירו אבל בכל התורה כולה לוקה ואינו משלם: לוקין שמוסים משום לא תענה. שהרי כשלו אפשר לקיים בעדים ועשיתם לו כאשר זמם כגון מעידין באיש פלוני שהוא בן גרושה לוקין משום לא תענה בהר דגלי בן קרא דוהלדיקו וגו' הכא דאיכא אזהרת לא תענה ואיכא גמי כאשר זמם לוקין שמוסים ואין הלכה כר"מ: משלמין בממון. עדים זוממין שחייבין בתשלומין משלמין הממון לפי מספר העדים אם היו ג' עדים והוזמו כל אחד משלם שלש הממון שהיו רוצים להפסידו: ואין משלמים במכות. שאין כל אחד מהעדים לוקה שלש מלקות אלא כל א' לוקה ארבעים דבעינן ועשיתם לו כאשר זמם וכל אחד מהם היה מדקדק להלקות הנידון מלקות שלם וממון מלטרף הוא כשיתן כל אחד מהם שלש הרי קיבל מה שרלו להפסידו בין כולם אבל מכות לא מלטרפין: **גמ'** המלוה את חבירו על מנת שלא לתובעו. אלא אימתי שירלה יפרענו אפ"ה השביעית משמטתו דאע"ג דלא שייך ביה לא יגוס מכל מקום כיון דהתוב מוטל עליו לפרוע קרי ביה לא יגוס ומשמטתו. ונרשינן לסוגיא זו בפ"י השביעית הלכה ב': והא

מראה הפנים

המחלל לא יתחלל וכו'. ק"ו דכר פדא נכתר כתם דאיכ ביטלא תורת מכות: **אבל** משלמין הן טוכיה סניית כתובה. ממון אלא מיתה אף כאן אין ממון אלא מכות: מהלכות עדות בענין שמין באשה מבואר מכבה כפי' המרכ"ם ז"ל בפרק ט' ה"ח: זכבתזבתה דקאמר כב פפא התם הניחו גמי דקאמר וכבתוכתה של זו ר"ל לפי מס שביה: **המלוה** את חבירו על מנת שלא לתובעו שביעית משמטתו. כן פסק המרמב"ם ז"ל כגון מעידין באיש פלוני שהוא בן גרושה לוקין משום לא תענה בהר דגלי בן קרא דוהלדיקו וגו' הכא דאיכא אזהרת לא תענה ואיכא גמי כאשר זמם לוקין שמוסים ואין הלכה כר"מ: משלמין בממון. עדים זוממין שחייבין בתשלומין משלמין הממון לפי מספר העדים אם היו ג' עדים והוזמו כל אחד משלם שלש הממון שהיו רוצים להפסידו: ואין משלמים במכות. שאין כל אחד מהעדים לוקה שלש מלקות אלא כל א' לוקה ארבעים דבעינן ועשיתם לו כאשר זמם וכל אחד מהם היה מדקדק להלקות הנידון מלקות שלם וממון מלטרף הוא כשיתן כל אחד מהם שלש הרי קיבל מה שרלו להפסידו בין כולם אבל מכות לא מלטרפין: **גמ'** המלוה את חבירו על מנת שלא לתובעו. אלא אימתי שירלה יפרענו אפ"ה השביעית משמטתו דאע"ג דלא שייך ביה לא יגוס מכל מקום כיון דהתוב מוטל עליו לפרוע קרי ביה לא יגוס ומשמטתו. ונרשינן לסוגיא זו בפ"י השביעית הלכה ב': והא

גליון

עדים שנזדממו ותזרו ונשתקרו ר' יוחנן אמר שקר שקר. נדעתי ל"ע עדים שנשתקרו ותזרו ונזדממו כו'. וסכוונה לעדים שהוכחשו ונכשף הוזמו

אפרים

שם"ל לר"י הכחשה לא תחילת הזמה היא ואין משלמים מכאשר זמם. מיהו בבגלי כ"ק ע"ל תמיק לר"י ס"ל הכחשה תחילת הזמה היא:

תורה אור

היא ל עצמה מנין ודין הוא מה *אם הזרע שלא עבר עבירה הרי הוא מתחלל היא שעברה עבירה אינו דין שתתחלל הוא עצמו יוכיח שעבר עבירה ואינו מתחלל לא אם אמרתם באיש שאינו מתחלל בכל מקום תאמר באשה שהיא מתחללת בכל מקום הואיל והיא מתחללת בכל מקום דין הוא שתתחלל. ואם נפשך לומר לא יחול ולא יחלל אף מי שהיה כשר ונתחלל. בר *פדייה אומר המחלל לא נתחלל היאך זה מתחלל. עדים שנזדממו רבי יוחנן אמר שקר שקר עדים שנזדממו וחזרו ונשתקרו רבי יוחנן אמר שקר שקר רבי לעזר אמר *רשע רשע נאמר רשע במחייבי מיתות ונאמר רשע במחייבי מכות מה רשע שנאמר במחייבי מיתות אין ממון אצל מיתה אף רשע שנאמר במחייבי מכות אין ממון אצל מכות. בר פדייה אמר *הוא ינוס לא זוממין ואין משלמין כל הכתובה אבל משלמין הן טובת הניית כתובה כיצד אומר כמה אדם רוצה *ליתן הכתובתה של זו שמא תמות בחיי בעלה וירשנה בעלה או שמא ימות בעלה בחייה וירש הלה את כתובתה לפי כך ג הוא משלם:

הלכה ב מתני' מעידים אנו באיש פלוני שהוא חייב לחבירו אלף זוז על מנת ליתנם מיכן ועד שלשים יום והוא אומר מיכן ועד עשר שנים אומדין ג במה אדם רוצה ליתן ויהיו אלף זוז בידיו בין ליתנם מיכן ועד שלשים יום בין ליתנם מיכן ועד עשר שנים *מעידים אנו באיש פלוני שהוא חייב לחבירו מאתים זוז ונמצאו זוממים לוקין ומשלמין שלא השם המביאו לידי מכות מביאו לידי תשלומין דברי ר"מ והחכמים אומרים כל המשלם אינו ד לוקה מעידין אנו באיש פלוני שהוא חייב מלקות ארבעים ונמצאו זוממין לוקים שמונים משום ה לא תענה ברעך עד שקר ומשום ו עשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו דברי ר"מ וחכ"א אינן לוקין אלא ז ארבעים *משלשים ח בממון ואין משלשים במכות כיצד העידוהו שהוא חייב לחבירו מאתים זוז ונמצאו זוממין משלשין ביניהן העידוהו שהוא חייב מלקות ארבעים ונמצאו זוממין כל או"א לוקה ארבעים: **גמ'** *רב בא בר ממל רב עמרם רב מתנה בשם רב המלוה את הבירו על מנת שלא ט לתובעו שביעית משמטתו והא

מסורת השי"ס

ג
א מיי' פכ"ע מאיסורי ביאה ה"א ג טש"ע אה"ע סי' ו סכ"א
ד
ב מיי' סכ"א מעדות ה"א סמ"ג עכין קי טור"מ סי' לח
ה
ג מיי' שם ה"ב סמ"ג שם שע"מ כי' לח
ו
ד מיי' פי"ח שם ה"א ופי"ע מהל' סנהדרין ה"א טור"מ סי' לח
ז
ה מיי' שם סמ"ג שם
ח
ו מיי' שם המ"ג שם טור"מ שם
ט
ז מיי' פ"ע שמיע' ה"ב טו

קרובין עז

מכות כ

כתובות לה

מכות כ

דברים יט

שם ג

מכות ב

דברים יט

מכות ג ע"א ע"ש בפירש"י

(שביעית פ"י)

תוכי' לב ע"ל

מכות ע"ש

מסורת הש״ס

והא תנינן. שם השוחט את הפרה בשביעית וחלקה להלוקחין ביום ראשון של ראש השנה של מוצאי שביעית אם היה החדש מעובר שעיברו אח״כ לאלול ונמצא ביום ראשון שנתחלקה היה חול משמט שאותו היום הוא יום אחרון של שנה השביעית ומשמטת בסופה ואם לאו אינו הורה אור

(שביעית פ״י) משמט: ואמר ר׳ אלעזר רבי יהודה היא. ומוקי לה התם ר׳ אלעזר לעיל להאי מתני׳ כרבי יהודה דאמר שם במתני׳ דלעיל דהקפת חנות דסברי רבנן דאינה משמטת דאין זו דרך מלוה ור׳ יהודה ס״ל הראשון ראשון משמט אם לקח באונה פעם ראשונה מן החנות וחזר ולקח פעם שניה נעשית הראשונה מלוה ומשמטת: ורואי הוא להובעו בראש השנה. בתמיה ומסקנת דברי ר׳ אלעזר היא דמשום הכי מוקי למתני׳ כר׳ יהודה דמכיון שאין ראוי להובעו מעות בר״ה כהקפת חנות הויא וקתני משמט אלמא כר׳ יהודה אתיא וכגון שלקח וחזר ולקח דהוי הראשון מלוה ומשמטת מינה דלרבנן אינו משמט הואיל ואין ראוי להובעו וקשיא לרב: ומשני כהאי דאמר ר׳ בא בשם ר׳ זעירא. כלומר לא כדר׳ אלעזר דמוקי להאי מתני׳ כר׳ יהודה אלא כהאי דאמר רבא התם לעיל בהלכה א׳ דבממון שהוא ראוי להאמינו מיירי וכר״ע אתייא. וה״נ שם מכיון שהוא ראוי להובעו כמי שהוא ראוי להאמינו ומכיון שהוא ראוי להאמינו כמי שהוא ראוי ליתן לו מעות. וכלומר דבעלמא במקום שהוא ראוי להובעו היום הוי כראוי להאמינו שהרי מיד הוא מובעו לשלם לו: ומכיון שהוא ראוי להאמינו. כלומר וכן הכא אף על פי שאין ראוי להובעו בר״ה מכל מקום כיון שהוא ראוי להאמינו הוי כמי שראוי ליתן לו מעות שהרי החוב מוטל עליו לפורעו אחר י״ט ואפי׳ לרבנן אתייא דמודו הכא דמשמט ולא הויא כהקפת חנות בעלמא משום דעומד לפרוע הוא מיד אחר י״ט. ויש לבוין פי׳ הזה אף לגי׳ דהכא מכיון שאינו ראוי להובעו וכו׳ כלומר היכא דאינו ראוי להובעו ואינו ראוי להאמינו הוא דשייך לומר כמי שאינו ראוי ליתן לו מעות אבל הכא כיון שהוא ראוי להאמינו הוי כמי שראוי ליתן לו מעות ואפי׳ לרבנן משמט כדאמרן: וכאן הואיל והוא ראוי ליתן לו מעות ולא נתן נעשית הראשונה מלוה. סיומא דמילתיה דר׳ בא היא וכלומר וכאן בהקפת חנות דפליגי בה רבנן ור׳ יהודה היינו טעמא דס״ל לר׳ יהודה הואיל וראוי לו לשלם הקפה הראשונה כשלקח את השניה ולא שילם נעשית הראשונה מלוה ורבנן פליגי עליה וסברי דאין דרך להשתלם עד לאחר זמן הרבה ולא דמי להשותט את הפרה דהתם כ״ע מודה בה והשתא נמי לא קשיא להא דרב דלעיל דשפיר אתיא מילתיה אפי׳ לרבנן וכדאמרן. על מנת שלא תשמיטנו השמיטה השביעי׳ משמטנו גרסינן ושייך שפיר הקושיא דלקמיה. כלומר שהרחיב לו זמן עד לאחר השמיטה כגון שהלוה לו על עשר שנים והייט שלא תשמיטנו שמיטה דאע״פ שעברה עליו השמיטה ישלם לו לזמנו אפ״ה השביעית משמטתו דאע״ג דהשתא לא קיימן ביה לא יגוש שהרי השמיטה בתוך זמנו היא מ״מ סופו בא לידי לא יגוש וקרא הכי קאמר לא יגוש את רעהו כשיגיע הזמן כי קרא שמיטה מקודם לכן: והא תנינן בין נוהגין וכו׳ ויש עשר שנים בלא שמיטה. וא״כ אלו העדים שמעידין שחייב ליתן לו עד שלשים יום והוא אומר עד עשר שנים בעו לאפסודיה לכולא ממוניה שהרי א״א לעשר שנים בלא שמיטה והיתה השביעית משמט את הכל ואמאי אומדין כמה אדם רוצה ליתן וכו׳ כולהו בעו לשלומי ליה: איתפלגון. פליגי בה בהוקמתא דמתני׳ דחד אמר במלוה על המשכון מיירי ואין השביעית משמטתו וחד אמר בפרוזבול מיירי המתני׳ ולא קשיא לרב: שלשים יום לא איתי. כדמפרש ואזיל שהלוהו בכתפס שהיא לאחר שלשים יום ואינה בתה בכללן תביעה מקודם: שלא

בלא תביעה וכמי כן ס״ל לר״י נגי הקפת חנות אע״ג דאין דרך לתבוע נגי הקפת חנות עד שיקבץ סכום ממון כמו שכ׳ הרמב״ם ז״ל בפי׳ המשניות מכל מקום כשמקיף פעם שני ראוי ליתן מעצמו וראוי ליתן הוי כראוי לתבוע יקרינן בי׳ לא יגוש ונעשית הראשונה מלוה ועיין היטב בתס׳ שביעית ע״י ה״ל ברידב״ז ד״ה ומפני וע״כ מביא ראי׳ להא דאמר רב״כ עמרם בר מתנה בשמו דרב דהמלוה את חבירו ע״מ שלא לתובעו השביעית משמטתו והיא משום דראוי ליתן מעצמו וקרינן בי׳ לא יגוש כמו בראוי לתובעו כהיא דהשותט את הפרה וחילקה בר״ה אעפ״י שאינו ראוי לתובעו אך מכיון שאמינו ראוי ליתן מעצמו בלא תביעה ומביא היא דאמר ר״ל דר׳ יהודה הוא לחזק הענין דהיינו טעמא דהשותט את הפרה וחילקה בר״ה והיינו טעמא דר׳ יהודה דהכל הוא משום דראוי ליתן אעפ״י שאינו ראוי לתבוע:

תנני שלשים יום לא איתי וכו׳ עיין רב יהודה ואמר שמואל קרבה שנת השמיטה לא היא שנת השבע שנת השמיטה מה ת״ל שנת השבע ולא היא שנת השמיטה מה ת״ל וכו׳ שלא תאמר כל שלשים יום אינו אפשר לתובעו לאחר שלשים יום בהשמט כספים הוא ולא יגבנו לפום כן צריך מימר קרבה שנת השבע שנת השמיטה לא כן וכו׳ ה״פ דהאי קרא דהשמר לך פן יהיה דבר וכו׳ קרבה שנת השבע וגו׳ מידרש על הלוואה שלא תמנע א״מ מלהלוות לאחיך מהשם השמיטה דשביעית שכן גרסינן במתניתא דלקמן שראה העם שנמנעו מלהלוות ז״ל״ז ושובדין על מה שכתוב בתורה השמר לך פן וגו׳. ומובא בתס׳ ניטין [דף נ״ו ע״א] עיי״ש וע״כ יליף מיתורא דקרא דשביעית ושמיטה לא היא שנת השבע ולא היא שנת השמיטה אלא ע״כ יש לך שמיטה אחרת שהיא כזו כדאיתא בתס׳ מכות דף ג׳ ע״ב עיי״ש מפורש כן והכא יליף לה כך שהתורה הזהירה שלא תגיע ידך מלהלוות לו מחשש שתשמט בשביעית ואי דיגבה קודם זמן השמיטה אך בשלשים יום קודם השמיטה שמא תגיע את ידך להלוות לו מעשם כל שלשים יום אינו רשאי לתובעו ולאחר שלשים יום בהשמט כספים הוא ולא יגבנו קמ״ל התורה שלא תאמר כן והיינו דקאמר שלא

עין משפט גר מצוה

א מ״ר פ״ט משמטים ה״כ טו יא

ב מ״ר פ״ג ממלוה ה״ה סמ״ג עשין לד טוש״ע חו״מ סי׳ פו ס״א

ציון ירושלים

ז והא תנינן בין נוהגין מיכן ועד שלשים יום וכו׳ ויש פשר שנים בלא שמיטה עפ״מ ומה״פ ועיין קצה״ח סי׳ כו סק״ג:

מראה הפנים

וכשמעתתיה דרב דהא בהא תליא ולדעת הרשב״ד ז״ל דתפס להא דר׳ אלעזר לעיקר היה לו להשינו גם על מה שסבק בהלכה ע׳ בהגהת דרב:

והא תנינן בין נוהגין מיכן ועד ל׳ יום וכו׳. לקושיא היא ואזלא הא בלישנא קמא דשמואל דהתם דף ג׳. ולגי׳ הספר הוי בלישנא בתרא דהתם וכ״פ הרמב״ם ז״ל שם ולפ״ז לריך לפרש והא תנינן בנחוותא ת״ג דפריך מאי קמ״ל רב הא מתני׳ היא וכעין דהתם לישנא בתרא:

עאל רב יהודה ואמר שמואל קרבה שנת השבע וכו׳. כדדרים התם וקלא בעינן אחר. ובכא דקאמר לרב אשכח תני וכו׳ ולא דפליג עלה אלא דקאמר מהאי ליכא למילף לשמעתתיה דרב דלעיל דאיכא למימר קרבה שנת השבע וגו׳ לכדר׳ שמעאל הוא דאתא. ומשמעינן מהתם דאי אמרינן התם הלוהו שלשים יום ואינו רשאי לתובעו מקודם ח״כ ממילא שמעינן להא דרב לעיל דהמלוה על מנת שלא לתובעו בשביעית משמטתו שהרי אם הלוהו התם שלשים יום קודם שביעית על מנת שלא לתובעו הוא כדמשמע מהכא:

והוא יכול לתבלו מאי משמט דל״ל משמט אני אף כאן, לא ניחא ליה לאוקמיה מאי משמט דל״ל משמט אלא ניחא ליה לאמר דאל״ל משמט אני וסבירא ליה לגמרא דע״כ פירוש משמט הוא דאינו אומר דאל״ל דאינו דלא נתנה לתבוע בשביעית דאדן ר׳ בא כר ממל עמרם רב מתנה כשם רב המלוה את חבירו על מנת שלא לתבעו השביעית משמטתו ואמתי [בניחותא] השותט את הפרה ואילקה בר״ה פי׳ והוא הלוואת יו״ט לא נתנה לתבוע כדפריך ורואי הוא לתובעו בר״ה דכיון דס״ל לירושלמי דהלוואת יו״ט לא נתנה לתבוע ע״כ דאתפס״ שהלוהו ע״מ שלא לתובעו בשביעית משמטת ואי דלא קיימן לה יגוש כדאמר״ל כשם ר״ל מכיון שהוא ראוי להאמינו כמו שהוא ראוי לתובעו כמו שהוא ראוי ליתן לו מעות כלומר לא״ל פי שהלוהו על מנת שלא לתובעו רק שכמך על נאמנותו מכיון שהוא ראוי להאמינו שישלם מעצמו דמי כמו שהוא ראוי לתובעו ומכיון שהוא נגבא שראוי הוא להאמינו ראוי לו ליתן

תוס׳ הרי״ד

השותט את הפרה וחילקה בר״ה מהר ירושלמי מבואר דיעבד שיעבד רש״י והרמב״ם ז״ל אבל לכתחלה קשה להבין וכבר הקשה הרמב״ן והרשב״ץ ז״ל בתס׳ שבת [דף קמ״ח ע״ב] נגי הלוואה יו״ט אם נתנה ליתנה מחיב ר״ח בר אחין השותט את הפרה וחילקה בר״ה אם כי׳ החודש מעובר ושמים וכו׳ ואם לא נתנה ליתנה מאי משמט וכו׳ ופירש״י ז״ל דה״ג ואי לא נתנה ליתנה מאי משמט כיון דאין ר״ד מזקקין לכולו שמיטה היא ועומדת ול״ג אי״ת כשלא נתנה ליתנה וכו׳ כונתו דהי׳ הגירסא היינה אי״ת בשלא נתנה ליתנה משום הכי משמט דקרינא כיה לא יגוש אלא אי״ת לא נתנה לתבוע אמאי משמט וכ׳ רש״י ז״ל דלא גרסינן ואת אבל הרמב״ן ז״ל והרשב״ץ ז״ל גרסי׳ שפיר כפירוש הריטבא והר״ם אלא אי״ת לא נתנה לתבע מאי משמט אי שלא יגוש הא שמוט ושומד הוא ואי אמרת משמט דל״ל משמט אמאי הא לא קרינא כיה דרש״י ז״ל ס״ל דקרינן כיה שפיר לא יגוש אעפ״י שלא נתנה לה תביעה וכתמת כי׳ הרמב״ן ז״ל ס״ל דקרינן כיה שפיר לא יגוש אעפ״י שלא נתנה לה תביעה וכתמת כי׳ הרמב״ן ז״ל ס״ל דאם״מ דל״ל משמט אני כפי הס״ד דפריך בסמוך מסיפא קודם שהשני דל״ל משמט אני דל״ל דפריך דאינו אי״ל משמט אלא דלא קרינן כיה לא יגוש כיון דלא נתנה לתבוע דהא מפורש בירושלמי כסוגיא דידן ר׳ בא כר ממל עמרם רב מתנה כשם רב המלוה את חבירו על מנת שלא לתבעו השביעית משמטתו ואמתי [בניחותא] השותט את הפרה ואילקה בר״ה פי׳ והוא הלוואת יו״ט לא נתנה לתבוע כדפריך ורואי הוא לתובעו בר״ה דכיון דס״ל לירושלמי דהלוואת יו״ט לא נתנה לתבוע ע״כ דאתפס״ שהלוהו ע״מ שלא לתובעו בשביעית משמטת ואי דלא קיימן לה יגוש כדאמר״ל כשם ר״ל מכיון שהוא ראוי להאמינו כמו שהוא ראוי לתובעו כמו שהוא ראוי ליתן לו מעות כלומר לא״ל פי שהלוהו על מנת שלא לתובעו רק שכמך על נאמנותו מכיון שהוא ראוי להאמינו שישלם מעצמו דמי כמו שהוא ראוי לתובעו ומכיון שהוא נגבא שראוי הוא להאמינו ראוי לו ליתן

שלא תאמר כל שלשים יום וכו'. אלא תלונו עד יום האחרון של שמיטה וע"כ קדקל" החורה שלא השמט משעם שכל שאינו רשאי לתובעו לא קרינן לא יגיע ואינו משמט דל"ל דהתורה נזרה אפילו שבודאי תשמט מ"מ תלונו ז"ת דא"כ לאו הלוהה היא אלא מתנה הלא ע"כ דהתורה מנלה לנו שעד יום האחרון תלונו ולא תגיע את יד משיב שלא תשמט שביעית ואלפינן מהכא דשלשים יום אינו רשאי לתובעו ואמרה התורה תעפ"כ לא תתירה מלהלות לו דבל שאינו רשאי לתובעו לא תשמטני השביעית והיינו דכתב דהמגא שנת השבע שנת השמיטה דיש לך שמיטה אחרת שהיא כזו בדאיתא בבבלי בפס' מכות [דף ג ע"ב] דאל תתירא מפני שלשים יום ומפני שנת השמיטה שלא תאמר כן משום דשביעית אינה משמטת בשאינו רשאי לתובעו וע"ז פריך לא כן אר"כ בר ממל ר' עמרם רב מהנה בשם רב המלוה את חבירו ע"מ שלא לתובעו השביעית משמטתו וע"כ ל"ל דהתורה אמרה שלא תתירא מן הל' יום דשביעית משום דלא השמט ז"ת דבודאי משמט ואחיך ילונו דדמי למתנה וא"כ אין למילף מיתורא דשביעית ושמיטה השלשים יום הל"ל והנר"מ ז"ל בכ"ק נתקן תיבת לא וגרס כן אמר רבב"מ כו' פי' דהתורה קת"ל דמשמט תע"פ שאינו רשאי לתובעו בתוך ל' יום ומביא ראיה דכן אמר רבב"מ ג"כ דבמתנה שלא יתבעו אמי דינא הכי אשכח תני ר' כו' לתרוצי דיתורא דשביעית ושמיטה שלא תאמר כל שש שנים שדהו לפני כרמו כמו שבתב הגרסינן שבע כמו שבתב אלני בהגהת הגר"א ז"ל בלומר דיש לו לירא מלהלות לו מחשש שביעית אפני ב' דברים דיש לו לירא מלהלות לחבירו בשנת שבע מחשש שלא יהי' לו במה לפרוע כיון דשבה זו אסור בזריעה ובקצירה ולא יהי' ממה לשלם שדהו לפניו פי' דשדהו עומד לפניו כמו לנגדו פי' דהוא הפקר לפניו ואין לאל ידו לזרוע וד"ל שדהו אינו בידו אלא לפניו ואחר שבע חתרה התורה דסוף שביעית משמט בכפ"ס וא"כ היאך אבה הוני מהשש ב' דברים משביעית ושמיטה בלומר דין שביעית ודין שמיטת כספים ע"ז אמרה התורה שלא תתירא ולא תניח את ידך מלהלוות לו אך הילל הזקן דאה שנמצאו העם מלהלוות זה לזה ופוברין על מה שבתוב בתורה השמר לך פן יהיה וגו' עמד והתקין פרוזבל:

אר"ז

עין משפט נר מצוה

יב
ל מיי' פי"ח מהל' עדות ה"ב
יג
ב מיי' שם ה"ג ופ"ב שם ה"ג, פ ופ"ו עתו"מ סל"ת

מסורת הש"ס

שלא תאמר כל שלשים יום ואין רשאי לתובעו לאחר שלשים יום בהשמט כספים הוא לא יגבנו לפום כן צריך מימר קרבה שנת השבע שנת השמיטה. ולא כן אמר רבי בא בר ממל רב עמרם רב מתנה בשם רב המלוה את חבירו על מנת שלא לתובעו השביעית משמטתו אשכח תני רבי ישמעאל קרבה שנת השבע שנת השמיטה. לא היא שנת השבע היא שנת השמיטה ומה תלמוד לומר קרבה שנת השבע שנת השמיטה שלא תאמר כל שש שנים כרמו לפניו שדהו לפניו ולאחר שש שנים בהשמט כספים הוא לא יגבנו לפום כן צריך מימר קרבה שנת השבע שנת השמיטה:

הלכה ג מתני' אין [g] העדים נעשים זוממים עד שיזומו את עצמן כיצד אמרו מעידין אנו באיש פלוני שהרג את הנפש אמרו להן היאך אתם מעידים שהרי הנהרג הזה או ההורג היה עמנו אותו היום במקום פלוני אין אלו זוממין *אבל אמרו להן היאך אתם מעידין שהרי אתם הייתם עמנו אותו היום במקום פלוני הרי אילו זוממין ונהרגין על פיהן באו אחרים והזימום באו אחרים [ב] והזימום אפילו מאה כולם ייהרגו ר' יהודה אומר איסטיסים היא זו אינה נהרגת אלא בת הראשונה בלבד: **גמ'** רבי בא בר ממל והוא *שנהרג אבל אם לא נהרג לא הדא היא דתנינן אינה נהרגת אלא בת הראשונה בלבד. רבי בון בר חייא בעא קומי רבי זעירא

היו

מיתת

ע"ש ה

מיתת

מיתת

מיתת

מסורת הש"ס

היו עומדין וכו' ובאו אחרים וכן המזימין הראשונים שהזימו לעדי הזורע היאך אתם מעידי אתם הייתם עמנו באותו היום בקסרי ובאו אחרים אח"כ והזימו ג"כ להעדים הראשונים ואמרו היאך אתם מעידין שהרג את הנפש בלוד שהרי אתם הייתם עמנו בחמשה בחדש בציפורי תורה אור

היו עומדין ומעידין עליו שהרג את הנפש בלוד באו אחרים ואמרו להן היאך אתם מעידין שהרי אתם הייתם עמנו בעשרה בחדש בציפורי ההורג אינו נהרג שמא עדים זוממין הן והעדים אינן נהרגין שמא אמת אמרו:

הלכה ד מתני' *אין העדים מ. הזוממים נהרגין עד שיגמר הדין

ד' כיצד שהרי הצדוקים אומרים עד שיהרג שנאמר °נפש תחת נפש אמרו להן חכמים והלא כבר נאמר °ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו והרי אחיו קיים אם כן למה נאמר נפש תחת נפש יכול משקיבלו עדותן יהרגו ת"ל נפש תחת נפש הא אינן נהרגין עד שיגמר הדין: **גמ'** *א"ר זעירה הדא אמרה עד זומם אינו *נפסל ב בבית דין אלא מעצמו הוא נפסל פתר לה בהתרייה ותני כן אמר רבי יוסי במה דברים אמורים בשתי כיתי עדיות ובשתי התריות אבל בעדות אחת ובהתרייה אחת כל עדות *שבטלה מקצתה בטלה כולה. מהו כל עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה היו עומדין ומעידין עליו בעשרה בניסן שגנב את השור באחד בניסן וטבח ומכר בחמשה בניסן והוזמו באחד עשר בניסן כל עדות שהעידו מב' בניסן עד חמשה עשר בניסן למפרע הרי אלו פסולין. א"ר בא בר ממל תיפתר במעידין עליו בכרך אחד ולית שמע מינה כלום ותני כן היו מן הראשונים והן האחרונים הוזמו בראשונה אין בכך כלום בשנייה הרי הוא לו עדות אחת בשלישית הרי היא לו כשתי

אר"ן הדא דאמרת דעד זומם אין נפסל כב"ד אלא מעצמו נפסל פי' לא משעת הזמה נפסל ע"י ב"ד אלא למפרע הוא נפסל משעת הגדת עדותו ועליף לה ר"ז מהרית דרייתא דמובא בכללי דף ע"ג היו שנים מעידין אותו שנגב כו' היזמו שילי נגיבה כו' הוזמו עדי טביחה הוא מסלס תשלומי כפל כו' תמר רבי יוסי במה דברים אמורים בשתי עדיות אבל בעדות אחת עדות שבטלה מקצתו בטל כולו ע"כ הברייתא ושקיל ומרי הגמ' מאי שני עדות ומאי עדות אחת כו' בכת אחת בזה אח"ז ואח"י בכת אחת בזה אח"ז כי איתנוס אטביחה איתנוס נמי אגניבה מהיכי תיתי הך אלא לאו כו' בעדות אחת בב"א וסברוה דכו"ע תוכ"ד כדיבור דמי מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר למפרע הוא נפסל וכו' מ"ם מכאן ולהבא נפסל עיי"ש כפי' רש"י ז"ל דאי למפרע הוא נפסל ונמצא דבתוכ"ד נפסל ע"כ בטל גב עדות גניבה משא"כ אי מכאן ולהבא הוא נפסל לא בטל עדות גניבה דהא לא נפסל בתוכ"ד עיי"ש. והנם דקיי"ל עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה וכיון דבתוכ"ד נתבטל אמה לא נתבטל גם עדות גניבה הוא משום דב' דברים הן י"ב עדיות הוא. אך שהעיד בתוכ"ד ב' פעמים ב' עדיות דהא ב' מעשיות הן מעשה הגניבה הי' ביום זה ומעשי הטביחה הי' ביום זה. אך שהעיד ב' העדות הללו בתוך כדי דיבור אחד זה אח"ז ע"כ אף שנתבטל עדות ממעשה זה לא נתבטל עדות ממעשה זה. משא"כ אי הי' פסול עדות במעשה אחד נתבטל מעשה השני משום דהי' בתוכ"ד אחד [ועיין בתוס' הרי"ד שמבואר זה בשם התחרוים ז"ל] וע"ז אמר ר"ז דמברייתא הזאת מיבא דלמפרע הוא נפסל ומפרש הברייתא דר"י בשתי עדות ובעדות אחת כמו אוקימתא דבכללי דמיירי בעדות אחת בב"א וכדמסיק דהיא פתר לה בהתרהה אחת כן גי' המהרש"פ ז"ל ומובח הוא ומסיק והני כן מפורש בברייתא אחריתי במבואר כן בדברי ר' יוסי בב"א בשתי עדיות ובשתי התריות אבל בעדות אחת ובהתרייה אחת כל עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה. פי' בהתרייה אחת דהוא בב"א ומסיק ומפרש מהו עדות שבטלה מקצתו בטלה כולו היו עומדין ומעידין עליו בעשרה בניסן שגנב שור באחד בניסן וטבח ומכר בעשרה בניסן הוזמו באחד עשר בניסן כל עדות שהעידו מב' בניסן עד חמשה עשר בניסן למפרע הרי אלו פסולין. ר"ל דאפילו מהגניבה עד חמשה עשר בניסן למפרע הרי אלו פסולות אלמא דמוכח מלכאן דלמפרע הוא נפסל דאי ס"ד מכאן ולהבא הוא נפסל. א"כ המעשה דגניבה דלא איתנוס לא איתנוס דאפילו דהי' בתוכ"ד אחד מ"מ כיון דב' מעשיות הן וב' עדיות הן אך דהעידו ב' פעמים בזה אח"ז בתוכ"ד אחד. לא נתבטל עדות דמעשה זה משום עדות השני מפני שהי' בתוכ"ד אחד א"ל דלמפרע הוא נפסל וע"כ נתבטל העדות דמעשה זה משום העדות השני שהי' פסול אז משום דביטול העדות משום פסול נתבטל עליו בתוכ"ד כמו שיעת הבכללי וכמו שפסק בח"מ סי' נ"א בהג"ה דאם נתבטל ענין אחד משום ענין השני וא"כ מוכח דע"כ למפרע הוא נפסל ושיטת הירושלמי דלא נהלקו ת"ק ור' יוסי בזה ור' יוסי מפרש דברי הת"ק. ת"ל דנהלקו בתוכ"ד כדיבור דמי כדאיתא בבכלי ועי"ז אמר רבב"מ תיפתר במעידין עליו בכרך אחד ולית שמעית מינה כלום פי' דלא כליור לך דמעשה הגניבה

מהדרין לב ע"א

(כ"ק כ"ז)

ע' כ"ק עב

יד

ת מיי' כ"כ מהג' עדיות ה"ת סמ"ג עשין קי ולאוין ריג עתו"ת סל"ע

מגו

כ מיי' שם פ"י סל' ד סמ"ג לאוין ריד עתו"ע שם מי' לד ס"ח

בניסן שגנב שור באחד בניסן וטבח ומכר בעשרה בניסן הוזמו בחמשה עשר בניסן כל עדות שהעידו מי' בניסן ר"ל דאפילו מהגניבה עד חמשה עשר בניסן למפרע הרי אלו פסולות אלמא דמוכח מלכאן דלמפרע הוא נפסל דאי ס"ד מכאן ולהבא הוא נפסל לא הוי מעשה דגניבה דלא איתנוס לא איתנוס דאפילו דהי' בתוכ"ד אחד מ"מ כיון דב' מעשיות הן וב' עדיות הן אך דהעידו ב' פעמים בזה אח"ז בתוכ"ד אחד. לא נתבטל עדות דמעשה זה משום עדות השני מפני שהי' בתוכ"ד אחד א"ל דלמפרע הוא נפסל וע"כ נתבטל העדות דמעשה זה משום העדות השני שהי' פסול אז משום דביטול העדות משום פסול נתבטל עליו בתוכ"ד כמו שיעת הבכללי וכמו שפסק בח"מ סי' נ"א בהג"ה דאם נתבטל ענין אחד משום ענין השני וא"כ מוכח דע"כ למפרע הוא נפסל ושיטת הירושלמי דלא נהלקו ת"ק ור' יוסי בזה ור' יוסי מפרש דברי הת"ק. ת"ל דנהלקו בתוכ"ד כדיבור דמי כדאיתא בבכלי ועי"ז אמר רבב"מ תיפתר במעידין עליו בכרך אחד ולית שמעית מינה כלום פי' דלא כליור לך דמעשה הגניבה

מראה הפנים

והא דקתני כלן נהרגין היינו לאותן שהזמה תלה עליהן והבינו רחוק לפיר שם מהתוספתא דפ"ק דמכילתין מעידין אנו כאים פלוני שהרג את הנפש ובאו אחרים והזימום הנדון פטור וכת הראשונה חייבת ובאו אחרים והזימום הנדון חייב כת הראשונה פטורה וכת השניה חייבת כת אחת נכנסת וכת אחת יוצאה אפי' מאה אפי' מאה כלן חייבין (ובגי' לבעמע פטורין וס"ם הוא) ר"ז אומר חייבין פטורין אין זו ואינה נהרגת אלא הא הראשונה בלבד. והתרץ שם וכבוף לבריו סייס זה הבנתי לפי דעתי לתקן בו דבדי הראשונים ויודע אני ומכיר שהעיקה של שמעתתא דדברי הראשונים הבל הסיוע שמלאתי להם להתוספתא הוקיקני לזה עכ"ל אבל הריטב"א ז"ל קיים פי' הרי"ף ז"ל וכתב שהתוספתא מבוכתת היא. ותרו דעשמיה דיבוהם דמילתא דר' יהודה ר"ש להוצאת לפי הוצאת הת"ק לדיבה קושטא הוא דהיינו זוממין. וכן הרמב"ם ז"ל פסק כפי' מהגי' עדות שלי ר' ס"ק דמתני' וכפי' רש"י והרי"ף ז"ל ובכלי ו' כתב דן ת"ק דהתוספתא וא"ל לפרש דדעתו היה שאחי הלוקות בכלל פירוש דברי המשנה דמ"ם שם הכ"מ אלא דהתלוקה שניה מדברי הרמב"ם שם הכ"מ אלא דהתלוקה

היו עומדין ומעידין עליו שהרג את נפש בוד וכו'. פתי בעיא אי אפשר לפרשם בענין אחר אלא כדפרישית בפנים שהרי ההורג אינו נהרג אחר והעדים וכו' ואי בזוממי זוממין אמאי אינו נהרג אלא ע"כ בדאיתא בהתחא בהמזימין מיירי והרמב"ם ז"ל לא הזכיר מזה כלום ואפשר דאגב פשיטות הדין לא הזכיר דאלו המזימין מהמזימין זו אם זו א"כ בלאחת ולאחי אפשר דאינו נהרגין אלא דאם הוא בעל דין מכחיש דעכ"ל הרמב"ם דהוא בעל דין עדות המזכחת שזכר בפ' י"ח. ויש לפרש דהא דקאמר ההורג וכו' לאו מהבעיא דדבר כון הוא אלא פשיטותא דר' שמעון הוי שפשט לו כן דמספק אין אנו יכולין לנון לא להורג אלא לפשיטות:

שאילו

האחר הענין ד' שבטידו עליו בתוכ"ד ואם נתבטל ענין אחד מפני פסלות העדים נתבטל ענין השני שבטידו עליו בתוכ"ד א"כ קשה מהא דתיתא בירושלמי פ' שני דיני דגנסיגן מכרה לחבר אחד בפלונתא דר"י ובשכ"ל לאחיאלגון כתב כל נכסיו לב' נ"ח לאחת והיו העדים בטיבון לזה ופסולין לזה כו' א"כ מוכח מירושלמי דאפילו נתבטל מכת גוף אינון אלא מכת פסול העדים כגון יפה מוה ודומה בתנה דמי לעדות שבטלה מחמת קרוב לו פסול לנתבטל מקלתו נתבטל כולו והמ"י ז"ל כתב דפשוטה היא בין בכלי

שנויי נוסחאות (שוכ"ח) מן בד"ז הן. (שו"ל) הוא בד"ז היא.

בכר לאדון

היו עומדין ומעידין עליו בעשרה בניסן וכו'. רי"ף ומנו"ר פרק מרובה: **שהרג** את הנפש בלוד. בנוב"י מפרש שהעדים שבידו שהרג בהמשה בחדש בלוד ובאו אחרים ואמרו להם אין אתם מעידים שהייתם עמנו בחמשה בחדש בקיסרי ובאו אחרים ואמרו להם אין אתם מעידים שהייתם עמנו בעשרה בחדש בציפורי. ומקיסרי לציפורי מ"ח לבוא מב' עד יו"ד חס לא ב"י נמלא מרחק. ומיבעי ליה לר' בון אם אתרינן שהרג בקיסרי אינו נהרג שהרי אינו בב' בלוד שאמרו שהיו בב' בקיסרי ולעמא נמלא מרחק אזלי לציפורי. והעדים אינן נהרגין שמא אמת אמרו שהרג בקיסרי והמזימין שאמרו שהיו בב' בקיסרי ולעמא מרחק דכיון דבדיני נפשות כתיב ולכיון הדבר אמריה לזכותו שהמזימין הבאו בזמנא מרחק עדות הו' ונמנא מכר ונתמנה בנסון והוזמו בחמשה עשר בניסן כו' ואינו כן הו' בן הרמבונים כו' הוזמו בהמבונים אין בידו בלום כו' בשלישית הרי היא לו שהי עדות הו' כ"ל. ועיין הר"ן ריפס"ז:

תוס' הרי"ד

שהוא רחוי ליתנא ומכיון שהוא רחוי להוכמו רחוי ליתן **מעות** כמו שפרכתי דאיני נהיך להוכמו אלא הכי הוא תביעה ועומד ומסיק והיינו סברת ר' יהודה ובאן הוא הוא רחוי ליתן לי משות ולא נתן נעבות דאשונה מלוה ומכיון הכא הלי מיומא דר"ח דר' יהודה הוא מטום דר"ח אמר מיומא דדיים על הך מתניתין דהשתתא לת הפרה ונקאמר הם דאמו בסברת ר"י עכ"ם ידעינן בשתא סברת ר"י דבמקוף לו פעם שניה עבדת דאשונה מלוה ובן מיבעיא לענין הזה על מיומרה דר' בת בר ממל ר' עמרם רב מתנה בשם רב המלוה לת מכירו ע"מ שלא לחוכמו והרמב"ם ז"ל פסק כרב דע"מ שלא לחוכמו שביעית מבטלתו כמו דמוכח ממתניתין דהשתתא לת הפרה וחילקה בר"ה כמו דמוכח בירושלמי והא דקאמר ר"ח דר' יהודה הוא היינו דזה סברת ר"י ב"ב דבמקוף לו פעם שניה עבדת דאשונה מלוה מבוס דהוא תביעה ועומד ת"ק לא ס"ל דבזה המקוף פעם שניה נעבדת דאשונה תביעה ועומד אבל בחלוה ע"מ שלא לחוכמו הוא כ"ל דמשמע דבר"ח [דף קמ"ח] מפרש בפירוש ז"ל ומתוכן קוביות הרא"ש ז"ל על פסק הרמב"ם ז"ל דהשתתא לת הפרה וחילקה בר"ה דבר"ה דהיתר פסק כמתניתין דהשתתא לת הפרה הא בירושלמי מדמי הא לדר"י והוה ז"ל פסק בהא ת אבל לדבריהו ניחא דלא קאמר רק דר"י אל ב"ב דינו רק מבת הסברא דנקרא תביעה ועומד מעלמו אפיר קרינן ביה לא יגוס ובכגון ממי מודו בזה רק דס"ל דבהקפת תנות לא מהני תביעה ועומד דבלא"ם אינו משמע דאינו אלא מלוה אבל לא הקפה כדאיתא לקמן דהא"ק ס"ל דבמלוה הדבר מלא"ם בשותפו לת הפרה דלא הוי הקפה כדאיתא בב"מ ז"ל דאי לא הי' ר"ש היה נותן לו בדמיה מיד לא תביע הקפה אלא מלוה מייש ודו"ק:

ארבע"ם תיפתר במעידין עליו בכרך אחד ולית ע"מ כלום עיין בדבריהו וע"י דבריהו מתוקן מס דסק' לתחרוים ז"ל ומוכח בטו"ר ז"ל כיון דמוכח מדברי סגמ' דף ע"ג ע"א דאם נתבטל הענין לא מפני פסלות העדים לא נתבטל הענין

גליון אפרים

שהרג את הנפש בלוד. בנוב"י מפרש שהעדים שבידו שהרג בהמשה בחדש בלוד ובאו אחרים ואמרו להם אין אתם מעידים שהייתם עמנו בחמשה בחדש בקיסרי ובאו אחרים ואמרו להם אין אתם מעידים שהייתם עמנו בעשרה בחדש בציפורי. ומקיסרי לציפורי מ"ח לבוא מב' עד יו"ד חס לא ב"י נמלא מרחק. ומיבעי ליה לר' בון אם אתרינן שהרג בקיסרי אינו נהרג שהרי אינו בב' בלוד שאמרו שהיו בב' בקיסרי ולעמא נמלא מרחק אזלי לציפורי. והעדים אינן נהרגין שמא אמת אמרו שהרג בקיסרי והמזימין שאמרו שהיו בב' בקיסרי ולעמא אם הוא נמלא מרחק דכיון דבדיני נפשות כתיב ולכיון הדבר אמריה לזכותו שהמזימין הבאו בזמנא מרחק עדות הו' ונמנא מכר ונתמנה בנסון והוזמו בחמשה עשר בניסן כו' ואינו כן הו' בן הרמבונים כו' הוזמו בהמבונים אין בידו בלום כו' בשלישית הרי היא לו שהי עדות הו' כ"ל. ועיין הר"ן ריפס"ז:

הנגיעה הי' בתחד בניסן ומעשה הטביחה כי' בניסן והי' כ' מעשיות ז"ל אלא דהי' הנגיעה והטביחה בכ"א בתליתא במס' ב"מ ד' ל"ז תיכת כרך אחר להורתא שהיו בכ"א ממש וע"כ כשהעידו על הנגיעה ועל הטביחה הוא מעשה אחד ולא כ' מעשיות . ע"כ כשנתבטל על הטביחה נתבטל כל המעשה דעדות שנתבטל מהלת מעשה בעלה כל המעשה אבל אם הי' כ' מעשיות בב' זמנים כל אחד בפני עצמו לא נתבטל ענין אחד מפני חבירו כיון דלא נתבטל הענין מעיקר פסול עדות דעד זומם מכחן ולהבא נפסל ע"ז מסיק רבינ"מ רחי' לדבריו והני כן דע"כ הדין כן דע"כ הן ברייתא מיירי בכרך אחד שנגנב וטבח אז דיוקא כשהוזמו על הטביחה הוזמו על נגיעה . הן היו הראשונים והן האחרונים קאי על ג' שני חזקה הוזמו בראשונה אין בכך כלום ר"ל שהוזמו על שנה ראשונה ממילא למפרע היא נפסל וכשהעיד אח"כ על שנה הב' בבר היה פסול בשניה הרי יש כאן עדות שנה ראשונה בג' הרי יש כאן עדות מב' שנים הראשונים והיכי דמי ר"ל והיכי מיירי הך ברייתא דלא תשתור להיות ברייתא הראשונה דהא מברייתא הזאת מוכח דלא נתבטל הענין של שנה ראשונה ושניה כשהוזם על השלישי ובברייתא הראשונה מוכח דנתבטל עדות הנגיעה כשהוזם על הטביחה . אך אם במעידין עליו בכרך אחד ולית ס"מ כלום כאוקימתא דלי ניהח לא אתא דא ר"ל הברייתא השניה חלא פ"י עדות שניה דהא כאן ליכא למימר בכרך אחד דהא כל שנה ושנה היא בפ"ע והוי כל שנה ושנה ענין בפ"ע ואף שהעידו ג' פעמים בב"א ג' עדיות וע"כ כשהוזם על השלישי לא נפסל למפרע וע"כ לא נתבטל עדות דענין אחד בשביל העדות חבירו שנתבטל כיון דלא הוי פסול עדות כאן . משא"כ הברייתא דלעיל דמיירי בכרך ראחד הנגיעה והטביחה והעדותן הוא על מעשה אחד יחד עדות הוא ולא חשיבי שהעידו שלשה עדיות שלשה פעמים זה אחר זה ע"כ נתבטל עדות נגיעה בראמת עידי טביחה ועיין בחיש' הרי"ד ותמצא עשה בע"ה : אמר

עין משפט נר מצוה

מז
ל מיי' פי"ח מהלי' עדות ה"ג טור"מ סל"ט

יז
ב מיי' פ"ב מס ה"ג סמ"ג עשין קי ולאין ריש עטו"פ סס

יח
ג ס"ל פ"ב מס ה"ג סמ"ג מס עז ע"ש בס סי' לו ס"ל

יט
ד מיי' מס סמ"ג מס

כ
ה מיי' מס פ"ל הל' ה סמ"ג מס קע

הלכה ה מתני'

כשתי עדיות . והיכי אמר במעידין עליו בכרך אחד לית שמע מינה כלום לא אתייא אלא על ידי עדיות סנין אמר ר' זעירא הדא אמרה עד זומם אינו נפסל בבית דין אלא מעצמו הוא נפסל :

הלכה ה מתני' [ה] על פי שנים עדים אודנים [ו] ידעינן שנים מזימין את השלשה שהרי השנים כשרים לכל ע דיות וממילא ידעינן שאין זוממין עד שיזומו כולן שהרי כולן כאחד נעשו עדים וקרא כתיב והנה עד שקר העד ולא בא השלישי אלא להחמיר עליו שלא תאמר הואיל וכלאו הוא היתה העדו' מתקיימת לא יעשה בו דין הזמה למדך הכתוב שאף הוא מ המקיימי דבר : על אחת כמה וכמה שישלם שכר וכו' . שמלינו מדה טובה מרובה ממידת פורענות במדה טובה הוא אומר גולר חסד לאלפים ובמדת פורענות הוא אומר על שלשים ועל רבעים : במה דברים אמורים בדיני נפשות . דכתיב והלילו העדה ומהדרינן אזכותא : אחד דיני ממונות . ממי עדותן בטילה : בזמן שהתרו בהן . בדיני נפשות איירי כלומר כי אמרינן דבטלה בזמן שהקרוב או הפסול נשתתף בעדותן מתחלה להיות מן המתרין בטובדי עבירה אבל אם לא התרו בהן ולא כיוונו להיות עדים בדבר לא בטלה עדותן של אחרים בשביל רחייתן של אלו דמה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג את הנפש בחמד שהרג את הנפש . גמ' יאמר דיני ממונות ואל יאמר דיני נפשות . אקרא קאי דכתיב גבי דיני נפשות על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת וכתיב על פי שנים עדים או שלשה עדים יקום דבר חד לדיני נפשות להקים שלשה לשנים וחד לדיני ממונות ולריכי : הייתי אומר דיני ממונות הקלים שלשה הוא דמזמין את השנים ולכך כתב שלשה עדים אבל אין שנים מזמין את השלשה : ואלו נאמר בדיני נפשות ולא נאמר בדיני ממונות הייתי אומר דיני נפשות שלשה מזימין את השנים ושנים אין מזימין את השלשה . ל"ל כלומר אי לא הוי כתב אלא או בהא או בהא הייתי טועה בזה מלד קלותו ובזה מלד חומרתו

והשתא דכתיבי תרתי ע"כ להקים שלשה לשנים לעולם : מכון אפי' מאה . אגב גרדא דמתני' מסיים להא :

הלכה ו מתני' ואחד מהרה בו בחמלע בזמן שמקלתן רואין אלו את אלו . מקלתן מהשתי כתות עדים רואין אלו לאלו הרי אלו עדות אחד ומלטרפין יחד אף לוהם שאין רואין והא דנקט אחד מהרה בו בחמלע לאפוקי מדר' יוסי דאמר עד שיהו שני עדיו מהרין בו : ואם לאו . שאין מקלתן רואין אלו את אלו וכן אין המהרה רואה לאלו ולאלו דאם המהרה רואה להעדים אע"פ שאין רואין אלו לאלו המהרה הוא מלרפן והוי עדות אחת אבל כאן שאין מקלתן רואין זה את זה ואין המהרה רואן הרי אלו שתי עדיות : לפיכך . הואיל ושתי עדיות הן : אם נמלאת אחת מהן זוממת הוא והן נהרגין . הוא נהרג דהא אכתי איכא כת אחת שלא זוממה והן הנזומין נהרגין שהרי הוזמו : והשניה פטורה . כלומר אם אח"כ הוזמה גם השניה פטורה דכיון שנהרג ההורג על פיהם שוב אין נהרגין דקי"ל לא הרגו נהרגין אין נהרגין דכתיב כאשר זמם לעשות ולא כאשר עשה : גמ'

ומכון אפילו מאה . שנים מזימין מאה שהעידו יחד : מה שנים אינן נהרגין עד שיהו שניהם זוממין . דכתיב הנה עד שקר העד ואמר מר כל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים עד שיפרוט לך הכתוב תורה אור אחד : עד שיהו שלשתן זוממין . והוא שהעיד כל אחד בתוך כדי דיבור של סיומו של חבירו אבל אם העידו שנים ואחר זמן העידו האחרים הרי הן שתי כתות לכל דבר : ר"ע אומר . לא הולרך ללמדנו זאת דממילא *נ"ל יקום דבר

כ"ב קע ע"ב *ע"ל שנים לשלשה

סנהדרין סט ע"א

מכות ה פ"א

מסורת הש"ס

תוס' הרי"ד

בכלי וירושלמי אבל לפי דברינו כשנים לא קשה כלל ואין כאן שום פלוגתא דתימתי לא דמי כיעול ענין אחד מתחת דבר אחר לבישול ענין אחד מכח כשול דהעדים דווקא בשני ענינים שפרדים דנעשו בב' זמנים אז לא נתבטל ענין אחר מפני ביטול דחבירו אע"פ דהעידו בב"א בתב"ד משא"כ כשנעשו בכרך אחד בב' ענינים . הוי כ' הדברים בדבר אחד וע"כ כשהעידו פעמים בתב"ד בב"א נתבטל ענין אחד כשנתבטל חבירו אפילו בלא פסלות דפדים וע"כ כתם דנעשה המעשה הקיבון על הד' שדות כשער אחד וכוי שער קיום ונמלא דהעדים שבשער שם המעשה נעשה באחת דהו' ע"י העדים נעשית המעשה וכוי בל הד שדות קיבום בכרך אחד יע"כ אפילו נתבטל שדה אחת לא מפני פסלות דעדים אלא מפני דבר אחר כמי דאמרינן עדות שבעולה מקלתה פסלה את כולה ולכאה בלל פלוגתא בזה בין בכלי וירושלמי והא דפסק הרב"ם כתוס' ב"א אם היו בתחלה בב' בתבטל אבל אם בתחלה בב' בתבטל אבל אם בתחלה בב' בתבטל אבל אם

מסורת הש"ס

גמ' חמי היך תנינן הכא. לאה היאך פירושא דמתני' אם נדקדק כה דבדוקא תני נה בזמן שמקלקן רואין אלו את אלו הוא דהויא עדות אחת ואם לאו הרי אלו שתי עדיות וכלומר דבאלו שתי הכיתיות של העדים הדבר תלוי אם רואין מקלקלן אלו לאלו או לא: הא אם היו שלשה שלשה לא בדא. כלומר הא בהמתרה באמצע אין הדבר תלוי שאם המתרה העומד באמצע רואה לאלו ולאלו והרי כאן שלשה שלשה הוא עם כל כת וכת וקסבר ר' ירמיה לפרש דאם המתרה באמצע הוא שרואה לכל כת וכת והם אינן רואין לאלו לא מהני מה תורה אור

עין משפט נר מצוה

כא א מיי' פ"ב מהל' סנהדרין ה"ו וסה"מ שב ה"ח סמ"ג עשי' לו טוש"ע חו"מ סי' ז' ס"ו

כב ב מיי' פי"ח מעדות ה"ד

כג ג מיי' שם סוף פי"ד טוש"ע שם סי' לא ס"ו

שהמתרה רואה אותן לגרפן וליהוי עדות אחת מאחר שהן בעצמן אין מקלקלן רואין זה את זה: א"ל יוסי תניגן שלשה שלשה לא בדא. כלומר דר' יוסי הניח לו ודאי הוא דשלשה שלשה לא הוי בכלל המוהני' ולא כדקאמרת דרישא דוקא דמקלקלן מהב' כתי עדים בעינן שיהו רואין אלו לאלו כי היכי דליהוי עדות אחת ולאחוקי המתרה אלא בסיפא הוא דקאמינא דשלשה שלשה לא בדא הא דקתני ואם לאו הרי אלו שתי עדיות דוקא בשלא היה כאן שלשה שלשה אלא היה המתרה מוגרפן אבל אם היו שלשה שלשה שהמתרה רואה לכל כת וכת לא בדא אמרו שתי עדיות הן שאע"פ שהב' כתי עדים אינן רואין מקלקלן אלו את אלו הואיל והמתרה רואה אותן מוגרפן ולא הוו אלא עדות אחת: הגהות הב"ח

אמר ר' ירמי' חמי היך תנינן הכא היו שנים כו' כו' הא אם היו שלשה שלשה לא בדא דוקא שנים אבל אם היו שלשה יחיד מהני' רואה את כת המתרה אין זה עדות אחת. ע"ז א"ל ר' יוסי למה לך למידק מדוקא דמתניתין הא תנינן בהדיא כן שלשה שלשה לא בדא: אמר

גמ' א"ר ירמיה חמי היך תנינן הכא היו שנים רואין אותו מחלון זה ושנים רואין אותו מחלון זה ואחד מתרה בו באמצע בזמן שמקצתן רואין אילו את אילו הרי אילו עדות אחת ואם לאו הרי אילו שתי עדיות הא אם היו שלשה שלשה לא בדא. א"ר יוסי תנינן שלשה שלשה לא בדא. תנינן הכא מה דלא תנינן בכל סנהדרין הוא והן נהרגין והשנייה פטורה:

הלכה ז מתני' *רבי יוסי בי ר' יהודה אומר לעולם אינו נהרג עד שיהו שני עידיו מתרין בו שנאמר על פי שנים עדים ד"א על פי שנים עדים שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן:

גמ' תני רבי הושעיה הפסוק הזה אמור בשתי כיתי עדים °כי יקום עד חמס באיש עד זומם שהוא עונה באיש לענות בו לא בעידותו. עדים זוממין מהו שיהו צריכין לקבל התרייה ר' יצחק בר טכליי בשם רבי לעזר עדים זוממין אינן צריכין *לקבל ² התרייה א"ר אבהו לא חיישון לון א"ר יעקב בר דסי ואית נבולין סנין מאן אילין חמיין חבריהון נפקין מיקטלא ולא אמרין כלום. *כתב כל נכסיו לשני בני אדם באחת היו העדים כשרין לזה ופסולין לזה רבי הילא אמר איתפלגון רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש חד אמר מאחר שהן פסולין לזה ³ פסולין לזה וחרנה אמר כשירין לזה ופסולין לזה. רבי מנא לא מפרש רבי

סנהדרין יד ע"ב

כתובות נב

כתובות פ"ח ג"ט פ"ק

עדות אחת: הניגן הכא מה דלא תנינן בכל סנהדרין. כלומר חידוש דין הוא זה מה דלא שמענו בכל מסכת סנהדרין דאשמעינן תנא דמתני' הכא דזימנין משכחת לה שיהא הוא וכת אחה מעדיו עליו להרגנין וכת השניה פטורה כדפרישית במתני':

הלכה ז מתני' אלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן. שלריכין שיהו הדיינים מכירין בלשון העדים ולא יצטרכו להמתיר מלין בינותם והלכה כהאי דבר אחר: **גמ'** הפסוק הזה. דמייתי לקמיה: אמור בשתי כתי עדים. כלומר בעדים זוממין משתני שכת אחת העידה העדות וכת אחרת מזימין אותן: כי יקום עד חמס באים. באים מיותר הוא אלא זה עד זומם שהוא עונה באים וכלומר שאלו העדים הראשונים העידו באים שעשה כך וכך אבל כשנעשו זוממין אין נעשין אם הזומם באים דאם המזימין אומרים היאך אתם מעידין על האים הזה הרי עמנו היה ביום פלוני אין אלו זוממין וכדמסיק לדרשת הכתוב: לענות בו לא בעדותו. הרי בכאן מרומז כת השניה והן המזימין להראשונים שלריך שיהו עונים בו כלומר בכת ראשונה היאך אתם מעידין הרי אתם הייתם עמנו במקום פלוני ביום פלוני ולא שיאמרו ויזכירו עדותו על מה שהעידו שאם הם אומרים הרי עדות זה שקר הוא ולא כך היה אין אלו זוממין: לא תיישין לון. בתמיה ומפני מה לא יהו לריכין התראה וכי לא יאמרו כשיתרו בהן אל תעידו אם אינם אתם יודעים שהאמת כדבריכם ואפשר יחזרו בהן ולא יעידו: אמר ר' יעקב בר דסי. ודאי לא יאמרו אם עדי שקרים הן דמלינו לאנשי נבל מרובין שאפי' הן רואין חבריהם יולא הוא לילרג והן יודעין ששקר העידו עליו שותקין ואין אומרין כלום ופליתי אינשי דלא מעלי ואלו ג"כ לא חיישי אף שיהו מהרין בהן: כתב כל נכסיו לשני בני אדם כאחת. כתב כל נכסיו לשני בני אדם כאחת. בשטר אחד ולא פירש לכל אחד בפני עלמו: ר' מנא לא מפרש. מי הוא הפוסל ומי הוא המכשיר אלא שנה שתם כדר' הילא חד אמר ואחרנה אמר: רבי

מראה הפנים

חמי היך תנינן וכו'. במתני' פירשתי על דרך הרמב"ם ז"ל בחיבורו פרק ד' מהל' עדות הל' ח' שחזר בו מפירושו במשנה ובלי כפף שאחר שראה סוגיא דבאי תלמודא חזר בו. ופירכתי בנים לדברי ר' ירמיה שלא לפרש בענין אחר ור' יוסי הוא דבשיב לו לפי הסוגיא לדינא וזהו לפי הנראה דמהבל ליה ר' יוסי תניגן וכו' משמע שחידש לו איזה דבר ומילנו לפרש דנם דעת ר' ירמיה הכי הוה ואמר לו ר' יוסי דבן הוא אמת דמה דתניגן בתתני' ראם לאו שתי עדיות שלשה שלשה לא הוי בכלל זה אלא שאם המתרה באמצע רואה לאלו ולאלו ה"א מלכלן והוי עדות אחת וכמ"ש התוס' דף ו' ע"ב הוא והן נהרגין ופקה לאמר"ח אל הי"מ אם דאדבנה לא מיה קמא המתני' אלא בשאין רואין המתרה רואה אותן אחת דהי לאו הכי הוא מלכלן: ובדברי הרמב"ם שם ולא ליקף אותן המתרה וכו' ע"ש:

תנינן הכא מה דלא תנינן בכל סנהדרין וכו'. לבאורה קשה מאי קמ"ל בהא והתנאה דדינא קמ"ל וכדוקא קאמר דהכא הוא דתניגן דהוא והן נהרגין והשניה פטורה היא אף לכשסיומה מטעמא דהכנו אין נהרגין מה שאין כן בכל הדינין דבסנהדרין כן לענין ממון כן לענין מלקות דלא אמרי' בכו כאבר עשה ולא כאבר עשה ובדפסק הרמב"ם ז"ל בפ' כ' מהל' עדות הל' כ' וכתב דבאבר ומה ולא כאבר עשה דוקא בדיני נפשות הוא ולא במלקות ולא בממון וכתב עלתו כל המפרשים ז"ל לחקור אחר מקור מוצא דין זה. הגה"מ כתב דל"ל דכרי מ"ר בפ"ם שם כל המעמתים לא יעמדו לחיות עד שנכיא ראיה לדבריו מדברי חכמינו ז"ל שהם קבלו אז דבריו וכו' ומכאן הוא דלמד לומר כן כפי הנראה דסיבם לה דאמרו חיגנן הכא מה דלא תניגן בכל סנהדרין כדוקא הוא דאי לאו הכי מאי קמ"ל:

רבי יוסי בר' יהודה. אוסמת הבבלי רבי והכי מוכרח דאלו ר' יוסי בר' יהודה סבר אין בחבלה משכחת כדאמר התם:

לענות בו בעדות: מכאן למד הרמב"ם ז"ל לומר דבעדים זוממין לריך שיהא הומה בעדים עלמן בלבד אבל אם המזימין העידו גם בגופו של עדות ואתרו זה כדבר לא כך היה אע"פ שאמרו לסם עמנו הייתם ואיכא אמי הומה עלמן אם לא מיקרי הומה אלא בכתשה הוחיל ונ"ב בגופו של עדות העידו אלא לריך שיאמרו שאינן יודעין מגופו של עדות כלום כמ"ש כמ' י"ח מהל' עדות הל' כ'. ולבאורה מהתתני' אין העדים נעשו זוממין עד שיזומו את עלמן ומו' אין הפי' זה מוכרח כ"א אם בגופו של עדות בלבד אם אמרו הבודק לו בהכרח היה עמנו הוא דלאו כלום הוי וכבר הקדמו עליו בזה וגלאו המפרשים לאמה טעם לדבריו כמו שהאלא בדפרי הלח"מ אמנם מכאן מוכרח הוא מדברי ר' הושעיה דמכלים בדים עד שומם הוא בשעה בתים ולאחוקי עדים המזימין אין שונים בתים אלא בעד שומם אלמנות בו דרים שלריך שלא יפגם בעדותו כלל ואע"פ שגם בעד שומם עמה אבל אם עמנו הוא ל"ל עמנו היה אע"פ לאו הומה הוא: **עדים** וזוממין אינן לריכין לקבל התרייה. זה מבואר בבבלי דיש ס' ד' חיבות ובכתם מקומות וכ"פ הרמב"ם ז"ל שם הל' ל' עדים זוממין אינן לריכין התראה:

כתב כל נכסיו לשני בני אדם באחת. הרי"ף ז"ל בפרקין וכן הרמב"ם ז"ל בכתוב פ' י"ד מהל' עדות פסקו הר' יוחנן וכן דעת רוב הפוסקים ובבר בארתי בריש פ"ק דגיטין ממה שהקשו ז"ל מהך פיסקא דפסקו הרבה בפ"ק דגיטין בעבד שכבית גיטו וכתוב בו כל נכסיו קנוין לך דפלגינן דיבורא ופלגו קנה נכסים לא קנה ולבאורה מהני תפדני תפדני תנמודת אתם מדמי לבו אהבדי והכאתי שם מה' רבינו יונה שכבית הראש"ם ז"ל בפרקין שכתב דהכא פליג אהאי תלמודא וגיית ליה הא דמלמ להו

תוס' הרי"ד

והבעיתה בי' בגיטן ובפידו בכ"ח אם לא נפקו למפרע לא נתבטל הגרישה מפני הזמה דטעיתה המזיאה בפנים בדברינו בפ"ה ודע דהסוגיא הזאת מוכא בירושלמי בפס' מכות פ"ק ושייך שהם מקום למיירי שם בשעיבה דעדות שאעפ"ל מקלתה בעלה כולה ושייך הא דאמר לא לפי הבקשתי לדינא וזהו לפי הנראה דמהבל ליה ר' יוסי תניגן וכו' משמע שחידש לו איזה דבר ומילנו לפרש דנם דעת ר' ירמיה הכי הוה ואמר לו ר' יוסי דבן הוא אמת דמה דתניגן בתתני' ראם לאו שתי עדיות שלשה שלשה לא הוי בכלל זה אלא שאם המתרה באמצע רואה לאלו ולאלו ה"א מלכלן והוי עדות אחת וכמ"ש התוס' דף ו' ע"ב הוא והן נהרגין ופקה לאמר"ח אל הי"מ אם דאדבנה לא מיה קמא המתני' אלא בשאין רואין המתרה רואה אותן דהי לאו הכי הוא מלכלן:

כתב כל נכסיו לשני בני אדם באחת וכו' בגיטן ובפידו בכ"ח אם לא נפקו למפרע לא נתבטל הגרישה מפני הזמה דטעיתה המזיאה בפנים בדברינו בפ"ה ודע דהסוגיא הזאת מוכא בירושלמי בפס' מכות פ"ק ושייך שהם מקום למיירי שם בשעיבה דעדות שאעפ"ל מקלתה בעלה כולה ושייך הא דאמר לא לפי הבקשתי לדינא וזהו לפי הנראה דמהבל ליה ר' יוסי תניגן וכו' משמע שחידש לו איזה דבר ומילנו לפרש דנם דעת ר' ירמיה הכי הוה ואמר לו ר' יוסי דבן הוא אמת דמה דתניגן בתתני' ראם לאו שתי עדיות שלשה שלשה לא הוי בכלל זה אלא שאם המתרה באמצע רואה לאלו ולאלו ה"א מלכלן והוי עדות אחת וכמ"ש התוס' דף ו' ע"ב הוא והן נהרגין ופקה לאמר"ח אל הי"מ אם דאדבנה לא מיה קמא המתני' אלא בשאין רואין המתרה רואה אותן דהי לאו הכי הוא מלכלן:

חדושי אמרי ברוך

בפ"מ ד"ה אמר ר' יעקב וכו' שופקין ואין אומרים וכו'. ל"ב ז"ל דבה אין מוסיל חזרתם כיון שכגיד כו' וישיון סנהדרין דף מ"ד ע"ב:

גליון אפרים

אבל אם היו שלשה שלשה לא בדא (דוקא בהיו בנים רואין אותו מחלון זה ובנים רואין אותו מחלון זה בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו כתי אלו עדות אחת אבל אם היו בכל כת שלשה ראם אמר ר' יוסי תניגן שלשה שלשה לא בדא (ל"ל שכונה שכן נמצא בריש"ה לדינא שלשה שלשה לא הוי עדות אחת): תני רבי הושעיה הפסוק הזה אמור בשתי כיתי עדים הוי עדות (ל"ל שכונה שכן נמצא בריש"ה לדינא שלשה שלשה לא הוי עדות אחת) בעדותו בו ולא בעדותו שאע"פ שבעדות אחת מ"מ נהרגין. וכדאמר תניגן הכא אם דלא תניגן בכל סנהדרין אם הן נהרגין. עש"ש: **עדים** זוממין אינן לריכין לקבל התרייה. עיין בכתובות פ"ד ס"ד וה' כמ"ד ע"ז לריכין התרייה.

רבי אבון מפרש. דר' יוחנן הוא הפוסל וכ"ל הוא המכשיר: מתני' דפירקין מסייע לר' יוחנן דקתני אפי' מאה עדים וגמלא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה ואע"פ שיש הרבה כשירים וה"ה הכא אף על פי שהן כשרים לזה בטלה עדותן מפני שהן פסולין לזה: יאות אמר ר' אלעזר. במה דמדמי התי דינא לדינא דמתני': נעשית כעדות אחת ובהתרייה אחת. כלומר דחשבינן הכא לדין דכתב נכסיו כולו הם עדות אחת הואיל ובשטר אחד כתב לשניהם והויא לה עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה כדינא דמתני': ומ"ש לא אמר ר' אלעזר יאות. דשאני הכא דהואיל והשטר לשני בני אדם הוא נעשית כשתי כתי עדים ולזה פסולין ולזה כשירין כלומר דלא מחשבינן להשטר כעדות אחת שנאמר בו בטל כולו דשאני במתני' דעדות אחת הן כולן ולפיכך בטלה מקצתה בטלה כולה:

הלכה ח מתני' אין סותרין את דינו. אין סותרין לחזור וליטול ולין, אולי יזכה: סנהדרין. הסמוכין בארץ יש להם לדון דיני נפשות ודיני קנסות בין בארץ בין בח"ל כל זמן שב"ד הגדול בלשכת הגזית שנאמר לבלתי שמוע אל הכהן ואל השופט בזמן שיש כהן מקריב על גבי המזבח יש שופט שדן דיני נפשות בזמן שאין כהן אין שופט: אחד בשבוע. אחת לשבע שנים: נקראת חבלנית. שנריך שיהא מתוגים בדין ויחזרו בדיני נפשות לזכות: לא נהרג בה אדם מעולם. לפי שיבדקו העדים בדבר שלא ידעו להשיב אם רוצח הוא מה ראיתם מריפה הרג או שלם הרג ואת"ל שלם הרג שמא במקום שיש נקב היה ואם מגלה ערוות הוא ראיתם כמכחול בשפופרת: אף הן מרבים שופכי דמים בישראל. שמתוך כך אין מבלין הרשעים ומרבים לשפוך דם:

גמ' ומה תלמוד לומר שופטים וגו' בשעריך. דמשמע בערי ארץ ישראל דוקא: פלכים פלכים. בכל פלך אפרכיה אב. לא בכל עיר ועיר: לשבטיך. וכתיב בתריה ושפטו אתה שיהו דיינים בכל שבט לדון את שבטו ואפי' שני שבטים בעיר אחת: אין ממיתין אותן מיד אלא דנין בתחילה. אם הוא בב"ד אחר דאפשר זכותא דארץ ישראל אהני להו למיהדר ולמצוא להן לזכות:

הדרן עלך ביצד העדים

כר א מיי' פי"ג מה' סנהדרין ה"ז

כה ב מיי' פי"ד שם פי"ד סמ"ג עשין קכ

כו ג מיי' שם ה"ו

כז ד מיי' פי"ח מסנהדרין ה"כ

כח ה מיי' שם פי"ג ה"מ

הלכה ח מתני' אין סותרין את דינו *כל מקום שיעמדו שנים ויאמרו מעידין אנו באיש פלוני שנגמר דינו בבית דינו של פלוני ופלוני ופלוני עידיו הרי זה ייהרג *סנהדרין ג נוהגת בארץ ובחוצה לארץ סנהדרין ג ההורג אחד בשבוע נקראת חבלנית ר' לעזר בן עזריה אומר אחד לשבעים שנה רבי טרפון ור' עקיבה אומר איבו היינו בסנהדרין לא נהרג בה אדם מעולם רבן שמעון בן גמליאל אומר אף הן מרבין שופכי דמים בישראל: **גמ'** סנהדרין נוהגת בארץ ובחוצה לארץ דכתיב °והיו אלה לכם לחוקת משפט לדרתיכם בכל מושבותיכם ומה תלמוד לומר °שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך בערי ארץ ישראל אלא שבערי ישראל מושבין דיינים בכל ד' ועיר ובחוצה לארץ מושבין אותן *פלכים פלכים. תני רבי דוסתאי בי ר' ינאי אומר מצוה לכל שבט שיהא דן את שבטו דכתיב שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלהיך נותן לך לשבטיך. תני רבן שמעון בן גמליאל מחוייבי מיתות *שברחו מן ° הארץ לחוצה לארץ ממיתין אותן מיד ברחו מחוצה לארץ לארץ אין ממיתין אותן מיד אלא דנין בתחילה:

מסורת השי"ס

סנהדרין מה ב"ב ניסן. בת כט ע"א. סנהדרין יד ע"א

מטת ז

שם

הדרן עלך פרק ביצד העדים

הלכה

תוס' הרי"ד

נכס נחוצין לך אשאר נכסיה קאמר ולתניפי ליה קאתי ולא שחרי' כיון דלא אל"ל אלמוד ונכסי עכ"ל וכו"ל כתב נשמעת דת"ק וז"ל כיון דשייר קרקע כ שהיא סתם לא יטול עבדו לעבודו להבות כ"ם דליקני חיטו אאר נכסי סילקך לה קני בנכסים ולא מידי וכיון דלא קנה בנכסים כלום אלמוא לא קנה נמי דלא אמר אל"ל דס"ל להרי"ם ז"ל דמקנה דבר שאינו מסוים לא חל הקנין עיין בר"ן ז"ל שם:

ונקדים לבאר סוגית ירושלמי במס' מעשר שני [פ"ד ה"ד] וכגיעין [פ"ו ה"א] ר' מזרחי בשי קומי ר"מ אף לענין מתנה כן אדם עושה שליח לקבל דבר שאינו שלו. [פי' דמיבעיא ליה אם גם במתנה פליגא רבי וב"ג כשיאמר לשלוחו התקבל לי מתנה משלוני והשותן יאמר שהוא ולך ותן לו דלרבי לא יוכל לחזור בו ולר"ג יוכל לחזור בו] א"ל תמן בתורה זיכת אותה בגיעה והיא עושה שליח לקבל דבר שהוא שלה אית לך ויאמר כתתנה אדם עושה שליח לקבל דבר שאינו שלו וכבר עמדו בתוס' ריש פ"ק. [עי' במתה אפריב ז"ל סל' זכיה ומתנה] לפרש ירושלמי זה. ואמרתו בפ"ה בתרי שם פ"ם מה שבתב הקלוה"ת ז"ל סי' ר' לאלוק בין גם למתנה דבגם מהני גיעה ואליבה בתין בחתר ומתנה בה"ג לא מהני משום דבגם מה שבהבל מתן לה אינו בתורת זכי' והקנאה אלא בתורת גיעה בק לבתורה אמבה דבית אמר שאשה שליח לקבל דבר שהוא שלה ומתנבאת בו אף אין זה מזכו בהבל אלבן מהני בה גיעה ואליבה בתים בתחד דלא תשיב בפ"ג זכיה והקנאה מ"מ לבה"פ הוית אתיבה וכגם לא בעינן יותר אבל במתנה דבעינן זכיה והקנאה שהיתן יזכה ויקנה לו לא מהני גיעה ואליבה בתים בתחד דלא תשיבא זכיה והקנאה יש"ם בדברים שנתחדשים [ומה"ע ניחא לפש"ך מה דלא אמרי בגם אלי גיעה מפ"ג קרקע דבעינן ונתן בידה אף דבאמה דברים ב"ב כתיב ונתן כמו ונתן לבהן את הקודש וכדומה יצא בעינן ונתנה מידו דוקא דהוא משום דבאמה הוא בתורת זכיה והקנאה מבא"ב בגם דהוא רק בתורת גיעה ואתיבה ודברים אחרים [ובה"ם] ובזה מבואר הירושלמי בפשיטות לבבי קאמר ר"מ אתן בתורה זיכת אותה בגיעה והיא עושה שליח לקבל דבר שהוא שלה ר"ל דבשלמא נבי גם שבאשה שבאתה שליח לקבלה. ובהבל א"ל כולך ותן לה ושבאה שליח לבולבה בגם דב"ז אלא הבגיע בגם ליד שאשה לא יזכה אותו דשם הבבל לא יאמר להשליח שיזכה אבורה ומה שהיא אמרה לשליח שיקבל לה גיעה לא מהני דאין אדם עושה שליח לזכות דבר שאינו שלו אם לא בתורת המזכה מ"מ ס"ל לרבי דאינו יכול לאחר משום דבגם לא אינה בתורת זכיה אבל בגם לא אינה בתורת זכיה אבל בגם בהבל לא אינה בתורת זכיה אבל בגם בהבל לא אינה בתורת זכיה אבל בגם בהבל

הלכה א מתני' אילו הן הגולין. היה מעגל במעגילה. אבן חלקה שגולה שמעגלין אותה על גב הסיד או הטיט שבגג להשוות טוח הגג לפי שהגגין שלהן היו שוין ולא היו מטופטין כמו שלנו אבל הטיט מטפטין מעב כדי שיזובו המים ודוחפו תורה אור לגד הטיפוט וחוזר ומוסכו אליו ובדחיפתו קורא מעגל ובמשיכתו קורא מושך: היה משלשל בחבית. מלמעלה למטה: אבל אם היה מושך במעגילה. מן גד הטיפוט אליו מלמטה למעלה: כל שבדרך ירידתו גולה. דכתיב ויפל עליו עד שיאה דרך נפילה:

גמ' ר' יהודה פוטר עד שיפיל את כל החבל. המשלשל בחבית ומעגל במעגילה קאי כדמפרש לקמיה: ר' שמעון פוטר עד שיתיר כל המחלצון. מחלצון ג"כ כלי הוא שעשוי לטוח בו הטיט והוא כעין מעגילה כדתנן כפ"ק דמועד קטן טוסין מעקה גג וכו' ספין את הסדקין ומעגילין אותן במעגילה ביד ובגגל אבל לא במחלצים והוא כלי עץ עשוי כעין רגל שדוחקו במעזיבה לסתום הסדקין ויש בו מעשה אומן יותר ממעגילה: מה דאמר ר' שמעון בפסיקת החבל דכריכ"ש שם כתב לה כרבנן דאמרי לקמן נשמט הברזל מקתו גולה והוא הדין במעגל במעגילה דאם נפסק החבל של המעגילה אע"פ שנשאר האגד בידו גולה ואין צריך עד שיתיר ושמט כל המחלצין מידו וכן במשלשל בחבית ונפסק החבל גולה ואין צריך עד שישמט הכל מידו: מה דאמר ר' יהודה בשמיטת המחלצון. ר' יהודה סבר לה כרבי. דאמר נשמט הברזל מקתו אינו גולה דבעינן שלא ישאר אוגדו בידו ונפסק החבל דומיא דנשמט הברזל מקתו הוא ואינו גולה עד שיפול כל החבל מידו והייגו בשמיטת המחלצון צריך שישמט הכל מידו. היה מעגל במעגילה בדרך הליכתה. כלומר בשעה שמוליכה ימושכה אליו ולא בדרך דחיפתו דאמר תנן במתני' דחייב כדפרישים שם אלא בשעת ההולכה אליו היה מעגל ג"כ מעט מעט והוליך הלה את ראשו והטיחה לו והרגו מהו אם דרך ירידה מיקרי הואיל והוא מעגל בה או דילמא כיון דבדרך הליכה היא כשמוסכה אליו דרך עלייה היא ופטור: היא עלייה היא ירידה. כלומר עלייה דהכא היינו ירידה שאע"פ שהוא בדרך הליכה מ"מ מעגל הוא וכל שמעגל דרך ירידה הויא גולה: אמרתא בה. מה אתה מטרים עצמך וחוזר ושואל כבר אמרתי לך היא עלייה ומ"מ היא נקראת ירידה:

הלכה ב מתני' רבי אומר אינו גולה. רבי סבר ונשל הברזל מן העץ כתיב ונאמר עץ למעלה לכרות העץ מה העץ האמור למעלה מן העץ המתבקע אף עץ האמור למטה מן העץ המתבקע ולא עצו שהוא תקוע בו ורבנן סברי מן העץ מעצו שהוא תקוע בו והלכה כחכמים דעץ המתבקע כח כחו הוא ועל ידי כח כחו אינו גולה:

גמ' מה טעמא דרבי. דדרים מן העץ על עץ המתבקע: מה נשילה שנאמר להלן נשירה. היא שהזיה מוסר מן העץ אף כאן נשירה שניתז קיסם מן העץ המתבקע והרגו: אף כאן מכה. בדבר שהוא מכה בעץ והייגו בגרזן ונשל הברזל מן העץ שהוא תקוע בו:

הלכה

עין משפט נר מצוה

א
ל ציין פ"ה מהלי רוצח ה"ל פמ"ג פסין עה
ב
ב מיי' פ"ו מה פ"ל סמ"ג עה

מכות ט ע"ב

ע' תוס' שבבדרין עז ד"ה סתם וה"מ כ"ק ב"ו סד"ה פרט מה שכתבתו בתוספ

הלכה א מתני' אילו הן הגולין ל' ההורג נפש בשגגה היה מעגל במעגילה ונפלה עליו והרגתו היה משלשל בחבית ונפלה עליו והרגתו היה יורד בסולם ונפל עליו והרגו הרי זה גולה אבל אם היה מושך ג' במעגילה ונפלה עליו והרגתו היה דולה בחבית ונפסק החבל ונפלה עליו והרגתו היה עולה בסולם ונפל עליו והרגו הרי זה אינו גולה זה ג' הכלל כל שבדרך הורדתו גולה ושלא בדרך הורדתו אינו גולה: **גמ'** ר' יהודה פוטר עד שיפיל את כל החבל ר"ש פוטר עד שיתיר *את כל המחלצון מאי דמר ר"ש בפסיקת החבל מה דמר רבי יהודה בשמיטת המחלצון. רבי ירמיה בעא קומי רבי אבהו היה מעגל במעגילה בדרך הליכתה והוציא הלה את ראשו והטיחה לו א"ל היא עלייה היא ירידה. רבי ירמיה בעא קומי רבי אבהו היה מעגיל במעגילה בדרך הליכתה והושיט התינוק את ידו ורצצה א"ל אטרחת בה היא עלייה היא ירידה:

הלכה ב מתני' *נשמט הברזל מקתו והרג ר' אומר אינו גולה וחכמים אומרים גולה מן העץ המתבקע רבי אומר גולה וחכמים אומרים אינו ד' גולה: **גמ'** מה טעמיה דרבי נאמר כאן נשילה ונא' להלן כי ישל זיתיך מה נשילה שנאמר להלן נשירה אף כאן נשירה מה טעמון דרבנין נאמר כאן נשילה ונאמר להלן ונשל ה' אלהיך את הגוים האל מפניך וגו' מה נשילה שנאמר להלן מכה אף כאן מכה:

הלכה

מראה הפנים

פרק ב אלו הן הגולין. מה דאמר ר"ש בפסיקת החבל. כדפרישית בפנים דעד שיתיר כל המחלצון דקאמר בפסיקת החבל מיירי שאם נפסק החבל ככר ניתר המחלצון ולא בעי שישמט הכל מידו. וכבכלי דף ט' ע"ב גבי פלוגתא דר' יוסי ור"ש גרסינן כיצד אמר ר"ש יש שומא גולה וכו' נפסק גולה נשמט אינו גולה והתניא ר"ש אומר לעולם אינו גולה עד שישמט מחלצו מידו וכו' הא רבי והא רבנן. ומשמע דרבי ר"ש דסבא כסבר כריתת דמיהוקמא אליבא דרבנן הוא ונפסק גולה ור' יהודה דסבא כדכי סיל כמנאר:

דיא עלייה היא ירידה. כדפרישית בפנים. ויש לפרש עוד דבעינן ירידה שהיא לצורך עלייה מייבי הכא כגון שהוא מעגל ולוחצו קלת ממנו כדי שיזאל לאיזור אליו אח"כ ביותר ובייגו בדרך הליכתה להוליכה אליו וירידה שלצורך עלייה שהיא ומיבעיא ליה אי הוי ירידה אי לא ולפ"ז הגיא בתוספות הנרסאות דשיטת רש"י והרמב"ם ז"ל דרש"י גורס בגרס פ"קין דף ז' ע"ב אי הסליק עליו להכיא ירידה שהיא לצורך עלייה וגולה ולדברי הרמב"ם כפ"ו מהלי רוצח הל' י"ג שכתב בירידה שהיא לצורך עליה אינו גולה ע"כ דלא היה גורס להכיא אלא פרט לירידה שהיא לצורך עליה כמו דגרים בדיעים דלקמן שם ופשיטותא דהכא מוכל לפרש לב' הפשיטות לדעת הרמב"ם ס"ק היא עליה היא ירידה כלומר דעלייה שמה אע"פ שבראית שהיא ירידה מ"מ הואיל ולצורך עלייה היא לא הוה ירידה ואם מוכל לפרש לדעת הרש"י דס"ק היא עלייה היא ירידה שאע"פ שלצורך עלייה הוא מכל מקום היא ירידה מיהו אם נפרש שבעי' דהכא בעינא דירידה לצורך עלייה ע"כ דהפשיטות בשיטת הרמב"ם מיתפרשא כדמוכרח מדלקמן דהאי ש"ס סבירא ליה דירידה לצורך עליה לא הוה ירידה ושיין לקמן הלכה ה' דיש לאתאי מה שנתבאר שם בס"ד:

והושיט התינוק את ידו ולצלה. נראה דהאי בעינא אחריתא לפנין מקרן היא דמשמע מלשנא דהכא' ואע"ג דמקרן מתייב על אונס כלפון ואין לחלק בין ירידה לעלייה דלתמרי' בפ"ב דב"ק ותקשיב כתם בשלמי הפרק דבריש שחייב בנזקין ופטור מגלות מ"מ עדיה לפרש דדעת ר' ירמיה היה ללמוד מפשיטותו שאם יפשוט לו שחייב בנזקין מהטעם דבמזקין אין תיקון ולעולם מתחייב כולא ת"ל ש"מ שחזר בו ומאי דאמר מפיקרא לפנין גלות ומכ"ש לו רבי אבהו מפני מה אטרחת בה הלא כבר אמרתי לך דלפנין גלות ומי אמרינן היא עלייה היא ירידה כדפרישית בפנים:

נאמר כאן נשילה וכו'. כתם מפרש לה טעמייהו כדפרישית במתני' ומאי דאמר הכא תתיא שפיר עפי עטמייהו דרבנן:

תיפתר

תוס' הרי"ד

וא"ל לקיימו הואיל והגע יולא מתחת ידה כך בעבד שמטר שיחבור יולא מת"י אינו צריך לקיימו וכבר שלמה אומרת בפ"ג וכפ"ו אם כתבה עלי' כמו שביאתנו במקומו. כך בעבד שבבית גבו ואמר בפ"ב ובפ"ג נאחן על אותו הדרך וא"ל קיום שכ"ל:

ובזה נבוא אל הכיאור בפ"ה דהנה בהא דגיטין הנ"ל עבד שבבית גיטו וכתוב בו עד"ר ובכמי קטין לך עלמו קנה נכסים לא קנה יש לפרש על שני אופנים או דהבריתא מיירי שאשתו הלוון שלית לאוליך את גיטו עד דמטי לתתם ובאופן זה צריך בעבד לומר בפ"ב: ובפ"ג. או דמיירי בבית גיטו ואומר שבבר בשתחבר ובאופן זה א"ל לומר בפ"ג ובפ"ב. הנה המ"מ ז"ל [פ"ג מה' עבדים ה"ב] כך לשונו עבד שבבית גבו וכתוב בו עלמך בו עלמך קטין לך עלמו קנה והוא ש"ח ובנכסים לא קנה עד שיתקיים בתותמי' כאלר בשטרות וכן אם הי' כיוב בו כל נכסי קטין לך קנה עלמו ולא קנה הנכסים עד שיתקיים הגע בתותמיו בתולקים דדיבור ואומרים עלמו קנה מפני שהוא נאמן לכניא גבו שיחרורו וא"ל לקיימו אבל הנכסים שלו אדם קונה אותם אלא בראי' בכולם לא יקנה אותם עד שיתקיים בשטר עכ"ל ומבואר מדברי' דהוא מפרש לבריתא באופן שבני דמיירי בעבד שבבית גיטו ואומר שבבר בשתחבר דאל"ל לומר בפ"ג ובפ"ב שבבי כתב שהוא נאמן לכניא גבו שיחרורו וא"ל לקיימו. ואילוק גדול יש בין שני האופנים דאם הבעבד בבית גיטו בתורת שליחות דאז גם אל עלמו צריך קיום אז דדיבור של העבד בבית הוא בפ"ג ובפ"ב בשטר בזה ודיבור זה אין בו כח ענין אחד דבשטר הזה נכתב ונחתם בחתם מבא"כ אם בעבד אינו מבית בתורת שליחות אלא אומר שבבר בשתחבר. אז הדיבור שלו הוא שבאדון נתן לו גבו זה ואז דיבורו כולל שני ענינים. א' שנתן לו הבטר שיחבור דפ"ג א"ל קיום. ב' שבקנה לו הנכסים ופ"ג צריך קיום:

ולפ"ז בעבד שבבית גבו וכתוב בו כל נכסי קטין לך והוא אומר שבבר בשתחבר שבר אמרינן דקנה עלמו אלא אף דלא קנה נכסים ואיכא למימר דלא סלגינן דיבורא וכמו דבעל דיבורו על הנכסים כן בעל דיבורו של בשיחבור ל"ל כיון דדיבורו כולל שני ענינים כלתי ברים דבא בשתחבר הוא פ"י שתיה ולא בתורת זכיה ובנכסים הם פ"י זכיה ולא בתיבה ואף דנתן לו שיבבה פ"י שבר אחד מ"מ כ"א אחד ולא פ"י קנין בפני עלמו וכרי זה דומה למי שבקנה שני חפיצים פ"י קרקע אחת חפץ ל' בקנין אחר וחפץ כ' בקנין אגב דהוי כ' קנינים מיוחדים אף דבסם פ"י קרקע אחת. ס"ל בבא אף בשתחבור והנכסים פ"י שבר אחד מ"מ הם כשני קנינים זה בתיבה וזה בזכיה. וא"כ אף בשתחבור ואינו נאמן שבבה לו בנכסים דבשני קנינים לא שייך לומר לא סלגינן דבורא וכמו דאמרינן בכ"ב [דף קל"ד ע"ב] לאלן בין חד נוסא לתרי נוסא דאף דבחד נוסא לא

פ"ד מ"מ בתרי נוסא סלגינן. ה"נ בשני קנינים ולא שייך לומר לא סלגינן דבורא ובזה ניחא מה דלבתורם קשה בסוגיא זו דבשתחבר כל נכסיו לעבדו ושייל קרקע כ"ם לא יצא כ"מ דבקשה הנמי מזה על רבא דבכר סלגינן דיבורא ומסיק דטעמא משום כרות גיטא ומה לן טעמא דכרות גיטא הא אפי' אם סלגינן דיבורא אמי לא יצא כ"מ דהא הוא קנין שבטל מלקנות ושיין בתו"מ [סי' ר"נ] בהאליף משות ומטלטלין ביחד דבלא בשות ומטלטלין. וי"ל דבשם דקשה מטלטלין כך קנה בשות. וי"ל דמטלטלין קנה בשות לא קנה ובולה אמנו יסודתם על הסוגיא דבכ"ב [דף קפ"ג ע"ב] בקני את לא וחמור ואחלקו בקנין שבטל מקלתו אם נטל כולו ע"י במרדני פ"ס ע"ב [סי' תרי"ה] וכתם הוא שני דיבורים ומ"מ לא חל בקנין ופ"ל דבקנה לו דבר מסוים עם דבר אחיו מסוים דבאבד בעלמו הוא מסוים והבכסיב הוא אינו מסוים. [מ"ש הרי"ף ז"ל דלעיכך לא קנה בקרקע משום דהוא דבר אחיו מסוים ולא חל בקנין עלי'] מיבעיא לן למימר לפי"ל מינו דלא

שנויי נוסחאות (סוי"ב) מאי דמר בד"ו מאי אמר דמר. (סוכ"ב) מן בד"ו מאן.

דבר לאדון את כל המחלצון מה דמר ר"ש בפסיקת וכו' כמ"ל:

עין משפט נר מצוה

ה
ה כ מיי' פ"ו מהל' רוצח הי"ח יג כסה"מ עשין מה ד
ג מיי' פ ד ממכירה ה"ז כסה"מ שם מה עוש"מ חו"מ סי' ר ס"ז

הלכה ג מתני' זרק את האבן לר"ה. ואף על גב דקרוב למזיד הוא שהיה לו לחשוב שבני אדם מלוין ברשות הרבים תמיד הכא במאי עסקינן בשוהר את כותלו לאשפה העשויה ברשות הרבים להפנות בה בלילה ואינה עשויה לפנות בה ביום וזימנין דמקרי ויתיב בה והלכך גולה דפשע לא הוי דהא אינה עשויה להפנות בה ביום ואונס נמי לא הוי דהא איכא דמקרי ויתיב: והוא הלה לחשו וקבלה פטור. דכתיב ומלא את רעהו פרע לממלא את עצמו והלכה כר"א בן יעקב:

גמ' שהא מצוי לו בשעה שהוא הורגו. לו היא מצוי פרע לזה שהוא ממלא את עצמו: ויש לו רשות וכו'. בהמיה ובפשיעה הוי: תיפתל שהיה כותלו גוהא. ליפול וסותר את כותלו הוא:

הלכה ד מתני' אם יש רשות לעיזק. שנתן לו בעל הבית רשות ליכנס לשם: מה תעבוד עליה רשות. דהוי בעי עייל לחטוב עצים לדבר הרשות לי בעי לא עייל: ילא האב המכה את בנו. להמיתו לדרך אחרת דמלוה קעביד: ושליח ב"ד. המלכה מרבעים לחייב מלקות או שהכה את הבעל הדין הנמנע מלבא לדין והמיתו בשגגה דמלוה קעביד והלכה כאבא שאול:

ציון ירושלים

ביאילה כ"ד ע' ס"מ מ"ם שם והוא כפירש"י וכן פירש הרמב"ם פ"ה מרוצח הי"ו ודברי הרא"ש שם שכ שהיה מלקה יתר ממה שהמלוהו כ"ד ומת תחת ידו הוא חמור מאד וע' כ"ק דף לג ע"ב וכתשובה בתרבתי נזה:

בגילה ודרך הרינוק לינתן ע"ג המטה בגילה. מזה כתבתי בתשו' נעמין תשב במלאה ולד שלא מת בעריסה שחייבת לקבל הטומה. ופי' שו"ת לורן ס' ה ו

מסורת הש"ס

כ"ק לב ע"ב

ע' מכות לא

מכות ז ע"ב

כ"ק ע"ג

(כ"ק ס"ג)

כ"ק לב ע"ב

כ"ק ס"ג

ע' כ"ק יד

גמ' בין מלמעלן בין מלמטה גולה. כדמפרש ואזיל דמלמעלן גולה דקא: ואתיא. הא דאמר מלמעלן גולה והא דתניא דקא: דרך עליה היא הלא כדמפרש לה רב הונא אם הוא לפניו מלמטן כשהוריד זרועו לקלב הרגו גולה דדרך ירידה היא ואם כשהגביה זרועו למעלה הרגו אינו גולה דדרך עליה היא: לאחריו. כגון שהשליל זרועו לאחריו והעלאתו אח"כ לקלב בכח וכבעת עלייתו הרג גולה דזה הוי דרך ירידה ואם למטן והיינו בתחלה כשהוריד זרועו לאחוריו הרגו אינו גולה מושם שאותה ירידה לצורך עליה היא כדי שיוכל להרים ידו בכח אח"כ ולא הוא ירידה: כל מילה ומילה לדעתיה. בכל דבר ודבר אחר הענין הוא הולך במה שדרך בני אדם הוא: ואיה לו להעלות על דעתו כדמפרש ואזיל: יסב לו ע"ג המיעה ביום. ולא ידע שיש שם היזוק ודהקו ומת: ואין דרך ההיזוק ליתן ע"ג מיעה ביום. אלא בתוך העריסה ובלילה הוא שוכב עם אמו במה גולה הוא דלאו פושע מיקרי שלא היה לו להעלות על דעתו שההיזוק שם הוא ביום: בלילה. אם בלילה הוא אינו גולה דקרוב לפשיעה הוא ובעריסה איפכא הוא: אמר ר' יוסי ב"ח היה עומד ומנקבו עליה וכו'. גרסינן לה לעיל בפ' המניח הלכה ח' ושם נתבאר היטב עיין עליו: הלכה

הלכה ג מתני' *זרק את האבן לרשות הרבים והרג הרי זה גולה

רבי אליעזר בן יעקב אומר אם משיצאת האבן מידו והוציא הלה את ראשו וקיבלה הרי זה פטור: **גמ'** תני רבי ליעזר בן יעקב *ומצא שיהא מצוי לו בשעה שהוא הורגו ויש לו רשות לזרוק את האבן לרשות הרבים אמר רבי יוסי בי רבי בון תיפתר *שהיה בותלו גוהא:

הלכה ד מתני' זרק את האבן לחציר והרג ^ אם יש רשות לעיזק ליכנס לשם גולה ואם לאו אינו גולה שנ' *ואשר יבא את רעהו ביער מה היער רשות לעיזק ולמזיק ליכנס לשם יצא חצר בעל הבית שאין רשות לעיזק *ולמזיק ליכנס לשם אבא שאול אומר מה חטבת העצים רשות יצא האב המכה את בנו והרב הרודה את תלמידו *ושליח בית דין: **גמ'** אמר רבי ינאי טבח שהוא *מקצב והכה בין מלמעלה בין מלמטה גולה ואתייא כיי דמר ר' הונא טבח שהוא מקצב והכה לפניו למטן גולה דמעלן אינו גולה לאחריו ^ למעלן גולה למטן אינו גולה. אמר רבי יצחק כל מילה ומילה לדעתיה ישב על גבי מיטה ביום ואין דרך התינוק ליתן על גבי המיטה ביום גולה *בלילה ודרך התינוק הנתון ע"ג מיטה בלילה אינו גולה ישב לו על גבי עריסה ביום ודרך התינוק ליתן על גבי עריסה ביום אינו גולה בלילה ואין דרך התינוק ליתן על גבי עריסה בלילה גולה. *א"ר יוסי בר חנינה היה עומד ומבקע עצים בחציר ונכנס הפועל ליטול שכרו נתזה הבקעת עליו והזיקתו חייב ואם מת אינו גולה *שאינו ביער תני רבי הנינה פטור ולא פליגין מה דמר רבי יוסי בן הנינה בשלא ראו אותו ומה דתני ר' חייה בשראו אותו. אם בשלא ראו אותו כיון שאמר לו היכנס חייב תני ר' חייה פטור כיון שאמר לו היכנס צריך לשטור את עצמו ואית דבעי מימר כיון שאמר לו היכנס נעשית בחצר שותפין. ר' חייה בשם ר' יוחנן ^ השותפין קונין זה *מזה בחצר וממהין זה על ידי זה בחצר וחייבין זה *בניזקי זה ולא כן אמר רב ממלא את כל רשות הרבים וזו אינה ממלאה את כל רשות הרבים מכיון שדרכן להלך בחצר כמי שהוא מטלא את כל החצר:

הלכה

תוס' הרי"ד

חל הקנין על שאינו מכוים לא הל על המכוים דקנין שנעל מקלתו בעל כולו: **אך** לפי דרכינו הדבר מבואר דבשלמא בשהקנה שני דברים בקנין אחד והקנין מועיל לדבר א' ואינו מועיל לשני לא שייך לדון קנין שנעל מקלתו הם בעל עלו לא אם דשני הדברים הקנה ע"י הקנין הזה והרי הזורע כולו על הקנין הזה אינו מועיל לדבר א' ס"כ בעל כולו. אבל הכא בכותב כל נכסיו לעבדו ושייר קרקע כ"ם דבריהרבו דהבחרור הנכסים שם בשני קניינים נפרדים וזה בזכיה לא שייך הכא דינא דקנין שנעל מקלתו כלל דהא לא הוה קנין אחד ואיך יבעל קנין אחד את בשני והא לא דיק אם פלגינן דבורה אם לא מבוה דבי' ע"י דבור אחד וע"כ בשאמר רבא דעמו הקה נכסים לא קנה וכוה אחת משום דאחרי שבשער בא בכר כיך העבד לאחר שנתן לו בנו הוה כ' קניינים. והלכך ס"ל לרבא דפלגינן דבורה ואמרן על הנתינה ואינ' על הזכיה בתחלה לאחריו למעלן בולה היינו עליה שבאבר דשייכא לוריה ורידה הויה למטן אינו בולה היינו ירידה שבהוצה בתחלה ולעולם עליה היא וס"ל בהאי ס"ם דירידה בביא לצורך עליה לאו ירידה היא יכן שיטתו ז"ל וריכון אנו לבאר עכשיו בירבא דבס"ם דההם לפי שיטת הרמב"ם דבש"י ז"ל בולה התם לפי שיטתו דלעיל דבביא ירידה בביא לצורך עליה דירידה בהאי דקא קנה כתב הר"ב על הא דקאמר התם הנה חדא לפניו חייב לאחריו פטור ואינא אידך לאחריו חייב לפניו פטור ואינא אידך כין לפניו כין לאחריו חייב ואינא אידך כין לפניו כין לאחריו פטור ולא"ק כאן בירידה שלפניו ועליה שלאחריו וכו' דזהו לפי שיטת רש"י דבורר דירידה לצורך עליה ירידה היא ואין בי' זו בולה לפי שיטת הרמב"ם ובס"מ הבאת בירבא לאחרת ובגים כאן בירידה שלפניו כאן בירידה שלאחריו כאן בעליה שלפניו כאן בעליה של אחריו כאן בירידה שלפניו ושלאחריו כאן בעליה שלפניו ושלאחריו ובכ"ל זו אבהיא הוי לייבבה לא לדעת הרמב"ם אף לא לדעת רש"י שהרי הא דקאמר כאן בירידה שלפניו כאן בירידה שלאחריו ע"כ אבריתא קמייתא מיתבשבא הא דקאמר לפניו חייב בירידה שלפניו והא דקאמר לאחריו פטור בירידה שלאחריו ואין זה בשיטת רש"י בירידה שלאחריו שהוא מבטל ורואו להריס אחיב בכח לוקר עליה היא ואחלי פטור ועוד הא דקאמר כאן בעליה שלפניו כאן בעליה שלאחריו אבריתא שייה אלי ואלו בירידה שלפניו ואבאחריו אבריתא שלשית וכו' והא לא מיתפרשא אלא דבא קרני בשיטה חייב ובכר שאינו מבריתא קמייתא דים ירידה שהוא

מראה הפנים

תיפתר שהיה כותלו גוהא. התם דף ח' ע"א פריך לה אלאי תוקמתא דבותר את כותלו ובגילה נמי ליבעי ליה לגיוזיה בבותר את כותלו לאשבה וכו' כדפרישה בתתני' ומשום דלהמבקלת נמי בבותר את כותלו מוקמינן לה ובדעת הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' רוצח הל' ה' ע"ב ולא מפרש לה בדעת התוס' שם ד"ה בלשפה וכו' ול"ל דלא היה נוסס שם אלא:

לאחריו למעלן גולה למטן אינו גולה. כך הם ממש דברי הרמב"ם ז"ל שם הל' י"א קנב שהיה מקנב ובגיבה ידו בקופין לאחוריו והחזירו לבבר הענם כדרך שעושין הקלבים כל שיטות בהולכה שהיא הבנבה מלפניו וירידה מאחריו אינו גולה עליו וכל שיטות בהורה שהיא עליה מתחריו וירידה מלפניו גולה. ומזו בדסבא ובדפרישת בפנ"ם לפניו למטן גולה היינו ירידה בהורה למעלן אינו גולה היינו הבנבה שבהולכה בתחלה לאחריו למעלן גולה היינו עליה שבאבר דשייכא לירידה וירידה הויה למטן אינו גולה היינו ירידה שבהולכה בתחלה ולעולם עליה היא וס"ל בהאי ס"ם דירידה בביא לצורך עליה לאו ירידה היא יכן שיטתו ז"ל וריכון אנו לבאר עכשיו בירבא דבס"ם דההם לפי שיטת הרמב"ם דבש"י ז"ל גולה התם לפי שיטתו דלעיל דבביא ירידה בביא לצורך עליה דירידה שהי' בבר בתב הר"ב על הא דקאמר התם הנה חדא לפניו חייב לאחריו פטור ואינא אידך לאחריו חייב לפניו פטור ואינא אידך כין לפניו כין לאחריו חייב ואינא אידך כין לפניו כין לאחריו פטור ולא"ק כאן בירידה שלפניו ועליה שלאחריו וכו' דזהו לפי שיטת רש"י דבורר דירידה לצורך עליה ירידה היא ואין בי' זו גולה לפי שיטת הרמב"ם ובס"מ הבאת בירבא לאחרת ובגים כאן בירידה שלפניו כאן בירידה שלאחריו כאן בעליה שלפניו כאן בעליה של אחריו כאן בירידה שלפניו ושלאחריו כאן בעליה שלפניו ושלאחריו ובכ"ל זו אבהיא הוי לייבבה לא לדעת הרמב"ם אף לא לדעת רש"י שהרי הא דקאמר כאן בירידה שלפניו כאן בירידה שלאחריו ע"כ אבריתא קמייתא מיתבשבא הא דקאמר לפניו חייב בירידה שלפניו והא דקאמר לאחריו פטור בירידה שלאחריו ואין זה בשיטת רש"י בירידה שלאחריו שהוא מבטל ורואו להריס אחיב בכח לוקר עליה היא ואחלי פטור ועוד הא דקאמר כאן בעליה שלפניו כאן בעליה שלאחריו אבריתא שייה אלי ואלו בירידה שלפניו ואבאחריו אבריתא שלשית וכו' והא לא מיתפרשא אלא דבא קרני בשיטה חייב ובכר שאינו מבריתא קמייתא דים ירידה שהוא

סליק פירקא קמא

שנויי נוסחאות (שוכ"נ) ישב על גד"ו ישב לו על. (שוכ"ד) המיטה גד"ו מיטה.

גליון אפרים נתזה הבקעת עליו כו' ואם מת אינו גולה שאינו ביער כנ"ל:

מסורת הש"ס

הלכה ה מתני' האב נולה ע"י בנו . כשלא הכהו ללמדו תורה או מוסר או אומנות : חוץ מעל ידי גר תושב . שאם הרג לבן ישראל בשוגג אינו גולה אלא נהרג : וגר תושב על ידי גר תושב . אם הרג לגר תושב אחר הוא דגולה : הסומא אינו גולה . דכתיב בלא רצות פרט לסומא : ר"מ אומר גולה . דכתיב בלי רצות למעט ובכלי דעת למעט והוי מיעוט אחר מיעוט ואינו אלא לרבות ואין הלכה כר"מ : הסוגא . כל שלא דבר עמו שלשה ימים מחמת איבה . ואין הלכה לא כר' יוסי בר' יהודה ולא כר"ש אלא הסוגא אינו נהרג ואינו לקלט שחזקתו שהוא קרוב למזיד :

מכות ו ע"א

גמ' כלפי שנאמר גואל הדם וכו' . שאמרה התורה המלה מוטלת על גואל הדם בתחלה אבל אב שהרג את בנו אין בנו השני שהוא אחיו של הנהרג נעשה לו גואל הדם להמית את אביו : ומנין אפי' אמר שאינו יכול להקבילו . כלומר מדכתיב בפנעו בו שומע אני דוקא אם פגע בו מיד ומנין שאפי' אינו יכול לפגוע בו מיד שמלה על גואל הדם לחזר אחריו ת"ל בפנעו בו הוא ימיתנו הוא יתירא אלא למודרש הוא ימיתנו מ"מ : מאן תנא סומא ר' יודה . כלו' ר' יודה דתני במתני' סומא אינו גולה לטעמיה הוא דאזיל דתני ר' יודה פוטרו מכל מצות האמורות בתורה' : דתניגן תמן . בפ"ד דמגילה וגרסי' להסוגיא התם : ר' יודה . דתנן שם סומא פוטר את השמע שאע"פ שאינו רואה מאורות יש לו הנאה מן המאורות שבני אדם רואין אותו ומוליכין אותו מן המכשולין ר' יהודה אומר כל שלא ראה מאורות מימיו ולא היה לו הנאה מהם לא יפרוש את שמע : הא אם שמע . קושיא דתנא דידן אמאי לא תסיק לה הש"ס הכא עד לקמן ומפסיק לפרש טעם פלוגתייהו במתני' דהכא והדר מסיק להקושיא : ושניהן מקרא אחד דרשו . במתני' דר"מ סבר בלא רצות לרבות הסומא דמיעוט אחר מיעוט הוא כדפרישית במתני' ור' יודה סבר בלא רצות פרט לסומא : מחלפא שיטתיה דר' יהודה נרסינן וכן הוא במגילה והכתא מסיק להקושיא : תמן הוא אומר פרט . במתני' דממעט לסומא דתינו גולה דפטור מכל המצות הוא :

מכות ט ע"ב

פ' הוי"ט

הלכה ה מתני' האב נולה על ידי בנו והבן על ידי האב ; הכל נולים על ידי ישראל וישראל נולים על ידיהם חוץ מעל ידי גר תושב וגר ; תושב על ידי גר תושב ; הסומא אינו נולה דברי ר' יהודה ר"מ אומר נולה השונא ; אינו נולה ר' יוסי בי ר' יהודה אומר *השונא נהרג מפני שהוא כמועד רבי שמעון אומר יש שונא נולה ויש שונא שאינו נולה כל שהוא יכול לומר לדעת הרג אינו נולה ושלא לדעת הרג הרי זה נולה : **גמ'** א"ר זעירא תנא רבי שילא בר בונה כלפי שנא' גואל הדם הוא ימית את הרוצח הרי מי שהכה את בנו אין בנו השני נעשה גואל הדם להמית את אביו אבל אח שהכה את אחיו אחיו השני נעשה גואל הדם להמית את אחיו . תני ר' לעזר בן יעקב כלפי שנאמר גואל הדם הוא ימית את הרוצח הרי מי שהכה את בנו בנו השני נעשה גואל הדם להמית את אביו אבל אח שהכה אחיו אין אחיו השני נעשה גואל הדם להמית את אחיו ומנין אפילו אמר שאינו יכול להקבילו ת"ל בפנעו בו הוא ימיתנו : והסומא . א"ר בא מאן תנא סומא ר' יודה דר' *יודה פוטרו מכל מצות האמורות בתורה דתנינן תמן *ר' יודה אומר בל שלא ראה מאורות מימיו לא יפרוש את שמע . הא אם ראה פורש . ושניהן מקרא אחד דרשו בלא ראות ר"מ אומר לרבות את *הסומא ר' יודה אומר פרט לסומא . מחלפה שיטתיה דרבי מאיר תמן הוא אמר פרט וכא הוא אמר לרבות אמר רבי חנינה בריה דרבי הלל ביושב בבית אפל היא מתניתה כך אנו אומרים היושב בבית אפל לא יפרוש את שמע ברם הכא בלא ראות לרבות את הסומא . מה מקיימין רבנין בלא ראות להביא את המכה בלילה :

הלכה ו מתני' לאיכן נולין לערי מקלט . ואלבעים ושתים ערי הלוים נמי קולטות כולן אלא שאלו שם ערי מקלט בין לדעת שנכנס שם הרולח לדעת שתקלטנו ובין שנכנס שלא לדעת ומ"ב עיר לדעת קולטות שלא לדעת אינן קולטות ואם הרגו גואל הדם לשם פטור ועוד יש חילוק שבאלו שם ערי מקלט אין הרולח צריך להעלות שכר דירת ביתו ובערי הלוים צריך להעלות שכר : ומכוונות להם דרכים . שהיו עושין להן דרכים שיהיו מכוונות לערי המקלט שלא יהא הרולח תועה בדרך ומקלט מקלט היה כתיב על פרשת דרכים כדי שיכיר הרולח ויפנה לשם : שמא יהרגנו . הגואל הדם בדרך : וידברו אליו . מדברים לגואל הדם אל תנהג בו מנהג של שופכי דמים בשנגה בא מעשה זה לידו : אף הוא מדבר ע"י עלמו . ואין ה"א מזקקין לדבר לגואל הדם בעבורו אלא הוא עוטן טעות עלמו ואין הלכה כר"מ : בתחלה . כלומר תחילת משפטו כל הרולחין אחד

הלכה ו מתני' לאיכן נולין לערי מקלט . ואלבעים ושתים ערי הלוים נמי קולטות כולן אלא שאלו שם ערי מקלט קולטות בין לדעת שנכנס שם הרולח לדעת שתקלטנו ובין שנכנס שלא לדעת ומ"ב עיר לדעת קולטות שלא לדעת אינן קולטות ואם הרגו גואל הדם לשם פטור ועוד יש חילוק שבאלו שם ערי מקלט אין הרולח צריך להעלות שכר דירת ביתו ובערי הלוים צריך להעלות שכר : ומכוונות להם דרכים . שהיו עושין להן דרכים שיהיו מכוונות לערי המקלט שלא יהא הרולח תועה בדרך ומקלט מקלט היה כתיב על פרשת דרכים כדי שיכיר הרולח ויפנה לשם : שמא יהרגנו . הגואל הדם בדרך : וידברו אליו . מדברים לגואל הדם אל תנהג בו מנהג של שופכי דמים בשנגה בא מעשה זה לידו : אף הוא מדבר ע"י עלמו . ואין ה"א מזקקין לדבר לגואל הדם בעבורו אלא הוא עוטן טעות עלמו ואין הלכה כר"מ : בתחלה . כלומר תחילת משפטו כל הרולחין אחד

מראה הפנים

תני ר"א בן יעקב כלפי שנאמר וכו' . דברי ראב"י קשים בו ; ולמאי דקאמר רחם דף י"ב ע"א הני הלא אלא שהרג בנו נעשה לו גואל הדם והגיא אידך אין בנו נעשה לו גואל הדם ש"מ בלל לכל הנשיות והגלה לפ"ד דני' הכמ"ש ז"ל היה בני' הכ"מ בהלתי בני קדייתא אבל לא בגיכתי בתלתי בני בתרייתא ובך היה גירסתו . אלא ב ידיה אלפנין אלין כיריה אלא אחר ו . בריתא קדייתא לפנין חייב בירידה אלפנין בהיא בתרא ולאחריו פטור דה אלא אחרין אבל אין אחרין אבל אין אלא הוא דנעשה גואל הדם לאחי יריה . אלין בעלייה אלפנין אלין בעלייה אלאחרין . כדי תת אביה לאחרין חייב לפנין פטור בעלייה אלאחרין והיא בתוכה ולירידה היא חייב . לפנין בטור בעלייה אלפנין והיא בהולכה כשמגיע ידו מלפנין . ואיכו ממש כשיגיע דהכא ואחלת בני בתרייתא איש נוכה בן אלין כיריה אלפנין ובעלייה אלאחרין אלאחרין בבריתה בנ' ובשניהם פטור הוא חייב הוא . אלין בעלייה אלפנין ובירידה אלאחרין . בריתא הד' ובשניהם פטור הוא וזו הני' בהכונה לפי שעתו ז"ל ושולין שתי הסוגיות הכהא והכתם הקנה אחד :

ציון ירושלים *אין אחיו ראבי נפשה גואל הדם . לפי פשטו של הדברים נ"ב כשמואל ב סי' יד ודוק :

שנויי נוסחאות: (זו"ו) השונא אינו נולה נד"ו כ"ו ניחא . (שו"ו) זעירא נד"ו זעורא . (שו"ו) בתה נד"ו בינה . גואל הדם (במדבר נ"ה) (זו"כ) שאינו כל"ו שאינו . (זוכ"ו) בפנעו בו (שם) . (זוכ"ו) בלא ראות (שם) . (זוכ"ו) את שלש הערים (שם) . (שו"מ) שש ערי מקלט (שם) . (שומ"ב) תכין לך (דברים י"ש) . (שומ"ה) וזה דבר (שם) .

ספר לארן

ביושב בבית אפל היא מתניתא . תוספות ר"ה דף נ"ב :

עמודי ירושלים

לאיכן נולין לערי מקלט . מ"ן סני מגה סכתב ומ"ב ערי הלוים נמי קולטות כלן אלא שאלו ו' ערי מקלט קולטות בין לדעת כו' נראה מתוך דבריו שכגירה ליה דמ"ב ערי הלוים קולטות . תולם בשו"ם רדב"ו ח"ם (סי' ש"ת קנ"ח) מבואר שם שלשיטות הירושלמי ס"ל דאין ב"ב הערים קולטות ע"ש . תולם לפי רלשיטתו מוכרחות כל כך :

עין משפט נר מצוה

ז
א מיי' פ"ה מהל' רוצח כלי ס סמ"ג עשין עפ

ח
ב מיי' שם פ"ג

ט
ג מיי' שם פ"ד

י
ד מיי' שם פ"ו פ"ד סמ"ג עשין יא

ס מיי' שם פ"ו סמ"ג שם

יב
ו מיי' שם פ"ם פ"ד סמ"ג עשין

יג
ז מיי' שם פ"ת פ"ת סמ"ג שם ע"ו

יד
ח מיי' שם פ"ג

טו
ט מיי' שם פ"ה

טז
י מיי' שם פ"ם הל' ת

יז
כ מיי' שם ה"ז

אחד שונג ואחד מזיד מקדימין לערי מקלט דכתיב וכי יהיה איש שונא לרעהו וגו' והכהו נפש ומת ונס וגו וכתיב בתרי' ושלחו זקני עירו וגו' : ואחד המרובה בבגדים לאחר שנגנו גלותם של שמן המשחה לא הי' מהחך להיות כהן גדול אלא בלבישת שמנה בגדים : ואחד שעבר ממשיחותו . שאירע פסול בכ"ג ושימש אחר תחתיו וכשנתרפא הכהן חוזר לעבודתו וזה הנני עבר ממשיחותו במיתת כל אחד מאלו הוא חוזר אע"פ שהאחר חי דשלם פעמים כ"ג כתוב בפרשה : ר' יהודה אומר אף משוח מלחמה . דקרא אחרינא כתיב לשוב לשבת באחרן עד מות הכהן ורבנן כיון דלא כתיב בההוא קרא הכהן הגדול לא דהני ליה אלא חד מהנך הוא והלכה כחכמים : שלא יתפללו על בניהן שימותו . והם פשטו בדבר שהיה להם לבקש רחמים על דורם שלא יארע בהם תקלה ולא בקשו : נגמר דינו . לגלות ואח"כ מת כ"ג הרי זה אינו גולה דכיון שעומד לגלות הוא מיתת כ"ג מכפר עליו : חוזר במיתתו של שני . שנגמר דינו בפניו והיה לו נקבה רחמים שיגמר דינו לזכות : נגמר דינו בלא כ"ג . שלא היה כ"ג בעולם : ההורג כ"ג . ולא היה שם כ"ג אחר : וכ"ג שהרג ולא היה שם כ"ג אחר אינו יולא מעיר המקלט לעולם : לא לעדות מזה כנגן לעדות החדש : ר"ע אומר רשות ביד גואל הדם להרגו לכתחילה וכל אדם אין להם רשות לכתחילה אלא אם הרגו אין חייבין עליו והלכה כר"ע וכמי מילי שילא במזיד אבל יצא משם בשונג אם הרגו בתוך התחום בין גואל הדם בין שאר כל אדם להרג עליו ואם יצא חוץ לתחום בין גואל הדם ובין שאר כל האדם נולה על ידו : הכל הולך אחר הגוף . אף אחר הגוף קאמר שאם היה עיקרו בתוך התחום של ערי מקלט וגופו גוטה חוץ לתחום הוא ועיקרו לפנים שדינן גופו בתר עיקרו ולא מלי קטל ליה בגופו ואי עיקרו בחוץ וגופו בפנים שדינן עיקרו בתר גופו וכי היכי דבגופו לא מלי קטיל ליה בעיקרו נמי לא מלי קטיל לי' ומשום דבכולא גמרא שדינן גוף בתר עיקר אילטריך הכא למימר דלענין ערי מקלט זימנין דשדינן עיקר בתר גוף לחומרא : הרג בחוצה העיר . רולה שנגנה לעיר מקלט וחזר והרג בחוצה העיר בשונג גולה משכונה לשכונה בתוך העיר ואינו יולא מן העיר מפני ליחה לחשוב שעליו : וכן לו . שהוא מיושבי העיר והרג בשונג בתוך העיר גולה מעיר לעיר ואם הרג חוץ מערי הלוים

תורה אור

אחד שונג ואחד מזיד מקדימין לערי מקלט וב"ד שולחין ומביאין אותו משם מי שנתחייב מיתה הרגוהו ושלא נתחייב מיתה פטרוהו ושנתחייב גלות מהזירין אותו למקומו שנאמר °והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו אחד ^ משוח בשמן המשחה ואחד המרובה בבגדים ואחד שעבר ממשיחותו *רבי יהודה אומר אף משוח מלחמה מחזיר את הרוצח לפיכך אימותיהן של בהנים מספקות להן מחייה וכסות כדי שלא יתפללו על ביניהן שימותו ^ נגמר דינו ומת כהן גדול הרי זה אינו גולה אם עד שלא נגמר דינו מת כהן גדול ומינו כהן אחר תחתיו ולאחר מיכן נגמר דינו חוזר במיתתו של שני ^ נגמר דינו בלא כהן גדול *ההורג כהן גדול וכהן גדול שהרג אינו יוצא ^ משם לעולם ואינו יוצא לא לעדות מצוה ולא לעדות ממון ולא לעדות נפשות ואפי' ישראל צריכין לו ואפילו שר צבא ישראל כיואב בן צרויה אינו יוצא משם לעולם שנאמר °שמה *שם תהא דירתו ושם תהא מיתתו ושם תהא קבורתו כשם שהעיר ^ קולטת כך תחומה קולט רוצח שיצא חוץ לתחום ומצאו גואל הדם רבי יוסי הגלילי אומר מצוה ביד גואל הדם ורשות ביד כל אדם ר' י עקיבה אומר רשות ביד גואל הדם וכל אדם אין חייבין עליו אילן ^ שהוא עומד בתוך התחום ונופה נוטה חוץ לתחום או עומד חוץ לתחום ונופה נוטה בתוך התחום הכל הולך אחר הגוף הרג באותו העיר גולה ^ משכונה לשכונה *ובן לוי גולה מעיר לעיר *כיוצא בו ^ רוצח שגלה לעיר מקלט ורצו אנשי העיר לכבדו יאמר להם רוצח אני אמרו לו אע"פ כן יקבל מהן שנאמר °וזה דבר הרוצח :

גמ' ^ *שלש *עיירות הפריש משה בעבר הירדן ומשבאו לארץ הפרישו עוד שלש אילו ואילו לא היו קולטות עד שכיבשו וחילקו כיון שכיבשו וחילקו נתחייבה הארץ בשמיטין וביובלות והיו אילו ואילו קולטות . שלש ערים שהפרישו בארץ ישראל היו מכוונות כנגד שלש ערים שהפריש משה בעבר הירדן כשתי שורות של כרם את חברון ביהודה כנגד בצר במדבר ואת שכם בהר אפרים כנגד ראמות בגלעד את קדש בגליל כנגד גולן בבשן . עד שלא הפרישו שכם בהר אפרים לא היתה קולטת הפרישו קרית יערים תחתיה עד שכיבשו את שכם . עד שלא הפרישו קדש בגליל לא היתה קולטת הפריש גמלה תחתיה עד שכיבשו את קדש . ושלשת . שיהו משולשות כדי שתהא מחברון ליהודה כמחברון לשכם ומחברון לשכם כמשכם לקדש נפלה אחת מהן בונין אותה מאותו השבט ומניין אף בשאר כל השבטים ת"ל שש שיהו מכוונות וקולטות כראשונות . הערים הללו ^ אין בונין אותם לא כרכים גדולים ולא עיירות קטנות אלא בינונית אין בונין אותה אלא על השוק אם אין שם שוק ענשין לשם שוק אין בונין אותם אלא

יח
א מיי' פ"ד מהל' רוצח ה"ט סמ"ג עשין עז יט
ב מיי' פ"ז מה"ר ה"ח
ג מיי' שם ה"י
כא
ד מיי' שם ה"ח
כב
ה מיי' שם ה"ט
כג
ו מיי' שם פ"ה ה"י
כד
ז מיי' שם ה"ח
כה
ח מיי' פ"ו שם ה"ה סמ"ג שם מה מו
כו
ט מיי' שם ה"ז
כז
י מיי' שם פ"ח ה"ב
כח
כ שם ה"ח

אחד שונג ואחד מזיד מקדימין לערי מקלט וב"ד שולחין ומביאין אותו משם מי שנתחייב מיתה הרגוהו ושלא נתחייב מיתה פטרוהו ושנתחייב גלות מהזירין אותו למקומו שנאמר °והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו אחד ^ משוח בשמן המשחה ואחד המרובה בבגדים ואחד שעבר ממשיחותו *רבי יהודה אומר אף משוח מלחמה מחזיר את הרוצח לפיכך אימותיהן של בהנים מספקות להן מחייה וכסות כדי שלא יתפללו על ביניהן שימותו ^ נגמר דינו ומת כהן גדול הרי זה אינו גולה אם עד שלא נגמר דינו מת כהן גדול ומינו כהן אחר תחתיו ולאחר מיכן נגמר דינו חוזר במיתתו של שני ^ נגמר דינו בלא כהן גדול *ההורג כהן גדול וכהן גדול שהרג אינו יוצא ^ משם לעולם ואינו יוצא לא לעדות מצוה ולא לעדות ממון ולא לעדות נפשות ואפי' ישראל צריכין לו ואפילו שר צבא ישראל כיואב בן צרויה אינו יוצא משם לעולם שנאמר °שמה *שם תהא דירתו ושם תהא מיתתו ושם תהא קבורתו כשם שהעיר ^ קולטת כך תחומה קולט רוצח שיצא חוץ לתחום ומצאו גואל הדם ורשות ביד כל אדם ר' י עקיבה אומר רשות ביד גואל הדם וכל אדם אין חייבין עליו אילן ^ שהוא עומד בתוך התחום ונופה נוטה חוץ לתחום או עומד חוץ לתחום ונופה נוטה בתוך התחום הכל הולך אחר הגוף הרג באותו העיר גולה ^ משכונה לשכונה *ובן לוי גולה מעיר לעיר *כיוצא בו ^ רוצח שגלה לעיר מקלט ורצו אנשי העיר לכבדו יאמר להם רוצח אני אמרו לו אע"פ כן יקבל מהן שנאמר °וזה דבר הרוצח :

גמ' ^ *שלש *עיירות הפריש משה בעבר הירדן ומשבאו לארץ הפרישו עוד שלש אילו ואילו לא היו קולטות עד שכיבשו וחילקו כיון שכיבשו וחילקו נתחייבה הארץ בשמיטין וביובלות והיו אילו ואילו קולטות . שלש ערים שהפרישו בארץ ישראל היו מכוונות כנגד שלש ערים שהפריש משה בעבר הירדן כשתי שורות של כרם את חברון ביהודה כנגד בצר במדבר ואת שכם בהר אפרים כנגד ראמות בגלעד את קדש בגליל כנגד גולן בבשן . עד שלא הפרישו שכם בהר אפרים לא היתה קולטת הפרישו קרית יערים תחתיה עד שכיבשו את שכם . עד שלא הפרישו קדש בגליל לא היתה קולטת הפריש גמלה תחתיה עד שכיבשו את קדש . ושלשת . שיהו משולשות כדי שתהא מחברון ליהודה כמחברון לשכם ומחברון לשכם כמשכם לקדש נפלה אחת מהן בונין אותה מאותו השבט ומניין אף בשאר כל השבטים ת"ל שש שיהו מכוונות וקולטות כראשונות . הערים הללו ^ אין בונין אותם לא כרכים גדולים ולא עיירות קטנות אלא בינונית אין בונין אותה אלא על השוק אם אין שם שוק ענשין לשם שוק אין בונין אותם אלא

על המים אם אין שם מים מביאין לשם מים נתמעטו דיוריהן מביאין אחרים תחתיהן אם אין שם אוכלוסין מביאין לשם כהנים לויים וישראל' . אין עושין בתוכן לא בית הבד ולא בית הבצירה דברי רבי נחמיה וחכמים מתירין אין מפשילין בתוכן חבלים ואין עושין בתוכן כלי זכוכית בשביל להרגיל את הרגל לשם רבי יוחנן שלח לרבנין דתמן תרתין מילין אתון אמרין בשם רב ולית אינון כן אתון אמרין בשם רב יפת תואר לא

מראה הפנים

הוא והלכך לחיק נפקם כהאי לוקמתא ל"נ דס"ל דלאין מדרבנן פוטר ומוליא למדלוריתא ובס"ם דינן סוכר דעל כל פנים מוליא הוא מפני שהוא כי מיגא דחיוכא וכסכלא כ"ת בתוס' פרק שלבה שלבלו דף מ' ע"ש ובמקום אחר כתרתי מזם ואין כאן מקומו :

תרתין מילין אתון אמרין בשם רב ולית אינון כן . פת"ס בקידושין דף נ"ב ע"א הביאו לזה והכ"מ הקשה בס"ח מהגי' מלכים מ"ט שפסק כרמבי"ם ז"ל שם כרב דמותר בכיאה לתחום מיד כמ' ר' יוחנן פליג עליה הכא והלכתא בוחיה לגניה

שנויי נוסחאות (שו"ת) שמה (דברים י"ט). (שוכ"ס) ונופה בד"ו ונופו. (שוכ"ו) ונופה נד"ש ונופו. (שו"ת) ו זה דבר (שם). (שו"ת) להרגל בד"ו להרגיל

כבר לארן

תרתין מילין אתון אמרין בשם רב וכו' הוס' סנהדרין דף כ"ח. ועיין תגדת שמואל פ' כ"ה (מ"ס מיד"ת עיין ברכי יוסף מ"ה ס' י"ג ועד לחכמים מ" מערכת י' אות ב' מ"ם):

לא התירו. במלחמה אלא בעילה הראשונה בלבד: סבור היה יואב. דכתיב ויחזק בקרנות המזבח: ולא גנו קולט ולא של שילה קולט כל"ל: אין לך קולט וכו'. כלומר אלא השונג הראוי לערי מקלט ואין המזבח קולטו שיניחו אותו שם אלא מסירין אותו וגולין אותו לערי המקלט: לסנהדרין ברח. לא היה טועה בדבר זה אלא ברח לסנהדרין שהם ידונו אותו כדי שיהו נכסיו ליורשיו ודכתיב ויחזק בקרנות המזבח רמז הוא לסנהדרין שיושבין קרוב להמזבח כדלקמן: מיד ויאמר ט המלך עשה כאשר דבר וגו' והסירות דמי חנם אבל אין ממנו שום שליחי רוצה אור

אמר ר"ש טוב ויפר כו' שמורה דרך תשובה מייתי להאי הדרש הכא משום דהכתוב הזה נדרש נמי דמורה חטאים בדרך ערי מקלט שהו' כתוב מקלט מקלט או כמין יד כל"ל כדי לברוח מהסכנה של גואל הדם ע"כ מכאן הדרש הזה דמורה חטאים בדרך תשובה לברוח מן הגואל דעבירה ולכנס לתשובה:

סליק מסכתא מכות

בסייעתא דשמיא

לא התירו *בה אלא בעילה ראשונה בלבד ואני אומר ולא בעילה ראשונה ולא בעילה אחרונה אלא לאחר כל המעשים ואחר כן תבוא עליה ובעלתה אחר כל המעשים ואתון אמרין בשם רב סבור היה יואב שקרנות המזבח קולטת ואינו *קולט אלא גנו של שילו קולט ושל בית העולמים אינו קולט ואני אומר לא מזבח קולט ולא גנו קולט ולא של שילו קולט ולא של בית העולמים קולט אין לך קולט אלא שש ערי מקלט בלבד. ואיפשר יואב דכתיב ביה תתחכמוני ראש השלישי היה טועה בדבר זה. אמר רבי תנחומא לסנהדרין ברח כהדא דתני הרוגי *בית דין נכסיהן ליורשין הרוגי מלכות נכסיהן ל למלכות אמר יואב מוטב שאיהרג בביה דין ויירשוני בני ואל יהרגיני המלך ויירשני כד שמע שלמה כן אמר לממונו אני צריך מיד והסירות דמי חנם אין ממונו חנם וישלח ביד בניהו ויפגע בו וימיתהו ויקברוהו בביתו במדבר וכי מדבר היה ביתו אלא ללמדך שכיון שמת יואב שר צבא ישראל נעשו ישראל כמדבר. אין תימר שהיה בוזז ובונה להן דימוסיות ומרחצאות שבת ואין תימר שהיה בוזז ומאכיל חכמים ותלמידיהם שבת שבחים. ומניין שהיתה סנהדרין גדולה אצל המזבח ולא תעלה במעלות על מזבחי ומה כתיב המן ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. תני ר' ליעזר בן יעקב אומר *מקלט מקלט כתיב בפרשת דרכים כדי שיהא הרוצח רואה את הכתוב והולך אמר ר' אבון כמין יד היתה מראה להן את הדרך. אמר רבי פינחס טוב וישר למה הוא טוב שהוא ישר ולמה הוא ישר שהוא טוב על כן יורה חטאים בדרך שמורה דרך תשובה. שאלו לחכמה חוטא מהו עונשו אמרו להם חטאים תרדף רעה שאלו לנבואה חוטא מהו עונשו אמרה להן הנפש החוטאת היא תמות שאלו לקודשא בריך הוא חוטא מהו עונשו אמר להן יעשו תשובה ויתכפר לו. היינו דכתיב על כן יורה חטאים בדרך יורה להטאים דרך לעשות תשובה. כתיב כצפור לנוד כדרור לעוף כן (איש נודד ממקומו) ותימר אכן תיפתר שהיה עת ועונה כיי דמר רבי יוסי בן חלפתא עתים הן לתפילה אמר דוד לפני הקב"ה רבון העולמים בשעה שאני מתפלל לפניך תהא עת רצון דכתי' ואני תפילתי לך ה' עת רצון. רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן בכל מקום שנאמר דיבור חידוש

ומלך הגבוהה לא היה להמוטא שום תיקון והקב"ה הוא שעשה לפנים משורת הדין ומקבלו בתשובה ולא עוד אלא שכל הרוצה להשיב מורה לו דרך לעשות תשובה שלימה וכתיקונה וזהו בכלל גם כן בדרשה דלעיל למה הוא טוב וכו' כלומר שמדה יתירה היא שהקב"ה מרב' ושעשה לפנים משורת הדין במה שהוא מקבל ההשובה ומורה גם כן דרך התשובה וזה הכוונה ולמה הוא ישר על המדה היתרה: כתיב כצפור לנוד כדרור לעוף כן קללת חנם לא תבא. ל"ל וכן אים נודד ממקומו הכתוב בספרי הדפוס ט"ס הוא ובפסוק אחר הוא: ותימר אכן. אמתהי' פריך דתני כדי שלא יבויהם שלא ימותו ומה תועיל תפלתן והכתיב קללת חנם לא תבא: תיפתר שהיה עת ועונה. כלומר שלפעמים יכול להיות שתקובל תפלתם בשעה עת לעון לקבל תפלת בני אדם ואפשר יהיה עת לעון אף לתפלתן של אלו כהאי דאמר ר' יוסי בן חלפתא עתים הן לתפלה שתקובל אף מאנשים כאלה וכן מצינו שביקש דוד רחמים על זה שהתה תפלתו בעת לעון לעונות ושהתה מקובלת תמיד: כל מקום שנא' דיבור: כל מקום שנא' וידבר בתורה: חידוש

מראה הפנים

לא התירו. במלחמה אלא בעילה הראשונה בלבד: סבור היה יואב וכו' כלומר אלא השונג הראוי לערי מקלט ואין המזבח קולטו שיניחו אותו ומסירין אותו וגולין אותו לערי המקלט: לסנהדרין ברח. לא היה טועה בדבר זה אלא ברח לסנהדרין שהם ידונו אותו כדי שיהו נכסיו ליורשיו ודכתיב ויחזק בקרנות המזבח רמז הוא לסנהדרין שיושבין קרוב להמזבח כדלקמן: מיד ויאמר ט המלך עשה כאשר דבר וגו' והסירות דמי חנם אבל אין ממנו חנם. שליחי רוצה אור

אמר ר"ש טוב ויפר כו' שמורה דרך תשובה מייתי להאי הדרש הכא משום דהכתוב הזה נדרש נמי דמורה חטאים בדרך ערי מקלט שהו' כתוב מקלט מקלט או כמין יד כל"ל כדי לברוח מהסכנה של גואל הדם ע"כ מכאן הדרש הזה דמורה חטאים בדרך תשובה לברוח מן הגואל דעבירה ולכנס לתשובה:

סליק מסכתא מכות

בסייעתא דשמיא

לא התירו *בה אלא בעילה ראשונה בלבד ואני אומר ולא בעילה ראשונה ולא בעילה אחרונה אלא לאחר כל המעשים ואחר כן תבוא עליה ובעלתה אחר כל המעשים ואתון אמרין בשם רב סבור היה יואב שקרנות המזבח קולטת ואינו *קולט אלא גנו של שילו קולט ושל בית העולמים אינו קולט ואני אומר לא מזבח קולט ולא גנו קולט ולא של שילו קולט ולא של בית העולמים קולט אין לך קולט אלא שש ערי מקלט בלבד. ואיפשר יואב דכתיב ביה תתחכמוני ראש השלישי היה טועה בדבר זה. אמר רבי תנחומא לסנהדרין ברח כהדא דתני הרוגי *בית דין נכסיהן ליורשין הרוגי מלכות נכסיהן ל למלכות אמר יואב מוטב שאיהרג בביה דין ויירשוני בני ואל יהרגיני המלך ויירשני כד שמע שלמה כן אמר לממונו אני צריך מיד והסירות דמי חנם אין ממונו חנם וישלח ביד בניהו ויפגע בו וימיתהו ויקברוהו בביתו במדבר וכי מדבר היה ביתו אלא ללמדך שכיון שמת יואב שר צבא ישראל נעשו ישראל כמדבר. אין תימר שהיה בוזז ובונה להן דימוסיות ומרחצאות שבת ואין תימר שהיה בוזז ומאכיל חכמים ותלמידיהם שבת שבחים. ומניין שהיתה סנהדרין גדולה אצל המזבח ולא תעלה במעלות על מזבחי ומה כתיב המן ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. תני ר' ליעזר בן יעקב אומר *מקלט מקלט כתיב בפרשת דרכים כדי שיהא הרוצח רואה את הכתוב והולך אמר ר' אבון כמין יד היתה מראה להן את הדרך. אמר רבי פינחס טוב וישר למה הוא טוב שהוא ישר ולמה הוא ישר שהוא טוב על כן יורה חטאים בדרך שמורה דרך תשובה. שאלו לחכמה חוטא מהו עונשו אמרו להם חטאים תרדף רעה שאלו לנבואה חוטא מהו עונשו אמרה להן הנפש החוטאת היא תמות שאלו לקודשא בריך הוא חוטא מהו עונשו אמר להן יעשו תשובה ויתכפר לו. היינו דכתיב על כן יורה חטאים בדרך יורה להטאים דרך לעשות תשובה. כתיב כצפור לנוד כדרור לעוף כן (איש נודד ממקומו) ותימר אכן תיפתר שהיה עת ועונה כיי דמר רבי יוסי בן חלפתא עתים הן לתפילה אמר דוד לפני הקב"ה רבון העולמים בשעה שאני מתפלל לפניך תהא עת רצון דכתי' ואני תפילתי לך ה' עת רצון. רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן בכל מקום שנאמר דיבור חידוש

ומלך הגבוהה לא היה להמוטא שום תיקון והקב"ה הוא שעשה לפנים משורת הדין ומקבלו בתשובה ולא עוד אלא שכל הרוצה להשיב מורה לו דרך לעשות תשובה שלימה וכתיקונה וזהו בכלל גם כן בדרשה דלעיל למה הוא טוב וכו' כלומר שמדה יתירה היא שהקב"ה מרב' ושעשה לפנים משורת הדין במה שהוא מקבל ההשובה ומורה גם כן דרך התשובה וזה הכוונה ולמה הוא ישר על המדה היתרה: כתיב כצפור לנוד כדרור לעוף כן קללת חנם לא תבא. ל"ל וכן אים נודד ממקומו הכתוב בספרי הדפוס ט"ס הוא ובפסוק אחר הוא: ותימר אכן. אמתהי' פריך דתני כדי שלא יבויהם שלא ימותו ומה תועיל תפלתן והכתיב קללת חנם לא תבא: תיפתר שהיה עת ועונה. כלומר שלפעמים יכול להיות שתקובל תפלתם בשעה עת לעון לקבל תפלת בני אדם ואפשר יהיה עת לעון אף לתפלתן של אלו כהאי דאמר ר' יוסי בן חלפתא עתים הן לתפלה שתקובל אף מאנשים כאלה וכן מצינו שביקש דוד רחמים על זה שהתה תפלתו בעת לעון לעונות ושהתה מקובלת תמיד: כל מקום שנא' דיבור: כל מקום שנא' וידבר בתורה: חידוש

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

כט

ג מיי' פ"ר מהלכות סי"ג לא

ד מיי' פ"ח מהלכות ר"ע ופ"ד ממלכים ה"ע

לב

ס מיי' פ"ח מהלכות ר"ס סמ"ג עשין עו

קדושין כח ע"ב

דברים כא

כי' מכות יב

סנהדרין מח ע"ב

שמות כ כא

שמות כא כ

מ"ל כ"ס

יחזקאל יח

מ"ל ג

מ"ל ט

תהלים קיז

תהלים כ"ס

מ"ל

סימן י

מראה הפנים

דלא ומס שכתב ליזב שם מחמר בת יפת תואר היתה וכו' יש לתמוה דבא הנוסף בקידושין הביטו על זה וכתבו לייסב שם אליבא דרב"י ז"ל שכתב בדעת ר' יוחנן. ואני כתבתי במקום אחר להוכיח מש"ס דילן כבר כמאי דאמרו שם והשקה כה ולא כה ובתכבתה ובזולתי למ"ד יפת תואר אינה מוחרת אלא לאחר כל המעשים ר"ש הלי הבת ג"כ לאחר כל המעשים קלי דגזירת הכתוב היא שלא"ם כן לא יקח שתים אבל לכאי מ"ד דקאמר כיאה לתשובה מוחר מיד מ"ל כאי קבא ג"כ בשעת מלחמה מיבתיי דלא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר ואתת שתים אבל לאחר כל המעשים אם נקח אחי' שתים אינו עובר עליהן שנושאן לאחר שתגיירו ודכוי' הרמב"ם נלאין בהדיא כן שכתב שם פ"ו ג' כה ולא בתכבתה אלא יכעול שתים וכאחת לאחיו וכו' כתב אבל יקח שתים ויכעול אחת ויצית אחת לאחיו וכו' אלמא דלביטולו שפוסק כהאי מ"ד דביאה דאשה מוחר מיד אין בהיסור על שתים אלא מיד. ושאתא למאי דמסקינן בס"ג דקידושין דף ס"ח ע"ב הקידושין הופסין בחייבי לאוין מקבל דבי תפיין דבטוחה בעיבוחה קאמר קבא ומאי ניהו חייבי לאוין ואסרין והיתה חייבי עשה הלי חייבי עשה כמאי ניהו אי שתיהן מלבות שתיהן שוטות אי אחת מלבת ואחת שבלאיות שתי בעיה מעם אחד בעינן ואי כמ"ד אחין יפת תואר מוחרת אלא לאחר כל המעשים ועלה קאמר קבא בה ולא בתכבתה ל"ה מבכתה לה שתי בעיה מעם אחד בחייבי עשה דבסי אם נקח שתים בהאחת מוחרת לו ובשניה מלאו בכת מבלבל עשה היא ושוכר עליה בעשה הבתה ל"ד כיאה בתשובה מוחרת מיד ועלה קאמר קבא בה ולא בתכבתה שיר הוא דהו לא מבכתה לה דגמת דקבא בבכי מיבתיי דבא ולבו לו ובו' ולא יוכל לבכר ובו' כתיב ואי בבתעבבה ממנו בבתיה בתשובה בשעת שבתה שמתה לו בהיסור דבא ל"כ דגמתא כן לבאי מ"ד ל"ה זה לאו בנו הוא בלל דבא-קודם שנתגיירה היא אולד בכבית כמוהה וכדכתב הרמב"ם שם פ"ו מ' בהדיא כיפת תואר כן ות"כ ש"מ דבתמת דבש"ם

דבבית ומס שכתב ליזב שם מחמר בת יפת תואר היתה וכו' יש לתמוה דבא הנוסף בקידושין הביטו על זה וכתבו לייסב שם אליבא דרב"י ז"ל שכתב בדעת ר' יוחנן. ואני כתבתי במקום אחר להוכיח מש"ס דילן כבר כמאי דאמרו שם והשקה כה ולא כה ובתכבתה ובזולתי למ"ד יפת תואר אינה מוחרת אלא לאחר כל המעשים ר"ש הלי הבת ג"כ לאחר כל המעשים קלי דגזירת הכתוב היא שלא"ם כן לא יקח שתים אבל לכאי מ"ד דקאמר כיאה בתשובה מוחר מיד מ"ל כאי קבא ג"כ בשעת מלחמה מיבתיי דלא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר ואתת שתים אבל לאחר כל המעשים אם נקח אחי' שתים אינו עובר עליהן שנושאן לאחר שתגיירו ודכוי' הרמב"ם נלאין בהדיא כן שכתב שם פ"ו ג' כה ולא בתכבתה אלא יכעול שתים וכאחת לאחיו וכו' כתב אבל יקח שתים ויכעול אחת ויצית אחת לאחיו וכו' אלמא דלביטולו שפוסק כהאי מ"ד דביאה דאשה מוחר מיד אין בהיסור על שתים אלא מיד. ושאתא למאי דמסקינן בס"ג דקידושין דף ס"ח ע"ב הקידושין הופסין בחייבי לאוין מקבל דבי תפיין דבטוחה בעיבוחה קאמר קבא ומאי ניהו חייבי לאוין ואסרין והיתה חייבי עשה הלי חייבי עשה כמאי ניהו אי שתיהן מלבות שתיהן שוטות אי אחת מלבת ואחת שבלאיות שתי בעיה מעם אחד בעינן ואי כמ"ד אחין יפת תואר מוחרת אלא לאחר כל המעשים ועלה קאמר קבא בה ולא בתכבתה ל"ה מבכתה לה שתי בעיה מעם אחד בחייבי עשה דבסי אם נקח שתים בהאחת מוחרת לו ובשניה מלאו בכת מבלבל עשה היא ושוכר עליה בעשה הבתה ל"ד כיאה בתשובה מוחרת מיד ועלה קאמר קבא בה ולא בתכבתה שיר הוא דהו לא מבכתה לה דגמת דקבא בבכי מיבתיי דבא ולבו לו ובו' ולא יוכל לבכר ובו' כתיב ואי בבתעבבה ממנו בבתיה בתשובה בשעת שבתה שמתה לו בהיסור דבא ל"כ דגמתא כן לבאי מ"ד ל"ה זה לאו בנו הוא בלל דבא-קודם שנתגיירה היא אולד בכבית כמוהה וכדכתב הרמב"ם שם פ"ו מ' בהדיא כיפת תואר כן ות"כ ש"מ דבתמת דבש"ם

ציון ירושלים

לכאור היה יל"ב שקרנות המזבח קולטות ע' מה"פ וס"מ ועי' כפל שקדה: שער שבה והלכנים אלא מזבח מזבח וכן הוא במרדכי רבה פ' המקנה ופיין שו"ת הרשב"א סי' קד:

שנויי נוסחאות (שו"ד) עליה במקרא „אליה". (שו"ח) ולא של שילו נד"ו אלא של שילו. (שו"ט) וישלח ביד בניהו במקרא (שלא יומב) כתיב „ויעל בניהו בן יהוידע". (שו"כ) ויקברוהו במקרא „ויקבר". (שו"כ) עונשו אמרו נד"ו עונשו אמרה. (שו"ז) יעשו נד"ז יעשה. (שו"ח) איש נודד ממקומו כ"ה נד"ז. (שו"ט) לפניך נד"ז אליך.

מהר"ם די לונזאנו

בצפור לנוד-כדרור לעוף כן קללה חנם לא תבא וחמר כן כנ"ל. פ"ב ל"ק דשמי קללת מן תפלה:

כבר לאדן

יעשה תשובה ויתכפר לו. פסקה ומסביקות היו וכו': היינו דכתיב על כן יורה חטאים וכו' לעוף כן קללת חנם לא תבא והימר אכן כנ"ל. פירוש שמרנים קושים הבנני ומתרץ שפתר שסיב עת ושונה פי' לף שקללת חנם לא תבא יש פעמים שנשמעת התפלה וסיא עת רצון שכל מה שמנקשים נגמע ולכך היו מפקקות וכו':

גליון אפרים כיי דמר ר' יוסי בן חלפתא עתים הן לתפילה. עיין בגלי סנהדרין ק"ב ע"א.

עין משפט נר מצוה

לג
א מיי' פ"ח מהלי' רוצח ס"י לד
ב מיי' פ"ו מ"ב ס"ל

*חידוש מקרא שם והכתיב °וידבר אלהים וכו' שמות
גרס"ה מהו °וישב עמם. רבנן דקיסרין בשם יומא
רבי שילה שאם היה תלמיד חכם עושים לו בית
וועד. שלש ערים הפריש משה בעבר הירדן
משבאו לארץ הפרישו עוד שלש ולעתיד לבוא
מפרישין עוד שלש שנאמר שלש שלש שלש
הרי תשע אבא שאול אומר שלש שלש של שלש
שלש הרי תשע ועוד הרי שנים עשר ר' נהוראי
אומר שלש שלש שלש הרי ט' ועוד הרי י"ב על
השלש הרי ט"ו. כתיב °שש ערי מקלט תהיינה לכם
שיהו ששתן קולטות כאחת ותימר אכן ותייא כיי
דמר ר' שמואל בשם ר' אחא [5]חמשה דברים
חסר מקדש אחרון ממקדש ראשון דכתיב *°עלו
ההר והבאתם עץ וגו' עד ואכבדה ואכבד כתיב
חסר ה"א אילו ה' דברים שחסר מקדש אחרון
*ממקדש ראשון ואילו הן אש ארון [5]אורים ותומים
שכן המשחה ורוח הקודש. אמר אביי תלמיד
חכם צריך לפרסם את עצמו היך *בר נש דהכם
הדא מיכלה ואזיל לאתר ואינון מייקרין ליה כד
הוא חכם תרין מיכלה צריך לומר לון הדא
מיכלא אנא חכים רב הונא אמר אומר בשפה
רפה והימין פשוטה לקבל. מה טעמא דר' יודה
°כי יחס לבבו א"ר אבהו וחוזר במיתתו שלדבריו
שלישי א"ר אבהו צרכו לדבר שולחין ומביאין אותו
משם. א"ר יוסי מתני' לא אמרה כן אלא אפי' ישראל
צריכין לו אפילו שר צבא כיואב בן צרויה אין יוצא
משם לעולם שנאמר שמה שם תהא דירתו וכו':

הלכה ז מתני' [6] ומעלות היו שכר ללוים
דברי רבי יהודה רבי מאיר
אומר לא היו מעלות להן שכר וחוזר לשררה
שהיה בה דברי רבי מאיר ורבי יהודה אומר לא
היה [7] חוזר לשררה שהיה בה: **גמ'** *תני ר'
יודה אומר למחלוקת ניתנו רבי אומר לבית
דירה ניתנו ותייא דרבי יוסי כר' יודה ודר' מאיר
כדעתיה

ציון ירושלים [5]חמשה דברים חסר מקדש אחרון ממקדש ראשון עפ"מ ופ' הוריות ד' יג נבי מ"ה כשמן ומרובה כבגדים וכיכר. שם ומ' תוס' מיר ריש פ' כב ובגמר שבת בהוריות שם ובתשובותיו ס' מיב מ"ב הגאון בעל נר"ת שם ובשא"ת מ"מ מפאתו לא מוכר מדברי הוס' : לאוריס ותומי' כן אתרו בש"ס סוף פ"ק דיומא וכוס אחרתי מלינה נמצאה על מ"ם בדגילל ס' כ ואחרן לא איתא דו יסתייאא וכביא בש"י בשם המדרש דהיינו אהרן הכהן שלבש באורים ותומי'. ולבאורה הוא חדש אר דכתן הוא בת' ואף דלא מתמנין דבנן כין ה' לת' כדאמרו בריש' אבל הכוונה הוא דבריה מ"ו אבל בכיכר שני לא היו אורים ותומים רק בכיר שלבי מקרו' שיבנה בתהרה בימינו דהכית הבנישי נקרא אחרון בפסוק ופ' תוי"ט פ"ו דמאלי מ"ב דבתב גדול יהיה כבוד הבית האחרון וכן בתבתי בגליון שם שכן מלאתי בזוהר פ' משפטים דף קנ דשם אמשערדם. וי"ם ואוחרן לא איתא דהיינו הבית האחרון שיהיה אהרן לגוש בלו"ת ודוק:

שנויי נוסחאות (מו"ת) וכו' גרסה בד"ו כו' גרשה (עיין פירושו בקרבן העדה ובמראה הפנים).

כבר לאדן

והכתיב וידבר אלהים וכו' גרס"ה. פי' פה חסר ותמצא שהשלוש ברבה ע"ם (ת"ה עיין בקרבן העדה וס"מ): בית וועד. פי' דרים שב מלשון ישיבה: אמר אביי ת"ל צריך לפרסם וכו' זה קאי אמתני' רוצח שגלה וכו':

גליון אפרים

בתיב שם ערי מקלט בנוע"י נרים כתיב שם ערי מקלט הקיימם לכם ותימר אכן ? שיהו ששתן קולטות כאחת. ומפנים שפריך אין אמרת שיהו יותר מכם הא בקרא כתיב שם ומתרץ שיהו ששתן קולטות כאחת. כדמפרש במתניתין עד שלא נכתבו שלש שבא"י לא היו שבשבר כיכדו קולטות כו'. אבל בשם קלטו אע"פ שלא שבפריטו יותר: מה טעמא דר' יודה כי יחס לבבו. כמוש"י נורס מ"ב דדיב"ר שאומר במתניתין בתחילה מחד שינו ואחד מוד מקדימין כו'. כי יחס לבבו והשמו שהרת (הבמיד בני דין שבהדרין לכן היו גם הבמודים מקדימין בערי מקלט: תני ר' יוסי אומר במתניתא ניתנו ר"מ אומר לבית דירה ניתנו (כן נורס הגרי"א בחפ"ה המע"ב) ותייא דר' יוסי כר' יסודה כו' דתנינן מעלות היו שכר לוים דברי ר' יסודה ר"מ אומר לא היו מעלות כו' כל"ל:

מסורת הש"ס

עי' מכות יא

(תענית פ"ב)

יומא כא

(שביעית פ"י)

(מעשר שני פ"ה)

הידוש מקרא שם. יש שם איזה חידוש מלוה או דין מה שלוה הקב"ה למשה או להלוות איזה דבר חידוש מפני שדיבור לשון קשה הוא ומרמז על דברי תורה ומלות שהם לריכוס חזוק. ומייתי לה הכא משום דאיירי בערי מקלט ומלינו דכתיב ביהושע גבי פרשת ערי מקלט וידבר ה' אל יהושע לאמר דבר אל בני ישראל לאמר תנו לכם את ערי מקלט וגו' ולא מלינו בכל ספר יהושע וכן בכל הנביאים כ"א לשון ויאמר וכאלו כתוב וידבר מפני שהוא נ"כ חידוש מקרא שכתוב בו לקיים מלוה הכתובה בתורה: והא כתיב וידבר אלהים וכו' גרס"ה. הש"ם מקלר בקושיא והתירוץ וסומך על מבואר במדרשי חז"ל וידוע הוא וכלומר דמקשה הרי לפעמים ממלא שלא במקום מלוה ודין דכתיב בו דיבור ולשון קשה כגון וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה' ומשני גרס"ה כלומר כמה דגרסינן במדרש שדרשו חז"ל דבר אחד משפט על שהקשה לומר למה הרעותה וגו' חבל על דאבדין וכו' ולפיכך נאמר שם לשון דיבור: מהו ויבא עמם. ביהושע כתיב שם וגם אל אחת מהערים האלה וגו' ואספו אותו העירה אליהם ונתנו לו מקום ויבא עמם וכיון דכתיב ואספו אותו העירה ונתנו לו מקום ויבא עמם למה לי אלא למידרש מלשון ישיבה ובית הוועד כדרבי שילה: שלש ערים הפרים משה וכו'. תוספתא הוא בסוף פ"ב: שנאמר שלש וכו'. ג' פעמים שלש הכתוב בפ' שופטים: הבא שאול אומר שלש של שלש שלש הרי ט'. כנגד ג' פעמים שלש הכתובים וכתיב ויספת לך עוד שלש ודרים מעוד לשלש אחרים הרי שנים עשר: על השלש. האלה להביא עוד שלש אחרים הרי חמשה עשר: כתיב שש ערי מקלט וכו' ותימר אכן. על הגאלי דדרשי להוסיף בערי מקלט פריך דהכתיב שש ערים ודרשינן עד שיהא ששתן קולטות כאחת ולא"ק ניחא דמהקיים הכתוב הזה גם לעתיד לבא דכתיב ואם ירחיב ה' אלהיך את גבולך וגו' ויספת לך עוד שלש ערים על השלש האלה וזה נאמר לעתיד לבא להוסיף עוד שלש על שלש שבארץ ישראל ויהיו שם ששתן קולטות כאחת כמו שנתקיים מקרא הזה בשעה שהיו שלש בעבר הירדן ושלש בארץ כנען אלא להני מ"ד דמוסיפין עוד א"כ לעתיד לבא לא יתקיים שם ערי מקלט ההיינה ולשון ההיינה משמע שבהויתן יהו ואף לעתיד לבא ולא משני מידי: ואתייא כהאי דאמר ר' שמואל בשם ר' אחא וכו'. אמתני' קאי דקתני אחד משוח בשמן המשחה ואחד המרובה בבגדים דמשמע דזמנין היה מרובה בבגדים ולא היה משוח בשמן המשחה וזהו בבית שני כדאמר ר' שמואל דאלו ה' דברים שחסר מקדש אחרון וכו'. וגרסי' להא דר' שמואל בפ"ב דהעגלה תני חזקיה רמז כל מקום שיש משיח יש אהרן וכל מקום שאין משיח אין אהרן ואתייא כהאי דאמר רבי שמואל וכו' שבשעה אחת נגנז האהרן ושמן המשחה: הלמיד חכם צריך לפרסם עצמו. כדמפרש ואזיל שאם בא לאיזה מקום ומכבדין אותו ביותר ממה שהוא ראוי לו ומפני שהן טועין בו כשבורין הם שהוא חכם יותר ממה שהוא צריך לפרסם ולומר זה וזה אני יודע ולא יותר ולמד מרוצה שגלה לעצר מקלט ורצו אנשי העיר לכבדו וכי' כדאתי במתני' וגרסי' להא בפ' אחרון דשביעית: דחכם חדא מיכלה. שיודע תורה אור במסכת אחת והם מכבדין אותו בערך אם היה יודע בשתי מסכתות צריך לומר להן במסכת אחת אני יודע ולא יותר: בשפה רפה והימין פשוטה לקבל. אמחזיר חוב בשביעית קאי דקתני התם גבי כיולא בו רולא וכו' המחזיר חוב בשביעית יאמר לו משמע אני אמר לו אעפ"כ יקבל הימנו ועלה קאמר רב הונא יאמר לו בשפה רפה משמע אני אע"פ כן. ות"ל מילתיה דרב הונא אהאי דלעיל מיתפרשא ת"ל אתא וכו' דנלמד מדין דמחזיר חוב בשביעית וכן כל כיולא בזה: מה טעמא דר' יוסי הגלילי גרסינן. דקאמר במתני' מלוה ביד גואל הדם משום והיה כי יחס לבבו כתיב פן ירדוף גואל הדם אחרי הרולח כי יחס לבבו וגו' וש"מ דמלוה עליו לרדף אחריו: וחוזר במיתתו של שני. אהא דקתני במתני' וחוזר במיתתו של שני קאי וקאמר דכן הדין נמי אם מת זה הכהן שמינוהו תחת הראשון ואח"כ נגמר דינו חוזר במיתתו של שלישי וקמ"ל דלעולם חוזר במיתת זה שנגמר דינו לפניו: לרכו לדבר. אם היו לריכין לאיזה דבר שישאלו להרולח וכיולא בו אם הוא לדבר מלוה ורבים לריכין לו ואין כאן אחר שיעשה זה שולחין ומביאין אותו משם דקסבר ר' אבהו הא דקתני במתני' אין יולא משם לא לעבודת מלוה דוקא בכגון זה שיש אחרים שיכולין להעיד ולעשות כן אבל בדבר שאין אחרים יכולין לעשות כמוהו שולחין אחריו: א"ר יוסי מתניתא לא אמרה כן וכו'. דמשמע אפי' ישראל לריכין לו ואין שם אחר כיולא בו שיוכל לעשות זה כדקתני ואפי' הוא כיוהב בן לרויה אינו יולא משם לעולם:

הלכה ז מתני' ומעלות היו שכר ללוים. בארבעים ושתים עיר שגם הם קולטות מעלה הרולח שכר לבעל הבית שהוא דר שם: רבי מאיר אומר לא היו מעלות להן שכר. ואין הלכה כרבי מאיר. ודוקא במ"ב עיר אבל בשש ערי מקלט כ"ע מודו שאין מעלה שכר לבעל הבית: ר' יהודה אומר לא היה חוזר לשררה שהיה בה. דכתיב ישוב אל משפחתו ואל אחוזת אבותיו ישוב למשפחתו הוא חוזר ואינו חוזר למה שהוחזקו אבותיו והלכה כר' יהודה: **גמ'** תני ר' יודה אומר למחלוקת ניתנו רבי יוסי אומר לבית דירה ניתנו. והכי גרסינן לה בפ' בתרא דמעשר שני. ובערי המגרש אשר ניתנו ללוים קמיפלגי ר' יודה סבר שניתנו להם לחלקם ממש החה אחוזה באחרן שאין להם ללוים וניתנו להם ערי מגרש ור' יוסי סבר לא ניתן להם אלא לבית דירה ולא שיהא נחלתם וחלקם ממש דערים לשבת כתיב לבית דירה בעלמא: ה"נ ואתייא דר' יוסי כר' מאיר ודר' יהודה כדעתיה

מסורת הש"ס

כדעתיה. ר' יוסי ס"ל כר"מ במתני' דלא היו מעלין להן שכר ללוים מפני שאינן שלהן לחלק ולגחלה שיטלו מהן שכר ולא ניתנו להן עלמן אלא לבית דירה ור' יהודה לשיטתי' הוא דאזיל דס"ל לחלקם ממש ניתן שיהא שלהן והלכך ס"ל במתני' מעלין היו שכר ללוים. וגרסי' להא הורה אור

כדעתיה דתנינן מעלות היו שכר ללוים דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר לא היו מעלות שכר ללוים. רבא בשם רב יודה רבי זעירא בשם מר עוקבא *אין מקדרין אלא בחבל של חמשים אמה ר' זירא בשם רב חסדא אומר אין *מקדרין לא בערי הלוים ולא במקום עגלה [ח] ערופה ותייא כמאן דאמר אלף אמה מגרש ואלפים תחום שבת ברם כמאן דמר אלף מגרש ואלפיים שדות וכרמים. בלום למדו לתחום שבת לא מתחום ערי לוים לעיקר אין מקדרין לטפילה מקדרין. ומניין שלא יהו קוברין בערי הלוויים ר' אבהו בשם ר' יוסי בר חנינה °ומגרשיהם יהיו לבהמתם ולרכושם ולכל חייתם [ז] לחיים *ניתנו ולא לקבורה ניתנו:

הדרן עלך פרק אלו הן הגולין

הלכה א מתני' *אילו הן הלוקין [ג] הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו ועל אחות אשתו ועל אשת אחיו ועל אשת אחי אביו ועל הנידה [ד] אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט [ה] ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר *[ו] אלמנה וגרושה חייבין עליה משום שני שמות גרושה [ז] והלוצה אינו חייב אלא משום שם אחד בלבד:

הלכה ב מתני' הטמא [ח] שאכל את הקודש והבא אל המקדש טמא האוכל חלב ודם ונותר ופיגול וטמא השוחט והמעלה בחוץ והאוכל חמץ בפסח והאוכל והעושה מלאכה ביום הכיפורים והמפטם את השמן והמפטם את הקטורת והסך בשמן המשחה והאוכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים אבל טבל ומעשר ראשון שלא ניטלו תרומתו ומעשר שני *והקדש שלא נפדו כמה יאכל מן הטבל ויהא חייב ר' שמעון אומר כל שהוא וחכמים אומרים [ט] כזית אמר להן ר"ש אין אתם מודין לי באוכל [י] נבילה כל שהוא שהוא חייב אמרו לו [כ] מפני שהוא כברייתה אמר להן אף *היטה אחת כברייתה:

הלכה ג מתני' האוכל ביכורים עד שלא קרא עליהן

לאשמועינן שחייבין עליה משום שני שמות ותנא טבל ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו משום דלא מפרש אזהרה דידהו בהדיא וכן הקדש שלא נפדה ולאיידי דתנא הקדש תנא מעשר שני דתרוייהו מלקות דידהו משום מחוסרי כפרה וכן ברוכא איכא לד חידוש: אלמנה. שנתאלמנה מאיש אחר והיא גרושה חייב עליה שני מלקות: משום שני שמות. שני אזהרות שנאמרו מפורשות במקרא ואזהרה אתרוייהו קאי: גרושה. והיא חלוצה אינו חייב עליה משום שני שמות שהחלוצה אינה אלא מדרבנן וסמכינן לה אקרא דואתה:

הלכה ב מתני' הטמא שאכל את הקדש. ואזהרתי' מנכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא ולא תגע אזהרה לאוכל דמקדש קדש למקדש מה מקדש דבר שיש בו נטילת נשמה אף קדש דבר שיש בו נטילת נשמה שהבא אל המקדש והוא טמא בכרת אף אזהרת קדש דבר שיש בו נטילת נשמה והיינו אכילה עונש עליה כרת דאלו בנגיעה ליכא כרת: המפטם את השמן. הטושה שמן דוגמת שמן המשחה: והסך בשמן המשחה. שעשה משה רבינו עליו השלום: אכל טבל. ואזהרתיה מלא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירימו בעתידין לתרום הכתוב מדבר: ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו. שאף הוא במיתה כטבל דכתיב ונחשב לכם כתרומתכם כדגן מן הגורן וגו': ומעשר שני שלא נפדה. הכא במעשר שני שנטמא איירי ואפי' הוא בירושלים אסור לאכלו עד שיפדה והאוכלו בירושלים עד שלא נפדה לוקה והוקא בירושלים שאינו לוקה על אכילתו בטומאה אלא במקום אכילתו דאמר רחמנא בבכור בעל מום בשעריך האכלנו ונאמר כאן לא תוכל לאכול בשעריך ודרשו חז"ל כן לא תוכל לאכול בירושלים כשעריך כלומר לא תוכל לאכול מעשר בטומאה

בירושלים כמו שאתה אוכל בכור בטומאה בשעריך ומנין למעשר שני שנטמא שפודין אותו אפי' בירושלים שנא' כי לא תוכל שאתו כלומר לא תוכל לאכלו כדכתיב ושא משאת מאת פניו: והקדש שלא נפדה. אין אזהרתו מפורשת ואתיא מג"ש חטא חטא מתרומה דאף על גב דמיעט רחמנא דכתיב ומתו בו ולא במטילה ממיתה מטטיה ולא מאזהרה: באוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב. משום שרץ השורץ על האדמה ואף על גב דליתיה כשיעור: אף חטה אחת כברייתה. ואין הלכה כר' שמעון דלא הוי בריה אלא בים לה נשמה וכן גיד הנשה הוי כבריה משום דפריש ביה רחמנא לא תאכל גיד ומשמע בין גדול בין קטן ובלבד כשהוא שלם:

הלכה ג מתני' האוכל ביכורים עד שלא קרא עליהן

בירושלים כמו שאתה אוכל בכור בטומאה בשעריך ומנין למעשר שני שנטמא שפודין אותו אפי' בירושלים שנא' כי לא תוכל שאתו כלומר לא תוכל לאכלו כדכתיב ושא משאת מאת פניו: והקדש שלא נפדה. אין אזהרתו מפורשת ואתיא מג"ש חטא חטא מתרומה דאף על גב דמיעט רחמנא דכתיב ומתו בו ולא במטילה ממיתה מטטיה ולא מאזהרה: באוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב. משום שרץ השורץ על האדמה ואף על גב דליתיה כשיעור: אף חטה אחת כברייתה. ואין הלכה כר' שמעון דלא הוי בריה אלא בים לה נשמה וכן גיד הנשה הוי כבריה משום דפריש ביה רחמנא לא תאכל גיד ומשמע בין גדול בין קטן ובלבד כשהוא שלם:

עין משפט נר מצוה

לה
[א] מיי' פ"ט מהלכות ה"ד סמ"ג עשין עה לו
[ב] מיי' שם פ"ז ה"ד וסי"ג מצוה כ"ג סמ"ג שם קלה
א
[ג] מיי' פי"ט מהל' סנהדרין ה"ח וסי"ח מהל' אסורי ביאה ה"ז
ב
[ד] מיי' פי"ט מהל' סנהדרין ה"ד וסי"ז מהל' אסורי ביאה ה"כ ג
ג
[ה] מיי' פי"ט מהל' סנהדרין שם וסי"ז מהל' אסורי ביאה ה"כ
ד
[ו] מיי' פי"ז מהל' אסורי ביאה ה"ע
ה
[ז] מיי' שם פ"י
ו
[ח] הכל כמיי' פי"ט מהל' סנהדרין
ז
[ט] מיי' פ"י מהל' מאכלות אסורות פי"ט הל"ל
ח
[י] כ מיי' פ"ב שם הל"ח סמ"ג שם קלב

מראה הפנים

ואתיא כמ"ד אלף אמה מגרש ואלפיים אמה תחום שבת. כגר בתרתי בפ"ב דסוטה דלהאי מ"ד אע"ג דדרים לתחומין מדאורייתא אפ"ה י"ל לפי דהאי ס"ס כה ל דמקדרי דאף דשל תורה הן אין מכלין אלא אמתיתא כמ"ש רש"י מהתוס' סוף פ"ק דעירובין. אלא מפיעתא דסס"ס דהתם לא משמע הכי דהא פליג פרק בכל מערבין דף ל"ה ע"ב לר"מ דס"ל כר"ש דתחומין דאורייתא המאי קאמר מקדרין בערים ומאי שמעתי קאמר אלו לא ס"ל. ותפשר דר"מ נמי נפקא ליה מקרא דהא יצא כדכתבו התוס' בפ"ק למ"ד דס"ל אבל קרא דאלפיים אמה אכתי מוכל עופל נמי שבת והילכך מוכרח לשנות דליה לא ס"ל אבל קרא דאלפיים אמה אכתי מוכל עופל דאסמכתא כעלמא אחרי לרמז כלן על תחום שבת ולא לדרשה נמורה

סליק פירקא בסייעתא דשמיא

פרק ג אלו הן הגולין

שנויי נוסחאות (סו"ד) מקדרין נד"ו מקדרין. (סו"כ) מקדרין נד"ו מקדרין. (סו"ל) מקדרין נד"ו מקדרין. (סו"מ) מקדרין נד"ו מקדרין. (סו"נ) ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר נד"ו כ"ו ניחא.

גליון אפרים ר' בת נשם רב יהודה ר"ז נשם מר עוקבא אין מקדרין בע"ל וכ"ה בירושלמי פירבין פ ה"ג ופוטה פ"ה ה"ג:

עין משפט נר מצוה

ט
א ב מיי' כי ה' יחלל מעשה הקרבנות ה"ה כמ"ג לאוין סב סא

ג מיי' פ"ב מהל' מעשר שני ה"ט סמ"ג עשין כט לסד

יא
ד מיי' פ"י מהל' קרבן פסח ה"ל כמ"ג עשה סא שכו

יב
ה מיי' שם ה"ל

יג
ו מיי' שם ה"ל

יד
ז מיי' פ"ג מה' שחיטה ה"ח כמ"ג

שם רסה טו"ס יו"ד סי' נגא ס"ו

טו
ח מיי' שם ה"ב ופי"ז מהל' סנהדרין ה"ג ופי"ח שם ה"ב ופ"ל מה' נערה ה"ז ופ"ל מה' מתנת עניים ה"ג

טז
ט מיי' פי"ט מה' סנהד' ה' ס"ד ופי"ב ה' ע"ז הט"ו סמ"ג עשה סב עוש"ש שם סי' קפ ס"ט

יז
י מיי' שם סמ"ג עשה שם עוש"ש שם סי' קפ"ל ס"ב

יח
כ מיי' שם ה"ז סמ"ג שם עוש"ש שם ס"י

יט
ל מיי' פי"ט מה' סנהדרין סמ"ג שם עוש"ש שם סי' קפ ס"ח

כ
מ מיי' שם ס"ח סמ"ג שם עוש"ש שם סי קפ"ח ס"ח

כא
נ מיי' שם ה"ז סמ"ג שם עוש"ש שם סע"ב יח

כב
ס מיי' שם סמ"ג שם עוש"ש שם סי' ס"ו

כג
ע מיי' פי"ב מהל' ע"ז הי"ח סמ"ג עש"ש שם סי' קפ ס"ח

כד
פ מיי' פ"ב מהל' מכות ה"י סמ"ג עשה רכ

עליהן. אלמי אובר אבי וגו' אבל אחר שקר ו עליהן אינו לוקה אם אכלן לפי שהן ממונו של כהן וזו דברי רבי עקיבא אבל חכמים אומרים בכורים הנאה מעכבת בהן קריאה אין מעכבת בהן והאוכל בכורים אחר הנאתן בעזרה אע"פ שעדיין לא קרא עליהן אינו לוקה והלכה כחכמים. ואזהרתן מדכתיב לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך וגו' ותרומת ידיך ואמר מר ותרומת ידיך אלו הבכורים דאלו תרומה אינה טעונה הבאת מקום ובכורים נמי אינו לוקה עליהן אלא אם אכלן אחר שראו פני ירושלים קודם הנאתן בעזרה אבל אכלן בגבולין קודם שיכנסו לירושלים אינו לוקה: קדשי קדשים חוץ וכו'. כל הני אזהרתן מלא תוכל לאכול בשעריך וגו' וכל כדריך אשר תדור שכל אכילה חוץ למקום הקבוע לה מקרית אכילת שעריך: ומעשר שני. לעיל הנן מעשר שני טמא שלא נפדה והכא הנן מעשר שני טהור שאכלו חוץ לחומה ודוקא שאכלו חוץ לחומה אחר שראה פני ירושלים הוא שלוקה אבל האוכל מעשר שני בגבולין קודם שיכנס לירושלים אינו לוקה דכתיב לפני ה' אלהיך תאכלנו ואח"כ לא תוכל לאכול בשעריך: המוחיר. אינו לוקה דכתיב לא תוחירו ממנו עד בוקר והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו בא הכתיב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר אם עברת על הלאו קיים עשה שבא ואיזך לוקה ועוד לא תוחירו הוי לאו שאין בו מעשה ואין לוקין עליו: והשובר. עצם בפסח טמא אינו לוקה דאמר רחמנא ועצם לא תשברו בו בשר ולא בפסול:

הלכה ד מתני' לוקה ואינו משלם. דס"ל לר' יהודה שלח השלח מעיקרא משמע ואע"ג דאחר לא חקח כתיב לאו למימרא דאם לקחת השלח אלא לא תקח אבל שלחנה קודם לקיחה ואין זה לאו הניתק לעשה: וחכ"א משלם ואינו לוקה. קסברו שלח אחר לקיחה משמע והוי לאו הניתק לעשה והלכה כחכמים: כל מצוה בלא תעשה שיש בה קום עשה. שאמרה תורה אם עברת על לאו זה קיים העשה כגון לא תקח האם על הבנים ואם לקחת שלח תשלח לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו ואם בחת והעבטת הסב תשיבנו לו אם העבוט כל אלו אם קיים העשה אינו לוקה אבל לא קיים העשה כגון שלקח האם על הבנים ושחטה או שחטה לרח העבוט מביתו ונשרף שאינו יכול לקיים העשה כגי' זה לוקה:

הלכה ה מתני' הקורח קרחה. משום דמיחייב על כל קרחה וקרחה ועל כל שריטה ושריטה יעל כל פאה ופאה משא"כ בא בא כל חלב ורלב משה תנהו במתני' אבל שאחרי לאוי גרידי שאין בהן חדוש לא חנא: קרחה. על מת כדכתיב ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת ואע"ג דגבי כהנים לא כתיב על מת כבר למדנו בנ"ש מקרחה קרחה מה בישראל על מת אף בכהנים על מת ושיעור קרחה בגדים: והנוקף תורה אור פאת ראשו. משום ומועל כל השער שבלרעיו למידת אחורי אזנו ופדחתו זהו מקוף סוף הראש ואפי' על גלוח במספרים שאין בו השחתה חייב על פאת הראש דדוקא בזקן כתיב השחתה ואינה אלא בשער אבל בפאת הראש הקפה כתיב בכל ענין שהוא מקוף חייב: שריטה אחת על חמשה מתים או חמש שריטות על מת. אחד דכתיב ושרט לנפש לא תתנו לחייב על כל שריטה ושריטה ועל כל נפש ונפש ואע"פ שלא היתה שם אלא התראה אחת והיו כל חמש שריטות בבת אחת מחייבין ליה חמש: על הראש שתים. אחת על הימין ואחת על השמאל: ועל הזקן שתים מכאן ושתים מכאן. לפי העליון המחובר לגדעים ולפי התחתון שבשמאל הרי ב' מכאן וב' מכאן וסוף הזקן שהשער יולא ממנו כעין שבולת ולפיכך נקרא שבולת הזקן הרי זה חמש: אינו חייב אלא אחת. ויקרא דכיון דלאו אחד הוא הרי הוא כאוכל שתי זיתי חלב בהתראה אחת ואין הלכה כר"א: עד שיטלנו בשער. אפילו זקן קלי דכתיב ביה גלוח והשחתה: במלקט. כלי העשוי כעין מלקחים ללקט אתו השער: רשיעי. הוא מעלד בלשון מקרא כלי שבו מחליק החרב עליה פני הלוח ואין הלכה כר"א:

הלכה ו מתני' הכותב כתובת קעקע. מקרע בסכין על בשרו כעין אותיות ואח"כ ממלא אח הקרעים דיו או כחול: כתב. על בשרו בדיו או בכחול ולא קרע בסכין או קרע בסכין ולא מלא בדיו או בכחול אינו חייב עד שיכתוב ויקעקע ליישא דקרא נקיט כתובת קעקע כתובת בריש והדר קעקע אבל לעולם הקעקע תחילה ואח"כ הכתב וקרא הכי משמע וכתובת בתוך הקעקע לא תתנו בכם: עד שיכתוב שם השם. בגמרא התם מפרש דשם עבודת כוכבים קאמר והכי מפרש לקרא לא תתנו בכם שם עבודת כוכבים כי אני ה' ולא תשתחוו אחריהם עמי ואין הלכה כר"ש:

הלכה ז מתני' אינו חייב אלא אחת. על מה שהתה מוך כדי ליכור של התראה ואם היה לפניו כלי שיש בו כמה רביעיות יין ואמרו לו אל תשתה כלי זה שיש בו כך וכך שיעורים שתלקה כך וכך מלקות חייב על כל שיעור ושיעור אע"פ שלא התרו בו אלא התראה אחת: חייב

מסורת השי"ת

שבועות ג ע"ב פסחים סג סד ע"ל חולין קמא מכות עז ע"ל

שבועות ב ע"ב וע' תו' ד"ה חייב

ע' תוס' שם ג ד"ה ופל מיר מ ע"ב

קדושין עז חולין סב ע"ב מיר מב ע"ל

עליהן לוקה אם אכלן לפי שהן ממונו של כהן וזו דברי רבי עקיבא אבל חכמים אומרים בכורים הנאה מעכבת בהן קריאה אין מעכבת בהן והאוכל בכורים אחר הנאתן בעזרה אע"פ שעדיין לא קרא עליהן אינו לוקה והלכה כחכמים. ואזהרתן מדכתיב לא תוכל לאכול בשעריך וגו' וכל כדריך אשר תדור שכל אכילה חוץ למקום הקבוע לה מקרית אכילת שעריך: ומעשר שני. לעיל הנן מעשר שני טמא שלא נפדה והכא הנן מעשר שני טהור שאכלו חוץ לחומה ודוקא שאכלו חוץ לחומה אחר שראה פני ירושלים הוא שלוקה אבל האוכל מעשר שני בגבולין קודם שיכנס לירושלים אינו לוקה דכתיב לפני ה' אלהיך תאכלנו ואח"כ לא תוכל לאכול בשעריך: המוחיר. אינו לוקה דכתיב לא תוחירו ממנו עד בוקר והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו בא הכתיב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר אם עברת על הלאו קיים עשה שבא ואיזך לוקה ועוד לא תוחירו הוי לאו שאין בו מעשה ואין לוקין עליו: והשובר. עצם בפסח טמא אינו לוקה דאמר רחמנא ועצם לא תשברו בו בשר ולא בפסול:

הלכה ד מתני' לוקה ואינו משלם. דס"ל לר' יהודה שלח השלח מעיקרא משמע ואע"ג דאחר לא חקח כתיב לאו למימרא דאם לקחת השלח אלא לא תקח אבל שלחנה קודם לקיחה ואין זה לאו הניתק לעשה: וחכ"א משלם ואינו לוקה. קסברו שלח אחר לקיחה משמע והוי לאו הניתק לעשה והלכה כחכמים: כל מצוה בלא תעשה שיש בה קום עשה. שאמרה תורה אם עברת על לאו זה קיים העשה כגון לא תקח האם על הבנים ואם לקחת שלח תשלח לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו ואם בחת והעבטת הסב תשיבנו לו אם העבוט כל אלו אם קיים העשה אינו לוקה אבל לא קיים העשה כגון שלקח האם על הבנים ושחטה או שחטה לרח העבוט מביתו ונשרף שאינו יכול לקיים העשה כגי' זה לוקה:

הלכה ה מתני' הקורח קרחה. משום דמיחייב על כל קרחה וקרחה ועל כל שריטה ושריטה יעל כל פאה ופאה משא"כ בא בא כל חלב ורלב משה תנהו במתני' אבל שאחרי לאוי גרידי שאין בהן חדוש לא חנא: קרחה. על מת כדכתיב ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת ואע"ג דגבי כהנים לא כתיב על מת כבר למדנו בנ"ש מקרחה קרחה מה בישראל על מת אף בכהנים על מת ושיעור קרחה בגדים: והנוקף תורה אור פאת ראשו. משום ומועל כל השער שבלרעיו למידת אחורי אזנו ופדחתו זהו מקוף סוף הראש ואפי' על גלוח במספרים שאין בו השחתה חייב על פאת הראש דדוקא בזקן כתיב השחתה ואינה אלא בשער אבל בפאת הראש הקפה כתיב בכל ענין שהוא מקוף חייב: שריטה אחת על חמשה מתים או חמש שריטות על מת. אחד דכתיב ושרט לנפש לא תתנו לחייב על כל שריטה ושריטה ועל כל נפש ונפש ואע"פ שלא היתה שם אלא התראה אחת והיו כל חמש שריטות בבת אחת מחייבין ליה חמש: על הראש שתים. אחת על הימין ואחת על השמאל: ועל הזקן שתים. מכאן ושתים מכאן. לפי העליון המחובר לגדעים ולפי התחתון שבשמאל הרי ב' מכאן וב' מכאן וסוף הזקן שהשער יולא ממנו כעין שבולת ולפיכך נקרא שבולת הזקן הרי זה חמש: אינו חייב אלא אחת. ויקרא דכיון דלאו אחד הוא הרי הוא כאוכל שתי זיתי חלב בהתראה אחת ואין הלכה כר"א: עד שיטלנו בשער. אפילו זקן קלי דכתיב ביה גלוח והשחתה: במלקט. כלי העשוי כעין מלקחים ללקט אתו השער: רשיעי. הוא מעלד בלשון מקרא כלי שבו מחליק החרב עליה פני הלוח ואין הלכה כר"א:

הלכה ו מתני' הכותב כתובת קעקע. מקרע בסכין על בשרו כעין אותיות ואח"כ ממלא אח הקרעים דיו או כחול: כתב. על בשרו בדיו או בכחול ולא קרע בסכין או קרע בסכין ולא מלא בדיו או בכחול אינו חייב עד שיכתוב ויקעקע ליישא דקרא נקיט כתובת קעקע כתובת בריש והדר קעקע אבל לעולם הקעקע תחילה ואח"כ הכתב וקרא הכי משמע וכתובת בתוך הקעקע לא תתנו בכם: עד שיכתוב שם השם. בגמרא התם מפרש דשם עבודת כוכבים קאמר והכי מפרש לקרא לא תתנו בכם שם עבודת כוכבים כי אני ה' ולא תשתחוו אחריהם עמי ואין הלכה כר"ש:

הלכה ז מתני' אינו חייב אלא אחת. על מה שהתה מוך כדי ליכור של התראה ואם היה לפניו כלי שיש בו כמה רביעיות יין ואמרו לו אל תשתה כלי זה שיש בו כך וכך שיעורים שתלקה כך וכך מלקות חייב על כל שיעור ושיעור אע"פ שלא התרו בו אלא התראה אחת: חייב

מראה הפנים

זה הכלל כל פלוס לא תעשה שיש בם קום עשה יש חייבין עליה. התם בפרקין דף ע"ו פ"ב נדרסינן הני תנא קמיה דר' יוחנן על מצות לא תעשה שיש בה קום עשה קיים עשה שבה עשוי ביטול עשה שבה חייב מ"ל מאי קאמרת קיים עשוי לא קיים חייב ביטול אינו לא ביטול עשוי. כלומר פ"ב אי דתיתלי לפטור וחיוב שאינן בקיום לו אינן בביטול ואמר הלי דקאמרת לפטור תלי בקיום וכחיוב בביטול. תני ביטלו ולא ביטלו ול"ל אמר קיימו ולא קיימו וקשיפלגי בהתראת ספק מר סבר שאינה התראה ומר סבר לא שמיה התראה כך היא נ"ר כ"ש ז"ל וכלומר לר"ל דס"ל התראת ספק לא שמה התראה לא מלינו למיתלי חיובא דבלאו בביטול דעשה דביטוי מתרינן ליה שמא לא יבטל העשה ופ"כ בקיום דעשה תליא מילתא ומתרינן ליה אי תקיים העשה אי תלקה ולרי יוחנן התראת ספק שמה התראה ושפיר מלינן למיתלי בביטול דעשה דהו דעולה מפו' דר"י ז"ל ולפי דעת ר"ל דאמר בקיימו ולא קיימו תליא מילתא בבלומרין לו קיים זלא קיים מיד תלקון אותו וכן פירש בהדיא בפי' בלעות הקן דף קמ"ח ע"ל דאם לא קיים העשה חוץ כדי ביטול של התראה חייב. ולמ"ד ביטלו ולא ביטלו אינו מפירושו ז"ל לריך שהוא יכול לעשה בפלמו כגון בפלות הקן אם שחטה ולאפוקי מתה מאליה וכאונס בעינים אם הדיבה על דעת הרבים שאין לו הכיה ולאפוקי אם מתה קודם שיחזילנה וכן כל כיולא בזה. ובני הרי"ף ז"ל כיון דר' יוחנן דאמר בקיימו ולא קיימו ולא בטלו לא"ש פ"ב בלוריך אפיס שלא בטלו לעשה ליון שלא קיימו לוקה אל לא תעשה וכן דעת הרמבי"ם ז"ל בכל דינים אלו לפסק כרי יוחנן וכנ' הרי"ף ז"ל אבל אין פירושו כפי' הרי"ל בטלו ולא בטלו ולא קיימו ולא בטלו ולא"ש פ"ב צרוך

שנויי נוסחאות (טו"ג) מעבר בד"ו ומעשר. (טוי"ח) **ליעזר** בד"ו **לעזר**. (סיכ"ג) משום רבי שמעון בד"ו ליתא.

חדושי אמרי ברוך

בפ"מ ד"ה אינו חייב אלא אחת וכו' ואם היה לפניו כלי וכו'. מ"ב כן כ' הרמב"ם בפי' המשניות בשם הירושלמי לכאורה ליכא כלל נמצא ירושלמי בפרק זה:

מסורת הש"ס

חייב על כל לו"ת. כספירם וחזר ועימת: והוא פושט ולובש. ולא פושט לגמרי אלא אפי' שהה בין התראה להתראה כדי פשיטה ולביטה הוי כפושט וחוזר ולובש וחייב על כל התראה והתראה:

הלכה ח מתני' יש חורש תלם אחד שהה:

תורה אור

יחייב עליו משום שמנה לאוין. כשהתרו בו על כולן: החורש בשור וחמור והן מוקדשין. הן מוקדשין לאו דוקא אלא דשור מוקדשין הוא בקדשי המזבח ועובר בלאו דלא תעבוד בשור שורך ובלאו דלא תחרוש בשור וחמור יחדיו ומשכחת בחמור דחולין נמי ואע"ג דמשכחת לה מוקדשין בחמור שהוא קדוש לבדק הבית מ"מ לאו משום עבודה הוא דמתחייב דקדשי בדק הבית אינן אסורין בגיזה ועבודה אלא מדרבנן כ"א לאו דמעילה משכחת לה ולאו דמעילה לא חשיב הכא דהא בשור איכא נמי לאו דמעילה משום דלא חשיב דבריס אלא הכי לאוין דלקי עליהו כפ בחריסה כל שהו אבל לאו דמעילה לא לקי עד שיחרוש בשוה פרוטה: בכלאים בכרם. על ידי שחורש מחפה חטה ושעורה וחרלן בעפר וקי"ל המחפה בכלאים לוקה ועובר בשני לאוין אחד משום כלאי זרעים שהן שני מיני זרעים חטה ושעורה ואחד משום כלאי הכרם בשביל החרלן והרי כאן ארבעה לאוין: ושביעית. שבת לה' שדך לא תזרע: ויום טוב. כל מלאכה עבודה לא תעשו ובשבת לא תבא משום דלאו שביתה לאזהרת מיתת ב"ד הוא ואין לוקין עליו: וכהן ונזיר אף בבית הטומאה. אם היה המקוס אף בית הטומאה עובר משום לנפש לא יטמא בעמיו האמור בכהנים ועל נפש מת לא יבא האמור בנזיר: אף הלובש כלאים. בשעה שהוא חורש: אינו אם. לאו אם לבישת כלאים

חייב עד כל אחת ואחת ה' היה מטמא למתים כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תיטמא אל תיטמא והוא מיטמא חייב על כל אחת ואחת היה מגלח ג' כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תגלח אל תגלח והוא מגלח חייב על כל אחת ואחת היה ג' לבוש בכלאים כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תלבש אל תלבש והוא פושט ולובש חייב על כל אחת ואחת:

הלכה ח מתני' *יש חורש תלם אחד וחייב עליו משום שמונה לאוין

החורש בשור ובחמור והם מוקדשין בכלאים בכרם ושביעית ויום טוב וכהן ונזיר ואף בית הטומאה חנניה בן חכיני אומר אף הלובש כלאים אמרו לו אינו השם אמר להן אף לא הנזיר הוא השם:

הלכה ט מתני' כמה מלקין אותו ארבעים חסר אחת שנאמר °במספר ארבעים מיניין שהוא *סמוך לארבעים רבי יהודה אומר ארבעים שלימות ואיכן הוא לוקה את היתירה בין כתיפיו:

הלכה י מתני' *אין ° עומדין אותו אלא במכות הראויות להשתלש

אמדוהו לקבל ארבעים לקה מקצת ואמרו אינו יכול לקבל ארבעים פטור י אמדוהו לקבל שמונה עשרה משלקה אמרו יכול הוא לקבל ארבעים פטור י עבר עבירה שיש בה שני לאוין אמדוהו אומד א' לוקה ופטור ואם לאו לוקה ומתרפא וחוזר ולוקה

הלכה

עין משפט נר מצוה

כה
ל מיי' פ"ה מהל' מירוח כפ"ז וס"ג מהל' אבל הל' ד סמ"ג לאוין רכ וסי' רלד

כו
ג מיי' שם הלכה יג סמ"ג שם רס

כז
ג מיי' פ"ו מהל' כלאים הל' ל סמ"ג שם רפג

כח
ד מיי' פי"ח מהל' סנהדרין הל' ח סמ"ג שם קלט

כט
ה מיי' שם פ"ג

ל
ו מיי' שם ה"ב סמ"ג שם קלט

לא
ז מיי' שם פ"ד וס"ב בכ"מ

בבחיס מז ע"ב

הגה"מ רפי"ז מהל' סנהדרין כתב שזה טעמו ול"ל סוכם לת הארבעים דכן לאיתת בגמרא וכן מבואר בס' ומבואר רש"י וכן בסמ"ג הביאו לשון המבאה כוכם לת הארבעים עכ"ל ונס הר"ן בבוף מסכתת זו כתב בפי' המשנה מנין בכוכן תבנוס ויהוכן לבנים בכוס לגיעת וכו' בריתות יא ע"ב

הלכה יא מתני' אין עומדין אותו וכו'. לפי שכל הלוקין בב"ד היו לריכין לאומדן בתחלה שלא ימותו מחמת הכאות מדכתיב לא יוסיף מכלל שאם לריך לגרוע גורעין: אלא במכות הראויות להשתלש. ואין מוסיפין לעולם על האומד: אמדוהו לקבל ארבעים. כלומר הסר אחד ולוסמא דקרא נקט: אמדוהו לקבל שמנה עשרה. כלומר שאמדוהו לקבל חצי ארבעים שהוא עשרים אין אומרים ילקה כ"א כדי שיהו יכולין להשתלש אלא ילקה י"ח: אמדוהו אומד אחד. לשני מלקות כגון שאמדוהו ללקות מ"ב דל"ט בשביל לאו אחד שלא שמוסיפין חשוב אומד ללאו האחר: ואם לאו. שלא אמדוהו אלא למלקות אחד:

הלכה

מראה הפנים

לריך אתה לומר דלר"ל התראה בשעת ביטול המעשה הוי התראה דאל"כ לא משכחת לה לר"ל לאיתאי חיוב המלקות בביטול המעשה דבשעת האיסור הראשון ספק היא ולא אמלא בשום פנים שילקה על לאו שיש בה קום עשה ואם איכא דאמר דאיתא בביטול דמשמע דלפעמים לוקה הוא הא לעולם ההתראה ספק הויא וע"כ דבשעת ביטול המעשה מתרינן ביה בכבולה לשותפה לו ולא"כ תאמר דאלא"ל לא משכחת להלות המלקות בביטול המעשה ולעולם לא ילקה ויש עוד הוכחה לזה מהסוגיא דלקמן בשבועות ושם יתבאר בס"ד. ומה שהכריח רש"י ז"ל מהברייתא דאכלי' לאיסורא וכו' כגר תי' הרמב"ן ז"ל בחידושיו דשאני הכא כיון שנתקן לעשה עיקרו של לאו ביטול עשה היא ויתבאר עוד מזה במקומו שם בעזה"י כ"ה יתעלה לעד ולגלות נלאים:

ישן חורש תלם אחת וחייב עליו משום שמנה לאוין. פירשתי בפנים על דרך הרמב"ם דכלאים בכרם הוא דחשיב להני לאוי אחת משום כלאי זרעים וא' משום כלאי הכרם ונחתא עוד הרמב"ם בפי' המשנה ואין בכל אלה איסור חל על איסור הבל הם הכוריים הרבה בשלו בזמן אחד ואפילו אינו מן בגמעע שיעברנו אל לון הלאוין שונתם הרבה באותו הזמן בעצמו אע"ל ובחבורו בשמים לבתחלה: ולא הבינו לכל אלו הלאוין המלטרפין בזמן אחד ובלה בחזר בו מעשה דהוי איסור על איסור ובדבתב בפ' י"ז מהל' ת"ב בהל' ח' כלל גדול הוא בכל איסורים שבתורה שאין איסור חל על איסור אלא"כ היו שני ל סוגין באין בחתת אלו שהיה האיסור אלחר מוסיף הבריס אחרים על אותו האיסור אלו הם היה כולל הבריס אחרים עם איסור זה וכאן בחתני' לא תמלא כ"ל בכלאים בכרם יש איסור בת אחת כדמוקי לה בגמרא דבמחסה מייני דבסה כ"ש מודים והייתו מבוס מקיים כלאים במעשה ובמלא מתחייב הוא משום כלאי זרעים ומשום כלאי הכרם בחתת דהרי אינו לוקה על כלאי כרם אלא בשים שם עוד שני מינין מכלאי זרעים כן בשעת זריעה שיזרע חטה ושעורה וחרלן בפעולות יד הן בתקיים ע"י מעשה בגון שמחפה אותן ונאין עליו שני האסורין בחתת וזה כבר ביאר הוא ז"ל בתקומות כרים פ"ה הבלי כלאים ומשום חבישה בשביעית אינו לוקה דבסבת כרים הל' שמטה וכבר בחתתי לזה לעיל בפ"ז דסנהדרין בבלבה ס' ד"ה ר' יוחנן פהר מתני' וכו' ושעמו דמסק כשני הבחי ס"ם בפלוגתת דר"מ וב' יוחנן ולא בפי' הבבלי' ברים מ"ק דאיסבת נרים לה בתבואר שם ועוד דבל דברי ר' יוחנן דשי' הבבלי' אינה בר"ש היא דאיסור ל"ל בחרים ובקיר' תשבות על תוספת בשביעית בתמרה וב"ל דלוקין על האריסה בשביעית אלמה בדתנו בתוס' בפ"ק דף ג' ד"ה שהרי בבר בתמר וכו' והוא ז"ל בסק בר' שמעאל הבינם דבחרים ובקיר' תשבות מבוס המבקן בתם בר"ג ובית דינו בר' שמעאל ל"ל ע"ש והבוס' בתנו בפסחים שם דלמ"ד בפ"ק דמ"ק חודש בשביעית אינו לוקה מוקי בך הבבת בתוס ומחסה בתחסה חייב מבוס שזרע ולפי בבריהם מבבתת לה נמי לאו דוזע בשביעית שם לאו דבלאים בבת אחת אבל לא בן דעת הרמב"ם אלא מחסה חייב מבוס מקיים בלאים על ידי מעשה דבקתמר בהדיא בהני' המלוקת ריש פ"ת דבלאים דפרק על המהני' דקתני מלוזרוע ומלקיים מה בר"ש דר"ש אומר המקיים בלאים עובר בל"ת ל"ר יוסי דבני הכל היא בכל מודים באיסור שהוא אסור בלא קיים פ"י מעשה אבל אם קיים על ידי מעשה לוקה בהדא דתני' המחסה בבלאים לוקה ובך הם דברי הרמב"ם בריס בל' בלאים ובך היה מפרש להא דר' יונתן בש"ם דילן בדף כ"א ע"ב

ולא בדפיסים בדברי ר"ל דמחסה בזורע חייב אלא בדאמרן ובן חוכת עוד לדייק בהתי תלמודא בפלבול דר"ל עם ר' יוחנן דקלסיס ר' יונתן דגרים נמי שם הכי ולאוקמתא דר' יוחנן דמתני' דיון במחסה בהיום הוא מבוס מקיים בבנאים על ידי מעשה ובחיבורי על סדר זרעים בתמתי עוד בסם דבקול ועדי בתם זוא אלא דאמר לה הכי בש"ם דילן ובהבתי דבל חד וחד לביטתיה אזיל ואין כאן מקומו ומיהת שמעינן דלבך פירושא בתיובתא דמחסה הו לא משכחת לה איסור בביעית עם בבלאים בבת אחת וזהו דעת הרמב"ם ז"ל ובל הני שאר תיובי לאוין דמני' מחתני' מבואר הוא דלדעתו ז"ל לא משכחת בהו לא איסור בת אחת ולא מוסיף ולא בולל וזה נראה לעין לבל בבקי ומעיין בדבריו ותוקר אחר מקיר מעיין ביולא לו בס"ם בבל מקים ואם בתנו לבאר בבן יהיה בקה עליהו האחיות ומלבד אחת היא בלריך עוד לפלוגינו שלא יביב המעיין בהא בס בבמבתינו יש איזה מאיסורים שבן בסוס ס ובבולל בגראה לבהוזה. דע דדעת הרמב"ם בתחוכו בלא נקרא איסור מוסיף ל"א בשבבר ביחוסף איסור אחר על אותו האיסור קודם המעשה בעוגר פבטיו בבגן שהוכל אחזה דבר איסור ויש בו בתה איסורים אז בולא בו בעשה מעבה בגון הני דמתני' וכן באיסור בולל שבבר בבלגו דברים אחרים עם האיסור קודם שבא לידי המעשה אז באיבלה וזה פשוט אלא מה שאריבין אתתו לבאר אלא זה דלא מיקרי איסור מוסיף אז בולל אלא בשבבר ביבר באיסור שביחוסף אז דבר הבבלגו ובראה לבל הוא שיש בו עוד איסור מתחת בך וכך וכן בראה מדבריו דהלי א"ב בהבתחי לעיל ויותר הוא מבואר במקום אחר בדלקמן ואבב לבאר דבר שבתחתי מתקבים בזה בבוף פ' י"ד מהל' מ"א בבית לדין בהבתחי' דפ"ג דבריהם יש הוכל אבילה אחת וכו' ובפירושה בגמרא התם שבתה מבבר בתרנו שאין איסור חל על איסור וכו' ולמה חל בלן איסור על איסור וכו' הקדישם נאסר תלבה בבבייה ומתוך שוחסף בה איסור הביים נוסף עליו איסור קדשים וכו' וזהו ב"ב דלא בפ"ם בתוס' בפ' גיד הבבה דף ק"א דאיסור הבאה לא מיקרי איסור מוסיף ולא לפבם לבסיה דבריהם דבולל מיקרי ע"ם ובל דיוקי דדייקי שם אינן מובבריהם דבבמה דבוה מלי לאוקמי בר' יוסי דפ' ל' אתין הלא משום דלה לפבם לבהי איסור תמוך בפלוגתת דר"מ בגלילי ורבנן דזוהים בדבקין ומני בתם להני בלמר ר"י בגלילי היא ואין לבתלבן בזה דבא בבדיא בלמר בבריתות דאיסור בגאה איסור מוסיף בלבן אבורה איבא לבמידע דבא לעיל בפ' תביבי שם בהל' ו' בתב המבאל בבר מתה לו תוב בן ולא בהן בתלב לוקה על בישולו ואין לוקה על אבילתו משום בבר בתלב שאין איסור בבר בתלב חל על איסור בגילה לו איסור תלב שאין בלן לא איסור בולל ולא איסור מוס ס ולא איסור בת אחת ובלאוהרה בבר דבא בבלה ותלב מוהרין בהבלה ובשתתבאו בהלב ויתוסף עליהם איסור בבתה ובמה אינו חל איסור בבר בתלב עליהן ובלאיתי לבו שבלבל בזה תבל מעיבקת לאו בוסיבת היא דבא בבי ה"ם דאתבינן בפ' בל בבבר דף ק"ב בפלוגתת דר' אמי ור' אבי בזה לימא בבא בבמבינני וכו' דב"ע אין איסור חל על איסור ואתבילה ב"ע ל"ם דלא לבי בי פליגי אבילת מ"ד לוקה אד איסור בת הוא ואלו אבילה אבילה אבבר בתלב אינו חל עליהן דבא בבר אסורין באבילה הן וא"ב אין יחול עליהם איסור הבאה אלא בעין בעין בשיחת חל על האיסור זה האיסור בעיתוסף ואז מתחייב עליו באבילה מבוס שני האיסורין אבל בבא לא היה חל על הבבלה

שנויי נוסחאות (סו"ם) מטמא נד"ו מיטמא. (סוי"נ) הלובש נד"ו הלבוש. (סו"כ) עומדין נד"ו אוסדין.

עין משפט נר מצוה

לב
ח מיי' פט"ז מהל' סנהדרין ה"ח סמ"ג לאוין קלט
לג
ב מיי' שם הל' ט
לד
ג מיי' שם ס"י לה
ד מיי' שם ס"ע לו
ה מיי' שם הלכה יח לו
ו מיי' שם הל' יב

הלכה יא מתני' על העמוד. שהיה נעוץ בקרקע וחקוף וגבוה כדי להשען עליו: וחזן הכנסת. שמש ושליח בית דין: והאבן נתונה מאחוריו. של הלוקה: ורצועה של עגל בידו. שנת' ארבעים יכנו וסמיך ליה לא תחסום שור בדישו: כפולה. אחת לשתים ועוד רצועה אחרת כפולה לשתים הייתה שתים רצועות שהן ארבעה: ושתי רצועות. דקות של חמור עולות ויורדות בה כמין קלקלי של אוכף ומעמת משום דכתיב ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו יבא מי שמכיר אבוס בעליו ויפרע ממי שאינו מכיר אבוס בעליו: ידה טפח. בית יד שהרצועה תלוי בה ארכו טפח: ורחבה. של הרצועה של עגל טפח: ומגעת ע"פ כריסו. רחשה של הרצועה ולפיכך היה ארך שיהא בבית יד של הרצוע' נקב שהחזן המלקה יכול להחריך ולקלר הרצועה כרצונו שאין מלקין לאדם אלא ברצועה שרחשה מגעת על פי כריסו שהוא מיצורו: שלש מלפניו. דכתיב והכהו לפניו כדי רשעתו לפניו כדי רשעה אחת ולאחריו כדי שתים: מלפניו. על לבו ומאחוריו שלש על כתף זו ושלש על כתף זו: מכה בידו אחת. אבל כשמגביה הרצוע' מגביה בשתי ידיו: בכל כחו. דכתיב מכה רבה: והקורא קורא. דכתיב בקורת תהיה בקריאה תהא שקורין עליו אם לא תשמור לעשות וגו' וגדול שבדיינים קורא והסמוך לו מונה והשלישי אומר הכה על כל הכאה והכאה ומאה על הקורא לגמרם להשלים המקראות בסוף המלקות ואם לא לגמרם חוזר וקורא פעם שניה ומאחר לקרות ולהשלים כשישלים המלקה להלקות: ואם מת תחת דו פטור. מפני שמכהו ברשות:

הלכה יא מתני' כיצד מלקין אותו כופת שתי ידיו על העמוד הילך והילך וחזן הכנסת אוחז *בבגדיו אם נקרעו נקרעו ואם נפרמו נפרמו עד שהוא מגלה את לבו והאבן נתונה מאחוריו חזן הכנסת עומד עליה ורצועה של עגל בידו כפולה אחד לשנים ושנים לארבעה ושתי רצועות עולות ויורדות בה ידה טפח ורחבה טפח ומגעת על פי כריסו ומכה שליש ג מלפניו ושתי ידות מאחוריו ואינו ג מכה אותו לא עומד ולא יושב אלא מוטה שנאמר *והפילו השופט והכהו לפניו וגו' ד והמכה מכה בידו אחת בכל כוחו ה והקורא קורא *אם לא תשמור לעשות את כלי דברי התורה וגו' והפלא ה' אלקיך את מכותך וגו' וחוזר לתחילת המקרא *יאם מת ' תחת ידו פטור *הוסיף לו רצועה אחת ומת הרי זה גולה על ידיו נתקלקל בין בריעי בין במים פטור רבי יהודה אומר האיש בריעי והאשה במים:

הלכה יב מתני' *כל חייבי כריתות שלקו נפטרו ידי כריתן שנאמר *ונקלה אחיך לעיניך משלקה הרי הוא כאחיך דברי רבי חנניה ב"נ ומה אם העובר עבירה אחת נפשו ניטלת עליה העושה מצוה אחת על אחת כמה וכמה שתינתן לו נפשו ר"ש אומר ממקומו הוא למד שנאמר *ונכרתו הנפשות העושו' מקרב עמם ואומרי' *אשר יעשה אותם האדם וחי בהם הא כל *היושב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה ר"ש ברבי אומר הרי הוא הנפש ומה אם הדם שנפשו של אדם חתה ממנו הפורש ממנו מקבל *שכר גזל ועריות שנפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן הפורש מהן על אחת כו"כ שיזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות:

הלכה יג מתני' ר' חנינה בן עקשיה אומר רצה המקום ברוך הוא לזכות ישראל לפיכך הרבה להן תורה ומצות שנאמר *ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר:

הוסיף לו. כגון דמעה במציעא: נתקלקל. מחמת ההכאה והוציא רעי לו מי רגלים: פטור. דכתיב ונקלה אחיך לעיניך והרי נקלה שנתלכלך: והאשה. אף במים דגשתה מרובה ואין הלכה כר' יהודה:

הלכה יב מתני' נפטרו ידי כריתן. אם עשו תשובה: העושה מצוה אחת. אין דמפרשי דעל חייבי כריתות שלקו קאמר מי שקיבל עליו הדין ועשה מצוה כשלקה: על אחת כמה וכמה שתינתן לו נפשו. ויפטר מידי כרת שמדה טובה מרובה על מדת פורענות ואין דמפרשי דמילתא באגפי נפשה היא להודיע מתן שכרן של מצות ק"ו מענשו של עבירות: ממקומו הוא למד. מחייבי כריתות דאייתי בהו אנו למידין שהיוסב ולא עבר עבירה מעלה עליו שכר כעושה מצוה דכתיב בעריות ונכרתו הנפשות העושות ואומר אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ומסוך ליה לא תקרבו לגלות ערוה הרי שמי שיוסב ואינו מגלה ערוה הכתוב קורא אותו עושה מצוה וכתיב ביה וחי בהם כדרך שהענים כרת במי שעושה עבירה וזה דוקא במי שבאה עבירה לידו וכבש ילרו ולא עשאה כיוסף הצדיק וכיוצא בו: הפורש ממנו מקבל שכר. דכתיב למען ייטב לך ולבניך אחריך:

הלכה יג מתני' לפיכך הרבה להם תורה ומצות. כגון פרשת שקלים ורמשים כדי להרבות שכר כשהם בדילים מהן אע"פ שבלאו הכי לא היו אוכלין אותן שנפשו של אדם קלה מהן: למען לדקו. להלדיק את ישראל ולזכות אותן: הדרן עלך אלו הן הנולין סליקא לה מסכת מכות

מסורת השס"ם

יא משנה דכתיב ונקלה מצוה לעיניו כן כתבו חיבי סיעה ת ר"ש והכסף

ב"ק פד ע"ב סס לב ע"ב

עגילה ז ע"ב

קדושין לט ע"ב

תענית יא ע"ב

לא מצאנו גמרא ירושלמית בפרק הזה

סליק פרקא וסליקא לה מסכתא דמכות ברחמי שטייא. בריך רחמנא דסייען מריש ועד כען.

מראה הפנים

רצה המקום ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות. איני אומר שהמלוה אפשר ב"כ שיפגום בחלק מכן ויותר טוב אם לא היה לו הרבה מצות אבל כלל כל ישראל המה מוכנים לקבל התורה ומצותיה כנודע ממאמר חז"ל ישראל רמז יש שיש רמוז אותיות לתורה ולפיכך יש להם זכות שהרבה להם תורה ומצות רא"ל בסכר הפלגה ישראל. ולדעתי נראה שיש לפרש עוד בענין אחר ולהבי קאמר תיבה ומצות מפני שבמצות כולן אין שקיימו אותן כל ישראל בענין אחד שיש שנקשרו ישראל וגם שבכנים ויש בהפך אלא שבכולו התורה היא הזכות לכולן ומזה נמשך שהרבה מהמצות הכתובים בתורה המה ב"כ זכות לכלל כל ישראל ביחד וכמאמר חז"ל בכוף מנהות כל המוסרה בהודעת עולה כאלו הקריב עולה וכו' וכן בהיקש לכל המצות שהן בידו לקיים אותן עכשו הוא מעלה לו בכתוב כאלו קיימם ובזה יש לסיון דרש בפסיק הזה שהוכר ומקשר לפסוק שלפניו ראות ולא תשמור פקות אוזים ולא ישמע כי חפץ למען נקרא יגדיל תורה ויאדיר ור"ל שהבנית הוכיח אותם שאינם עוסקים בתורה ואף אותיבה אינם מסיח לשמוע דברי תורה כמו שאמר למעלה החרשים שמעו והעיורים הביטו לראות ועל שעושים עלמה בחרשים ובעיורים אמר לא שמעו והביטו לראות והוזר ומסרם מי עור כי אם עבדי וגו' ולזה אמר ראות רבות ולא תשמור כלומר כגם שלעיון קיום המצות יכול אחד לומר בהיותך רואה מצות רבות שבהוראים בתורה ולא השמור שהי אפשר לן לשמור ולקיים את כולן אבל מה תענו על עסק התורה ולשמוע ממי שאומרה ולזה קובל הני פקות אוזים יש לו ופס כל זה ולא ישמע ועוסה עמו בחרש ואיסה לזנו אלא אם אמר אלא אמר הדבר כי חפץ למען לדקו ה' חפץ למען לדקו כמה שהי אפשר לכולכם לקיים אותן ולפיכך יגדיל הורה ויאדיר בברכה לכם התורה ושהריבה וזה חפץ הוא למען כל אחד ואחד גם הוא יגדיל התורה לעסוק בה ויהדיר לשמוע מהאחרים אם הוא אינו יכול לעסוק בעצמו וזהו דבסל העניו במצות שונות ואמר לשון מתיר יגדיל ויאדיר לפי המוסר גם בל אדם כמו אב' חפץ למען לדקו והרבה התורה וכמצות כן ראוי הוא שהעשו אתם וכל אחד מכם יגדיל התורה לו ויאדיר אותה כאמור וכזה יהיה נחשב לכם כאלו קיימתם כל התורה כולה עם ביאור מצותיה:

סליק פירקא וכולא מסכתא דמכות ברחמי ובס"ד:

והחלב לא איסור באכילה דבשר בחלב ופשיטא שבא יחול באיסור הנאה. ואם דפשוט הוא ובכללא נותנת כך עם כל זה אוסף עוד באיזו שכלא ולאיזה נמנה לזה מפני פיזולא לנו ע"מ בין הני דבשות דאיסור בשר בחלב דשוני דבשות אמרינן שם כדף קט"ו ואחד מיניהו הבשר דתניא דבי ר' ישמעאל לא תבשל גדי וגו' נ"פ אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה ואחד לאיסור בישול ונראה הבנ"מ בין דבשה זו לשאר דבשות שבאמרו שם זה הוא דאלבד מה דאמרינן בכמה דוכתי בש"ס מדאתקיש דהמנה לאכילה בלשון בישול ש"מ דדבר בישול הבשר תורה דוקא ואי תרי ל"ם בולא יוצא שרי הינא עוד ר"מ לדיעא והיינו בא דאמרן דמדאתקיש דחמנה לאכילה בלשון בישול אמרינן ג"כ דדוקא מה שבאו באכל באכילה ע"י בישול זה הוא דאיסור גם בבאנה ולאתוקי אחר הבורין דבלאו הכי אבדין באכילה לא חל עליהן האיסור של בשר בחלב אלא דעל בישול אמר בכל אותה בחוב בחוב אחד איסורא הוא ומאינו למדין דמהבינא דבשה דהנא דבי ר' ישמעאל אמרינן נמי לבא לתן איסור חל על איסור כמו שבתאלר ואלו דבשה עיקרית היא כמו שחפבו בכל מקום לגמוד מזה שדבר בישול אסרה תורה וכ"כ הרמב"ם שם בסל' כ' לא שתה הכתוב מלאסור באכילה אלא מפני שאסר בביטול בלומר ואפילו בישולו אסור ואלא באכילתו וכו' וזהו בדרשת ר' ישמעאל ולמדין אנו עוד דלא מיקרי איסור מוכיח אלא אם קדם לאיל אלו איסור שניהוכף על האיסור קודם מעשה כעבירה וכן מיבא נראה ומיכר שבבר ניחוכף עליו האיסור דחדא מבלל אכילה היא וכן באיסור בולל ובגון בישם בבפוריים דקתניא ליה בתם לאיסור בולל שמוגל בל בלולין לאחבן ונראה ומיבר בוה שיוסר ומתענה מבה"ב בעבירה מלאבה ביי"ע דלא מחבינן ליה לאיסור בולל ומומר דבוחיל ואסור בבל מלאבות חל מי אל בחריבה האבורה בלאו בבי בבו חוקם בבור ומומר דמתני' דהא ליתא שאין בבביתה ממלאבה נראית ומיבבת בית לאבבו ע"י בר לאיסור בולל ובדאתמינן בעלמא פוק הוי בבה בטלי בבינקא וכמו דבתב הרמב"ם בבוף פ' כ"ד מהל' שבת שאין הבביתה מבמלאבה שביתה ניבבת ומפני דבביתה אלו נעשו לאיסור עלמול וכו' ה"נ אלא דאמרן לאין זה בראה ומיבר לאבתשוב ליי"ע לאיסור בולל מחמה אחבר בבל רמלאבות ומתוך מה שאמרנו יתבאר לך בעם הרמב"ם שבשמיט בחיבורו להבערפות ת בוקי לאוין שמנו במתני' ביהולו על דבר אחד ומתני' בפ"ד בפ' בל הבבר לאיסור חל על איסור ולא מה שאליתה לבאר בלאן בענין זה והבב נתחבר לבענין שבבנו בס"ד:

שנויי נוסחאות (שו"ב) כלי בד"ו בל. (שו"ג) אלקיך בתקרת ליהא.